

NOTÍCIES DE L'ECONOMIA PÚBLICA, SOCIAL I COOPERATIVA

Nº 66 · 2021

SUMARI

**EL IUDESCOOP PRESENTA DOS NOUS
LLIBRES SOBRE POLÍTQUES DE FOMENT DE
L'ECONOMIA SOCIAL PROMOGUDES PER LES
ADMINISTRACIONS LOCALS VALENCIANES**

**LA PROFESSORA ADORACIÓN MOZAS,
REELEGIDA PRESIDENTA DE CIRIEC-ESPANYA**

**2ª SETMANA UNIVERSITÀRIA DE
L'ECONOMIA SOCIAL, UN GRAN ÈXIT
DE PARTICIPACIÓ I D'ACTIVITATS**

ENTREVISTA

**JUAN JULIÁ IGUAL, PRESIDENT DE
LA XARXA ENUIES (CIRIEC-ESPANYA) I DE
LA COMISSIÓ DE COOPERATIVES I ALTRES
EMPRESSES D'ECONOMIA SOCIAL DE L'AECA**

TEMA D'ACTUALITAT

**L'AUTOCONSUM D'ENERGIA
RENOVABLE, LES COMUNITATS
ENERGÈTIQUES I LES COOPERATIVES**

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA (U)
IUDESCOOP
Institut Universitari d'Investigació
en Economia Social, Cooperativisme
i Emprenedoria

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA (U)
Facultat d'Economia

 GENERALITAT
VALENCIANA
Conselleria d'Economia
Sostenible, Sectors Productius,
Comerç i Treball

NOTÍCIES DE L'ECONOMIA PÚBLICA, SOCIAL I COOPERATIVA

Nº66 · JUNY 2021

EN AQUEST NÚMERO...

TEMA D'ACTUALITAT

L'AUTOCONSUM DE ENERGIA RENOVABLE, LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES I LES COOPERATIVES

Tema d'actualitat elaborat per **Gemma Fajardo**, professora de la Universitat de València, investigadora del IUDESCOOP i de CIRIEC, amb la participació de:

- REScoop.eu - European Federation of Citizen Energy Cooperatives
- Unionrenovables.coop
- Federació de Cooperatives Elèctriques de la Comunitat Valenciana
- Sapiens Energia

EN PORTADA

Entrevista amb **Juan Juliá Igual**, president de la Xarxa ENUIES, de CIRIEC-Espanya, i president de la Comissió de 'Cooperatives i Altres Empreses d'Economia Social' de l'AECA

TAMBÉ DESTAQUEM

Les nostres federacions:

Federació Valenciana d'Empreses Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA)

I A MÉS

Les nostres entitats:

Fundació Vicente Ferrer

Edició:

Coeditat pel CIDECE (Centre d'Informació i Documentació Europea de l'Economia Pública, Social i Cooperativa, <http://www.uv.es/cidece> · cidece@uv.es) i CIRIEC-Espanya, <http://www.ciriec.es/> · ciriec@uv.es

Patrocina:

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball de la Generalitat Valenciana

Director:

José Luis Monzón Campos, IUDESCOOP-Universitat de València

Directora Adjunta:

Nardi Alba Benaches, CIRIEC-Espanya

Director del CIDECE y Coordinador Editorial:

Rafael Chaves Ávila, IUDESCOOP-Universitat de València

Cap de Redacció i Maquetació:

José Juan Cabezuolo Menadas, CIRIEC-Espanya

Consell de Redacció:

Rubén Cohen, Cooperatives Agro-alimentàries de la Comunitat Valenciana

Nieves Dios, Creu Roja València

Teresa García, Directora general d'Emprenedoria i Cooperativisme de la Generalitat Valenciana

Juan José Gamón, Cap de Servei de Foment del Cooperativisme i l'Economia Social. Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme de la Generalitat Valenciana

Lucía Labiós, Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana - CONCOVAL

Francisco Merino, Federació de Cooperatives d'Habitatges Valencianes - FECOVI

Mar Mestre, Associació Valenciana de Cooperatives de Crèdit

Salvador Pérez, REAS País Valencià

Ana Real, Federació Valenciana d'Empreses Cooperatives de Treball Associat - FEVECTA

Ramón Ruiz, Federació de Cooperatives Elèctriques de la CV

Luis Vañó, Plataforma del Tercer Sector de la Comunitat Valenciana

Manuel Alegre, IUDESCOOP-Universitat de València

Carmen Blasco, IUDESCOOP-Universitat de València

Miguel Ángel García, IUDESCOOP-Universitat de València

Manuel Monreal, IUDESCOOP-Universitat de València

Frederic López, IUDESCOOP-Universitat de València

Jesús Olavarria, IUDESCOOP-Universitat de València

Domingo Ribeiro, IUDESCOOP-Universitat de València

Salvador Roig, IUDESCOOP-Universitat de València

Francisco Soler, IUDESCOOP-Universitat de València

Mª José Vañó, IUDESCOOP-Universitat de València

Gustavo Zaragoza, IUDESCOOP-Universitat de València

Isidro Antuñano Maruri, CIRIEC-Espanya

Montserrat Balas Lara, Fundació ONCE

Alejandro Barahona Riber, CIRIEC-Espanya, ex Subdirector General d'Economia Social del Govern d'Espanya

Paloma Bel Durán, Associació d'Estudis Cooperatius - AECOOP

José Galán Peláez, CIRIEC-Espanya

Gabriel García Martínez, CIRIEC-Espanya

Samuel Garrido Herrero, Universitat Jaume I de Castelló

José Mª Herranz de la Casa, Universidad de Castilla-La Mancha

Juan Fco. Juliá Igual, Universitat Politècnica de València

Gustavo Lejarriaga Pérez de las Vacas, Universidad Complutense de Madrid

Elena Meliá Martí, Universitat Politècnica de València

Adoración Mozas Moral, CIRIEC-Espanya

Santiago Murgui Izquierdo, Universitat de València

Javier Quiles Bodí, Consum

José Redondo Sánchez, Fundació Novafeina

Francisco Salinas Ramos, CIRIEC-Espanya

Maria José Senent Vidal, Universitat Jaume I de Castelló

Secció de Legislació:

Gemma Fajardo, IUDESCOOP-Universitat de València

Servei de Documentació:

Ana Martínez Benlliure, Servei de Documentació del CIDECE

Administració i Redacció:

CIDECE/CIRIEC-Espanya

Facultat d'Economia · Av. Dels Tarongers, s/n · Despacho 2P21
46022 VALENCIA · Tel: 96 382 84 89 · Fax: 96 382 84 92.

Disseny de portades / disseny de publicació:

Visualco Comunicació · www.visualco.com

Impressió:

Gráficas Papallona, s.c.v. · Tel: 96 357 57 00 · Valencia

I.S.S.N.: 1131-6454 · Dipòsit Legal: V-3181-1991

ÍNDEX

NOTÍCIES DE L'ECONOMIA SOCIAL I COOPERATIVA..... 4

COMUNITAT VALENCIANA..... 4

Els governs locals valencians promouen l'economia social. IUDESCOOP presenta dos nous llibres sobre polítiques de foment de l'economia social promogudes per les administracions locals valencianes

La nova generació de polítiques públiques de foment de l'economia social a Espanya, a examen

El IUDESCOOP celebra l'acte de clausura de la 15a edició del seu Màster i Doctorat oficials en Economia Social 2020-21

Convocatòria als III Premis CIRIEC als millors estudis en Economia Social realitzats en les Universitats de la Comunitat Valenciana

Publicada la Guia de FECOVI i IUDESCOOP sobre les 'Claus de la col·laboració públic-cooperativa en l'àmbit local'

El cooperativisme valencià es mobilitza per a captar 842 milions d'euros dels fons europeus de cooperació

El president de la Generalitat, Ximo Puig, es reuneix amb la Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana, en el marc del Dia Internacional de les Cooperatives

Emilio Sampedro, reelegit president de FEVECTA: "Som actors imprescindibles per a un futur sostenible, en què els valors del cooperativisme estiguen molt més presents"

Les cooperatives agroalimentàries valencianes superen la Covid-19 mantenint l'ocupació i l'activitat econòmica

ESPANYA..... 16

La professora Adoración Mozas, reelegida presidenta de CIRIEC-Espanya

La 2a Setmana Universitària de l'Economia Social es tanca amb un gran èxit de participació i d'activitats

Teruel, capital espanyola de l'Economia Social 2021

El president del Govern, Pedro Sánchez, en l'assemblea de CEPES: "L'economia social tindrà un paper decisiu en el Pla de Recuperació"

La UNACC celebra la capil·laritat territorial de les cooperatives de crèdit i la seua capacitat de mantindre l'ocupació

El Tercer Sector presenta una sèrie de propostes perquè l'eixida de la crisi de la Covid-19 siga "més equitativa" que la del 2008

Intens any d'activitats i reivindicacions en el 25 aniversari de REAS Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària

INTERNACIONAL..... 28

Juan Antonio Pedreño, reelegit president de la patronal europea de l'economia social 'Social Economy Europe'

Declaració de Mannheim sobre Economia Social

CEPES posa en marxa juntament amb l'OCDE i CIRIEC un projecte per a millorar els marcs jurídics de l'economia social a nivell global

Costa Rica serà l'amfitriona al setembre del VIII Congrés Internacional d'Investigadors en Economia Social del CIRIEC

L'ECONOMIA SOCIAL EN INTERNET 32

TEMA D'ACTUALITAT 34

L'autoconsum d'energia renovable, les comunitats energètiques i les cooperatives, per Gemma Fajardo, professora titular de Dret Mercantil, Universitat de València. Investigadora del IUDESCOOP i de CIRIEC

- Un impuls per a les comunitats energètiques des de la legislació europea, per Óscar Güell, REScoop.eu - European Federation of Citizen Energy Cooperatives
- Cooperatives, comunitats energètiques i la normativa espanyola, per Alfonso García Márquez, UnionRenovables.coop
- El sector de les cooperatives elèctriques en la Comunitat Valenciana, per Ramón Ruiz, Federació de Cooperatives Elèctriques de la Comunitat Valenciana
- El cas de la comunitat energètica Sapiens Energia, per Juan Sacri, cofundador i president de Sapiens

L'ECONOMIA SOCIAL EN ACCIÓ 62

EN PORTADA..... 62

Entrevista a Juan Juliá Igual, president de la Xarxa ENUIES (CIRIEC-Espanya) i de la Comissió de Cooperatives i Altres Empreses d'Economia Social de l'AECA

LES NOSTRES FEDERACIONS..... 68

Federació Valenciana d'Empreses Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA)

LES NOSTRES ENTITATS..... 72

Fundación Vicente Ferrer, més de 50 anys treballant pel desenvolupament complet de les persones a l'Índia més desfavorida

L'ECONOMIA SOCIAL EN LES LLEIS 76

L'Economia Social en la legislació espanyola. Principals novetats, d'octubre de 2020 a abril de 2021

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES 79

NOTÍCIES DE L'ECONOMIA SOCIAL I COOPERATIVA · COMUNITAT VALENCIANA

ELS GOVERNS LOCALS VALENCIANS PROMOUEN L'ECONOMIA SOCIAL. IUDESCOOP PRESENTA DOS NOUS LLIBRES SOBRE POLÍTIQUES DE FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL PROMOGUDES PER LES ADMINISTRACIONS LOCALS VALENCIANES

En una Jornada organitzada per l'Institut IUDESCOOP, alcaldes i tècnics de l'administració local valenciana van debatre sobre les polítiques de foment de l'economia social i es va presentar una Guia de bones pràctiques

L'Institut Universitari d'Investigació en Economia Social, Cooperativisme i Emprenedoria (IUDESCOOP) de la Universitat de València va celebrar el passat 2 de juny una Jornada sobre polítiques de foment de l'Economia Social per les administracions locals valencianes. En ella es van presentar dues publicacions elaborades pel IUDESCOOP, editades per CIRIEC-Espanya amb el patrocini de la Conselleria d'Economia Sostenible de la Generalitat Valenciana.

En primer lloc es va presentar l'estudi 'Les polítiques públiques d'economia social desplegades pels ajuntaments de la Comunitat Valenciana', presentat per la seua autora, Belén Català Estada, economista

i màster en Economia Social del IUDESCOOP, baix la direcció del professor Rafael Chaves Ávila.

L'estudi analitza la tipologia de polítiques públiques i bones pràctiques dirigides a impulsar l'economia social en l'àmbit local, identifica les principals xarxes territorials i realitza un diagnòstic de les polítiques que despleguen els ajuntaments de la Comunitat Valenciana. També identifica les polítiques més avançades desenvolupades per aquests municipis, les categoritza i agrupa atenent criteris objectius.

A continuació es va presentar la 'Guia de Polítiques Públiques d'Economia Social i Cooperativa per a l'administració local de la Comunitat Valenciana', elaborada

da pels professors de la Universitat de València Rafael Chaves, María José Vañó i Teresa Savall, i per les investigadores del IUDESCOOP i tècnics especialistes en desenvolupament local i cooperatives, Belén Català, Francisco Merino i Patricia Santacruz.

L'objectiu d'aquesta Guia és oferir als responsables de les administracions públiques locals, així com als actors del cooperativisme i de l'economia social dels diferents territoris de la Comunitat Valenciana, un recurs eminentment pràctic per a comprendre tant el que és l'economia social com els dispositius de política pública amb els que compta.

La Guia inclou una selecció de 20 casos paradigmàtics, a manera de fitxes tècniques, de polítiques de foment de l'economia social desenvolupades per ajuntaments valencians, com a referents reals per a altres administracions públiques que desitgen impulsar l'economia social en el seu territori.

Dialog amb alcaldes i responsables de les administracions locals

La jornada va continuar amb dues taules redones en les quals van participar alcaldes i alcaldesses així com tècnics de diputacions provincials. La moderació va ser a càrrec de Teresa García Muñoz, directora general d'Emprenedoria i Cooperativisme de la Generalitat Valenciana, qui va felicitar el IUDESCOOP pel treball realitzat i va animar a les diferents adminis-

tracions locals a sumar-se a les polítiques de foment de l'economia social en els seus territoris. La primera taula redona es va destinar a les experiències d'alguns dels ajuntaments valencians més proactius en matèria de suport a l'economia social: van intervindre Rafael Giménez Chicharro, Alcalde d'Aras de los Olmos; Teresa Mª Belmonte Sánchez, Alcaldessa de Bigastro; Rafael García, Alcalde de Burjassot; Marín Belmonte, Responsable del departament de Promoció Econòmica i Industrial de l'Ajuntament de Sagunt; José María Martínez Santamaría, Coordinador d'Indústria, Empresa i Universitat de l'Ajuntament de Paterna, i Margarita López Tremps, Tècnica d'Emprenedoria de l'Ajuntament de Castelló de la Plana.

La segona taula redona va abordar el paper de les diputacions provincials. Per a això va comptar amb la participació de Fidel García, de Divalterra (Diputació de València) i Ana Belén Arzo, de la Diputació de Castelló.

La jornada va tindre lloc a la sala Sánchez Ayuso de la Facultat d'Economia de la Universitat de València, sent la primera celebrada pel IUDESCOOP en format presencial després de més d'un any de pandèmia. Amb un aforament limitat, la jornada es va emetre també en línia. L'acte va comptar per primera vegada amb la benvinguda del nou degà de l'esmentada Facultat, el professor Francisco Muñoz Murgui, que va estar acompanyat en la inauguració per la directora del IUDESCOOP, la professora María José Vañó, coordinadora, amb el professor Chaves, d'aquesta jornada.

LA NOVA GENERACIÓ DE POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL A ESPANYA, A EXAMEN

En una jornada organitzada pel IUDESCOOP es va presentar l'obra col·lectiva 'La nova generació de polítiques públiques de foment de l'economia social a Espanya', dirigida pel professor Rafael Chaves Ávila, i es van exposar i van debatre dos casos paradigmàtics d'aquestes polítiques: el Pla Fent Cooperatives II de la Comunitat Valenciana i el Pla d'Impuls de l'Economia Social i Solidària de la ciutat de Barcelona, així com les monedes socials com a nou instrument de política pública.

El IUDESCOOP va celebrar el passat 16 de juny una Jornada sobre la nova generació de polítiques de foment de l'Economia Social, la 5ª sobre polítiques d'economia social dins del marc del Màster en Economia Social de la UV. En ella es va presentar el llibre que, sota el mateix títol, han elaborat 22 autors dirigits pel professor Chaves, investigador del IUDESCOOP i president de la Comissió Científica de CIRI-EC-Espanya. A més, com a exemples es van presentar el Pla 'Fent Cooperatives II' de la Comunitat Valenciana, a càrrec de Teresa García Muñoz, directora general d'Emprenedoria i Cooperativisme de la Generalitat Valenciana, i el Pla d'Impuls de l'Economia Social i Solidària de Barcelona, per part de Jordi Via, Ex - Comissionat de l'Ajuntament de Barcelona. El Dr. en Economia Social pel IUDESCOOP Miguel Yasuyuki Hirota va explicar com la creació i el suport a les monedes socials i locals pot ser també una mesura de

foment de l'economia social a nivell local. Aquestes monedes generen impactes positius diversos a les regions que les usen.

En l'acte d'inauguració van intervindre el degà de la Facultat d'Economia de la Universitat de València, el professor Francisco Muñoz Murgui, i la directora del IUDESCOOP, la professora María José Vañó.

La primera sessió es va destinar a presentar els objectius i continguts del llibre 'La nova generació de polítiques públiques de foment de l'economia social a Espanya'. Aquesta obra col·lectiva realitza, primer, una anàlisi de la trajectòria de les polítiques de foment de l'economia social a Espanya començant per les polítiques 'de primera generació', ordides principalment durant els anys 80 i que es mantenen, en essència, en l'actualitat, revelant una forta inèrcia institucional. També s'analitza el context europeu en aquest àmbit de primera generació, "el qual ha condicionat decisi-

vament les polítiques nacionals”, afirma el professor Chaves.

A continuació s'analitza la denominada “segona generació” de polítiques de foment de l'economia social, les desplegades des de la passada crisi financera, de 2008. Aquestes polítiques van començar a implementar-se fonamentalment des de l'any 2015, en el context del canvi polític en molts governs locals i regionals. Com a casos, el llibre aborda les polítiques de foment de l'economia social d'Andalusia, Comunitat Valenciana, Galícia i Euskadi; iniciatives de governs locals com els de Barcelona i Madrid, i propostes de xarxes i de polítiques locals com les de l'associació Garapen (Euskadi) i la ciutat de València.

En el capítol conclusiu es reflexiona sobre els elements caracteritzadors de les polítiques de primera generació, i es comparen amb els de la segona generació, aquestes últimes denominades també “polítiques transformadores d'economia social i solidària”. Totes elles poden ser models de referència per a les administracions públiques locals, regionals i estatals en aquest nou context de reconstrucció enfront de l'era Covid.

El Pla Fent Cooperatives II (2021-2022)

La presentació del Pla Fent Cooperatives II (2021-2022) de promoció de cooperatives en la Comunitat Valenciana, va ser a càrrec de la directora general Teresa García Muñoz. La directora general va mostrar com aquest Pla representa en essència la caracterització d'una política de ‘segona generació’: co-construïda amb el sector cooperatiu, administracions públiques i experts, sistematitzada en un pla complex, innovadora quant a mecanismes de seguiment i avaluació i

alineada amb les grans polítiques actuals. Amb una inversió prevista de 27,9 milions d'euros, aquest segon pla doblega en quantia la dotació del primer pla biennal. El pla es desplega en 50 mesures dividides en 7 línies estratègiques: desenvolupament econòmic-empresarial, finançament i ocupació; desenvolupament societatari; desenvolupament mediambiental i territorial; col·laboració públic-privada; comunicació, formació i investigació; estructura representativa i participació institucional, i governança de l'Administració pública del cooperativisme. El Pla està alineat amb l'Agenda 2030 i fa una anàlisi dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en què impacta cadascuna de les 50 mesures.

Del Pla d'impuls de l'ESS a l'Estratègia ESS Barcelona 2030

La jornada va continuar amb la presentació del Pla d'Impuls de l'Economia Social i Solidària de Barcelona. Jordi Via va explicar que el Pla s'emmarca en un objectiu molt més ampli de transformació social i econòmica de la ciutat, a partir d'una àmplia base ciutadana i democràtica. Segons la seua explicació, per a l'economia social barcelonina es tractava de passar dels “valors declarats” de l'economia social als “valors practicats”. Tot això involucrant a la major part d'agents, especialment a la micro i mitjana empresa, que és la principal protagonista del teixit empresarial barceloní.

L'expert en monedes socials i complementàries Miguel Yasuyuki Hirota va explicar finalment el potencial de les monedes socials com a element de dinamització econòmica i social.

EL IUDESCOOP CELEBRA L'ACTE DE CLAUSURA DE LA 15A EDICIÓ DEL SEU MÀSTER I DOCTORAT OFICIALS EN ECONOMIA SOCIAL 2020-21

L'acte de cloenda va incloure una conferència a càrrec del president de la Plataforma del Tercer Sector de la Comunitat Valenciana, Luis Vañó, qui va destacar la importància d'educar en valors, de generar coneixement de contingut social, així com d'estreynar llaços entre la universitat i el tercer sector

El IUDESCOOP va celebrar el passat 9 de juny l'acte de cloenda del seu Màster i Doctorat oficials en Economia Social 2020-21. En aquest acte, els professors i titulats del IUDESCOOP van estar acompanyats per representants de l'Administració Pública, d'entitats representatives de l'economia social i de CIRIEC-Espanya.

L'acte es va iniciar amb les intervencions del nou degà de la Facultat d'Economia UV, Francisco Muñoz Murgui, i la directora del IUDESCOOP, Mª José Vañó. Els dos van donar l'enhorabona als alumnes i professors, i van celebrar l'èxit tant del Màster com del Doctorat, que han aconseguit formar a quasi 300 alumnes en els últims 15 anys, amb un elevat nivell de satisfacció dels estudiants i amb un elevat èxit d'inserció en el mercat laboral, en particular en les empreses o entitats de l'economia social.

L'acte de Clausura va continuar amb una conferència a càrrec del president de la Plataforma del Tercer Sector de la Comunitat Valenciana, Luis Vañó, qui va explicar les magnituds i qualitats del sector en aquesta regió, com a exemple d'integració organitzacional i de lluita i reivindicació permanent dels drets de les persones més vulnerables i en risc d'exclusió.

Durant la seua presentació, Vañó va destacar també la importància d'educar en valors, de generar coneixement de contingut social, així com d'estreynar llaços entre la universitat i el tercer sector, especialment en 4 àmbits: la sensibilització, formació, investigació i incidència política.

En la presentació de la **Memòria del Màster**, les directores, professores Gemma Fajardo i Teresa Savall, van recordar que el programa, també durant la pandèmia ha tractat de mantindre en la mesura del possible la presencialitat. El Màster s'imparteix en espanyol i té una duració de 60 crèdits. Pot realitzar-se a temps complet en un any o a temps parcial en dos anys.

L'objectiu és millorar els nivells de capacitat dels professionals que exerceixen la seua activitat en les organitzacions de l'economia social; formar nous professionals que estiguen disposats a treballar en aquestes organitzacions o a emprendre en projectes d'economia social i, per a aquells alumnes que desitgen continuar els seus estudis realitzant el Doctorat en Economia Social, desenvolupar les seues habilitats per a la investigació científica aplicada.

El Màster inclou també la possibilitat d'assistir a Seminars, en ple contacte amb representants del

sector (10 seminaris durant l'últim curs); eixides de camp; tallers metodològics, i un servei d'ocupació i emprenedoria, permanentment atent a les ofertes de treball i oportunitats que puguen publicar-se, d'interès per als alumnes. En efecte, aquest servei va publicar durant el curs un total de 159 ofertes d'ocupació a Espanya; 57 ofertes a la Comunitat Valenciana, i 12 ofertes internacionals.

Per part seua, el professor Rafael Chaves va recordar que el **Doctorat del IUDESCOOP** està dirigit a postgraduats en un màster oficial que desitgen dirigir el seu perfil investigador als temes de l'Economia Social, cooperativisme i tercer sector. L'estudiant que tria aquest programa obté coneixements i habilitats relacionats amb la investigació en matèria d'Economia Social en les seues diferents disciplines i àrees: Dret, Economia Aplicada, Organització d'empreses, Màrqueting, Comptabilitat, etc.

El professor Chaves va indicar que es tracta del primer doctorat en el seu gènere que s'imparteix a Espanya. Compta en aquests moments amb més de 50 doctorands. Va destacar a més el creixent nombre de tesis doctorals que s'estan defensant, tres en el que va d'any, altres tres ja depositades i altres tres previstes per al seu depòsit abans de finalitzar l'any. Quasi totes les noves persones doctores són ara investigadores o professores en universitats d'Espanya i de l'estranger.

Homenatge al professor José Luis Monzón

L'acte va concloure amb un homenatge al professor José Luis Monzón, catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat de València, director de CIRIEC-Espanya i impulsor dels estudis d'economia social en la Universitat, entre ells el Màster en Economia Social del IUDESCOOP. El professor Monzón va rebre una laudatio del professor Chaves.

Finalment, el professor Manuel Monreal va fer lliurament dels Premis a la Idea més Innovadora, iniciativa també del Màster del IUDESCOOP, a Marina Caraffa, pel seu projecte de 'Joc Aprentent en Economia Social. Una plataforma educativa ludificada', i a Miguel Ángel Honrubia, pel Projecte 'EFES, Escola de Formació en Economia Social'.

Actualment es troba oberta la preinscripció al Màster oficial en Economia Social en la seua 16a edició, curs 2021-22, fins al 15 de juny en la seua primera fase i, a partir del 16 de juliol, en la segona fase.

Més informació del Màster oficial en Economia Social del IUDESCOOP-UV en la web:

<https://www.uv.es/uvweb/master-economia-social-entidades-no-lucrativas/es/master-economia-social-cooperativas-entidades-no-lucrativas-1285879836096.html>

III PREMIS CIRIEC ALS MILLORS ESTUDIS EN ECONOMIA SOCIAL REALITZATS EN LES UNIVERSITATS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

La convocatòria està dirigida a graduats i doctors que hagen aprovat el seu Treball de Fi de Grau (TFG), Treball Fi de Màster (TFM) o Tesi Doctoral (TD) en qualsevol de les universitats de la Comunitat Valenciana en els cursos 2017-2018 a 2020-2021. Fins al 26 de setembre es poden presentar candidatures

PREMIOS CIRIEC A LOS MEJORES ESTUDIOS EN ECONOMÍA SOCIAL (3ª edición)

Organiza
CIRIEC España

Patrocina
GENERALITAT VALENCIANA

Colaboran
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
Facultat d'Economia
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
Facultat de Dret

Para Trabajos de Fin de Grado (TFG), Fin de Máster (TFM) y Tesis Doctorales aprobados en las universidades de la Comunitat Valenciana

Organiza
CIRIEC España

Patrocina
GENERALITAT VALENCIANA

Plazo de presentación
1 de julio - 26 de septiembre de 2021

acompanyats dels informes i/o valoracions realitzats en el seu moment pels corresponents tutors o directors.

Premis per a les diferents modalitats

Es podran concedir diversos premis en cadascuna de les tres modalitats, amb una dotació de 1.600 euros i 1.100 euros per al primer i el segon premi de TD; de 1.100 i 800 euros per al primer i el segon premi de TFM, i de 800 i 600 euros per al primer i el segon premi de TFG.

Composició del Jurat

El Jurat estarà presidit per la presidenta de CIRIEC-Espanya, Adoración Mozas, i els seus altres membres seran el president de la Comissió Científica de CIRIEC-Espanya; la directora del IUDESCOOP; el president de la Xarxa Enuies; el director del Programa de Doctorat en Economia Social de la UV; la directora del Màster en Economia Social de la UV i una persona experta en economia social designada per la Generalitat Valenciana.

La decisió del Jurat es farà pública en la Web de CIRIEC-Espanya i es comunicarà personalment a les persones premiades en la segona quinzena del mes d'octubre de 2021. El lliurament de premis es realitzarà en un acte públic el mes de novembre.

CIRIEC-Espanya podrà publicar, previ acord amb els autors, els treballs premiats.

Els 'Premis CIRIEC als millors estudis en Economia Social' compten amb el patrocini de la Conselleria d'Economia Sostenible de la Generalitat València, i amb la col·laboració del IUDESCOOP i de les facultats d'Economia i Dret de l'esmentada Universitat.

CIRIEC-Espanya ha llançat la seua 3a convocatòria dels 'Premis CIRIEC als millors estudis en Economia Social', dirigida a graduats i doctors que hagen aprovat el seu Treball de Fi de Grau (TFG), Treball Fi de Màster (TFM) o Tesi Doctoral (TD) en qualsevol de les universitats de la Comunitat Valenciana entre els cursos 2017-2018 i 2020-2021. Fins al 26 de setembre es poden presentar candidatures i els seus respectius treballs en suport informàtic en PDF a l'e-mail: 'ciriec@uv.es', indicant en l'assumpte 'Premis CIRIEC'. Els treballs hauran de presentar-se en valencià o en castellà.

Segons les bases de la convocatòria, les investigacions presentades hauran de versar sobre matèries pròpies de l'economia social i afins (cooperativisme, societats laborals, centres especials d'ocupació, empreses d'inserció, emprenedoria social, tercer sector, associacionisme, ONG, etc.). Els treballs hauran de ser inèdits, no haver-se publicat i no podran haver sigut premiats en cap altra convocatòria. Hauran de ser

PUBLICADA LA GUIA DE FECOVI I IUDESCOOP SOBRE LES 'CLAUS DE LA COL·LABORACIÓ PÚBLIC-COOPERATIVA EN L'ÀMBIT LOCAL'

La Guia ofereix les claus per a una fructífera col·laboració públic-privada, a través de les cooperatives, en matèria d'habitatges i infraestructures associades a aquestes. El document ha sigut elaborat per les professores Gemma Fajardo i Mª José Vañó, amb la col·laboració de Francisco Merino, director tècnic de FECOVI

La Federació Valenciana de Cooperatives d'Habitatges (FECOVI), amb la col·laboració del IUDESCOOP i el finançament de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball de la Generalitat Valenciana, ha editat la Guia 'Claus de la col·laboració públic-cooperativa en l'àmbit local: habitatge, ocupació i serveis públics'. Aquesta Guia ofereix les claus per a una fructífera col·laboració públic-privada, a través de les cooperatives, en matèria d'habitatges i infraestructures associades a aquestes, com poden ser guarderies, col·legis, centres de dia o instal·lacions energètiques. La col·laboració del sector públic es contempla tant en la construcció i rehabilitació dels habitatges i infraestructures, com en la prestació de serveis públics.

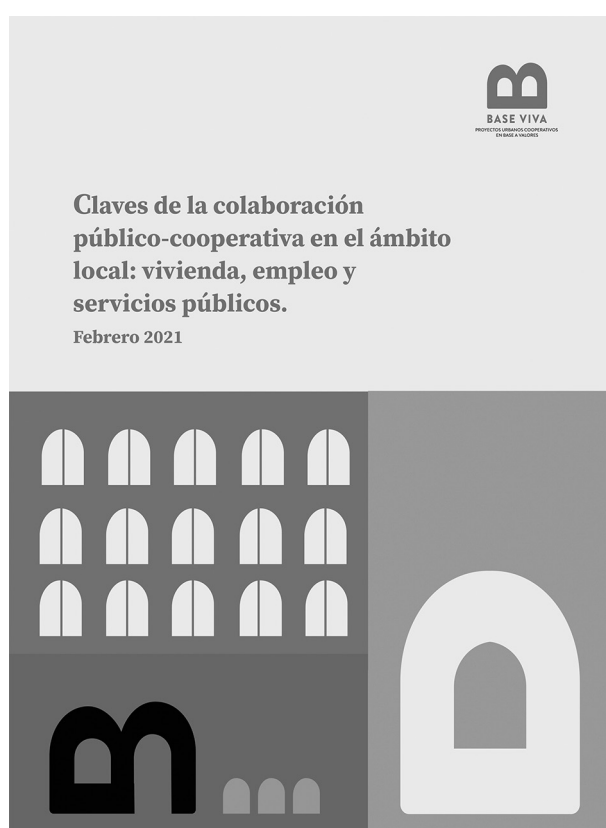
La Guia ha sigut elaborada per les professores del IUDESCOOP-UV Gemma Fajardo i Mª José Vañó, amb la col·laboració de Francisco Merino, director tècnic de FECOVI.

Segons informen els seus autors, amb aquesta nova publicació es posa a disposició de les entitats locals una eina d'utilitat, que informa sobre les diverses possibilitats que el marc legal actual ofereix per a poder desenvolupar la cooperació públic-cooperativa, en matèria d'habitatge i serveis públics.

L'instrument amb el qual es pretén aconseguir tot això és la cooperativa. Els habitatges i infraestructures associades seran promogudes i gestionades pels propis usuaris i, en el seu cas, per persones que presten els serveis, associats en cooperatives simples o polivalents.

En el marc del projecte 'Base Viva'

La Guia, que naix amb la intenció de ser actualitzada anualment, s'ha elaborat en el marc del projecte 'Base Viva', presentat el passat 4 de maig en un acte celebrat a la Ciutat Administrativa 9 d'octubre, amb la participació de la vicepresidenta i conselleria de

Igualtat i Polítiques Inclusives, Mónica Oltra; el vicepresident segon i conseller d'Habitatge, Rubén Martínez Dalmau, i el conseller d'Economia Sostenible, Rafael Climent. Aquest projecte està impulsat per la Generalitat Valenciana i FECOVI, amb la col·laboració del IUDESCOOP i amb el suport de diverses organitzacions valencianes del sector cooperatiu. El seu objectiu és crear una Xarxa valenciana d'habitatges i infraestructures socials cooperatives en col·laboració amb el sector públic. Tot això com a motor d'impuls per a la transformació del model econòmic, orientat cap a les necessitats i aspiracions de la ciutadania en l'àmbit residencial i els serveis d'interès general. Una transformació a través del cooperativisme i amb la col·laboració del sector públic.

EL COOPERATIVISME VALENCIÀ ES MOBILITZA PER A CAPTAR 842 MILIONS D'EUROS DELS FONS EUROPEUS DE COOPERACIÓ

Les accions plantejades aborden la transformació energètica, la digitalització i l'economia circular. El Pla Fent Cooperatives II, aprovat al novembre de 2020, s'alinea així amb l'Estratègia de Recuperació de la Comunitat Valenciana

La Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana (Concoval) i la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball de la Generalitat Valenciana han mobilitzat al sector cooperatiu valencià per a captar finançament europeu per valor de 842 milions d'euros del Mecanisme Europeu de Recuperació i Resiliència, l'element central de la qual és el programa 'NextGenerationEU'.

Les accions plantejades aborden la transició energètica, la digitalització i l'economia circular, amb les quals es contribuirà a la modernització de les cooperatives valencianes i al manteniment dels prop de 80.000 llocs de treball que generen, a més de preveure la creació de 2.000 noves ocupacions.

El treball realitzat per la Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme al costat de Concoval té el seu punt de partida en el Pla Fent Cooperatives II, que va ser presentat al novembre de 2020. El document està alineat amb l'Estratègia de Recuperació, i està centrat en els reptes de transformació del model productiu que marca la Unió Europea: transformació energètica i ecològica, transformació digital i resiliència.

En aquest context, el president de la Confederació de Cooperatives, Emili Villaescusa, ha afirmat: “És important estar preparats, perquè el vertader repte el tenen les nostres empreses, que són les que han d'assumir la necessitat de transformar-se i fer-ho en clau de desenvolupament sostenible, tant des del punt de

vista econòmic com social i mediambiental”. També alerta el president de Concoval de la dificultat que comporta la governança de les ajudes: “Els fons han d'arribar al nucli de la nostra economia, que són les petites i mitjanes empreses, segment en el qual es troben la majoria de les cooperatives valencianes. Està bé que hi haja grans projectes amb grans empreses, però la transformació serà un miratge si no es complementa amb projectes que arriben a les pimes i, per a això, és imprescindible una governança descentralitzada que compte amb els recursos de les comunitats autònomes”.

Per part seua, el conseller Rafael Climent ha destacat que el document “ha suposat un gran esforç de col·laboració, ja que el sector cooperatiu s'ha unit per a poder garantir la capilarització a les cooperatives més xicotetes. La contribució del cooperativisme a l'estratègia de recuperació valenciana s'ha treballat transversalment i s'ha anat adaptant a les diferents manifestacions del cooperativisme”.

Projectes del cooperativisme valencià

El programa desenvolupat inclou projectes com ara la creació de comunitats energètiques locals; la lluita contra el despoblament rural; economia circular en el sector agroalimentari, de distribució comercial i de la indústria tèxtil; transformació en cooperatives de treball associat d'empreses mercantils en crisis (Salva la teua Empresa); desenvolupament de la col·laboració públic-privada amb cooperatives (Base Viva); impuls de les cooperatives de plataforma, etc.

El projecte de major envergadura entre els presentats és el relacionat amb les comunitats energètiques locals, que pretén mobilitzar 546 milions d'euros en inversió i preveu generar 840 nous llocs de treball. Per a Concoval, la fórmula natural de la comunitat energètica local és la cooperativa, “perquè dona major seguretat jurídica i a més és un model ja contrastat i en ús”. Més informació en la secció de Tema d'Actualitat d'aquest número.

EL PRESIDENT DE LA GENERALITAT, XIMO PUIG, ES REUNEIX AMB LA CONFEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE LA COMUNITAT VALENCIANA, EN EL MARC DEL DIA INTERNACIONAL DE LES COOPERATIVES

El President de la Generalitat, Ximo Puig, es va reunir el 28 de juny amb el consell rector de Concoval (Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana), en el marc del Dia Mundial del Cooperativisme, que se celebra tots els anys oficialment el primer dissabte de juliol. El lema triat per l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI) per a commemorar l'edició d'enguany ha sigut "Reconstruir més ben junts".

Durant la reunió, el president Puig va reconèixer que les cooperatives "han sigut les empreses més resilients durant la pandèmia", i va apel·lar a la col·laboració públic-privada també amb les cooperatives per a superar la crisi. Per part seua, el president de Concoval, Emili Villaescusa, va recordar que el Dia Mundial del Cooperativisme és una ocasió "per a donar notorietat, visibilitat i prestigi a aquest model d'empresa, i per a posar en valor l'aposta de les cooperatives valencianes per la Cooperació en majúscules, no sols dins del propi món cooperatiu, sinó també amb el nostre entorn: des de qualsevol mena d'aliances amb organitzacions de la societat civil fins a la pròpia col·laboració públic-privada amb les Administracions. Aqueix és el nostre fil conductor per a la commemoració de 2021". Concoval

organitza anualment, des de fa quasi tres dècades, un gran acte col·lectiu amb motiu del Dia Mundial del Cooperativisme. La celebració té el seu origen en el missatge que, des de 1921, difon anualment la ACI amb motiu d'aquest Dia, al qual des de 1994 se suma l'Organització de Nacions Unides (ONU).

Aquest 99 Dia Mundial del Cooperativisme s'ha commemorat en la Comunitat Valenciana -per segon any consecutiu i a causa de la situació sociosanitària- sense que tinga lloc el tradicional esdeveniment en el qual es donaven cita tots els anys centenars de cooperativistes i agents econòmics, socials i polítics.

Encara que el #CoopsDay no ha pogut ser en 2021 l'habitual punt de trobada cooperativa, s'ha animat a totes les cooperatives valencianes a sumar-se a la celebració a través de les xarxes socials de Concoval amb l'etiqueta #elvalordecooperar.

A més, els ajuntaments de les tres capitals de província han exhibit durant el primer cap de setmana de juliol una pancarta amb el lema del Dia Mundial del Cooperativisme, amb el grafisme propi dissenyat per a Concoval. En 2021 aquesta activitat s'ha estés també a altres pobles i ciutats de la Comunitat.

EMILIO SAMPEDRO, REELEGIT PRESIDENT DE FEVECTA: “SOM ACTORS IMPRESCINDIBLES PER A UN FUTUR SOSTENIBLE, EN QUÈ ELS VALORS DEL COOPERATIVISME ESTIGUEN MOLT MÉS PRESENTS”

Un centenar de socis cooperativistes de la Comunitat Valenciana van participar el 23 de juny en l'Assemblea General de la Federació Valenciana de Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA), celebrada via telemàtica, en la qual va resultar reelegit Emilio Sampedro com a president, i es van aprovar els comptes de la Federació. Durant la inauguració, el President de la Generalitat, Ximo Puig, va dirigir per vídeo unes paraules de suport i agraïment a les més de 1.800 cooperatives de treball actives en la Comunitat, de les quals va dir: “Sou essencials en el nostre model productiu. Sou cohesió social, vertebració territorial i una manera més democràtica d'entendre l'empresa”.

La directora general d'Emprenedoria i Cooperativisme, Teresa García Muñoz, va detallar durant l'assemblea que de les quasi 300 cooperatives i aproximadament 1.800 treballadors i treballadores afectades per les restriccions a l'activitat productiva, finalment han cessat definitivament al voltant d'una vintena. “Aquesta resiliència s'ha de traslladar a altres sectors i empreses que es troben en dificultat i que poden trobar en el cooperativisme un vector de recuperació i de transformació social”.

García Muñoz va recordar que la Conselleria d'Economia Sostenible ha reforçat amb 5,7 milions les ajudes a la incorporació de socis, i ha doblgat las des-

tinadas a inversions en el pressupost de 2021, per a contribuir i incentivar aquelles necessitats i projectes que siga necessari emprendre durant la fase de recuperació. “Des de la Direcció General ens agrada pensar que aquestes accions han contribuït al fet que el nombre de cooperatives creades en 2020 tan sols haja caigut un 1,3%, enfront del 13% d'altres figures d'empresa”.

Quant a la **renovació parcial del Consell Rector de FEVECTA**, la candidatura encapçalada per Emilio Sampedro va rebre el suport de l'Assemblea General. Al costat de Sampedro han sigut reelegits José Manuel Campo (Florida Grup d'Educació Coop V) com a Vicepresident 1r; Francisco Alós (Caixa Popular Coop V) com a Vicepresident 2n; Ramón Rodríguez (Grup Sorolla Educació Coop V) com a secretari; i Paula Benlliure (Col·legi Juan Comenius Coop V) i Sonia Sánchez (Grup Professional Lex Coop V) com a vocals.

Sampedro va agrair la confiança i es va comprometre a continuar treballant per a aconseguir que el cooperativisme jugue un paper destacat en aquest nou context. “Ens estem reivindicant davant les diferents administracions públiques com a actors imprescindibles per a transitar cap a un futur més sostenible en què els valors i la manera de fer empresa del cooperativisme estiguen molt més presents”.

LES COOPERATIVES AGROALIMENTÀRIES VALENCIANES SUPEREN LA COVID-19 MANTENINT L'OCUPACIÓ I L'ACTIVITAT ECONÒMICA

Cooperatives Agro-alimentàries de la Comunitat Valenciana va celebrar el 25 de juny la seua Assemblea General ordinària, en la qual, malgrat les restriccions pròpies de la COVID-19, es van reunir representants de més de 60 cooperatives. En el transcurs de l'Assemblea es van presentar les dades de l'Informe Socioeconòmic del Cooperativisme Agroalimentari Valencià corresponents al tancament de l'exercici 2019. En aquest període, les cooperatives agroalimentàries valencianes van facturar de forma agregada 2.153 milions d'euros, amb un valor final de la producció comercialitzada de 1.263 milions d'euros. Les exportacions van créixer lleugerament respecte a l'exercici anterior, fins a aconseguir els 943 milions d'euros, dirigides en un 77% a la zona euro.

El Cooperativisme Agroalimentari Valencià està format per 333 cooperatives, de les quals 261 -que facturen en conjunt el 97% del total del sector- estan associades a la Federació. Aquestes cooperatives aglutinen 178.264 socis i mantenen 19.397 ocupacions. Com a avanç de les xifres de l'exercici 2020, es va destacar que cap cooperativa agroalimentària valenciana va presentar un ERTO i que, per tant, l'ocupació i el ritme de treball es van mantindre estables, adaptant-se a l'exigències sanitàries de cada moment.

També durant l'assemblea va tindre lloc una videoconferència de Pasquale Di Rubbo, Assessor de Polítiques de la DG-AGRI de la Comissió Europea, qui va explicar els detalls de l'Estratègia De la Granja a la

Mesa i les oportunitats que ofereix a les cooperatives agroalimentàries. Di Rubbo va destacar que l'objectiu del Pacte Verd és aconseguir la neutralitat en les emissions de carboni de la Unió Europea l'any 2050. En aquest sentit, la PAC i les Estratègies de Biodiversitat o De la Granja a la Mesa establiran nous compromisos per als agricultors.

En l'acte de clausura de l'Assemblea, el president de Cooperatives Agro-alimentàries de la Comunitat Valenciana, Cirilo Arnandis, va advertir que referent a la situació del sector cítricol i la incidència del cotonet de Sud-àfrica, "la prohibició de l'ús de metil clorpirifos ha disparat la incidència i gravetat d'aquesta plaga". Va lamentar el fet que es prohibira "sense avaluar el que suposaria per al sector" i va recordar que "acumulem dues campanyes amb pèrdues inassumibles per a molts productors", per la qual cosa va demanar "més diners per a investigar", avançar en tècniques de lluita biotècnica i biològica i "compensacions per als quals han perdut part o la totalitat de les seues collites".

Finalment, la consellera d'Agricultura, Mireia Mollà, es va comprometre al fet que els pressupostos autonòmics reflectisquen en 2022 un salt qualitatiu en les línies de col·laboració existents entre l'Administració i Federació, en resposta a les demandes de Arnandis. Així mateix, va manifestar el seu desacord amb la forma en què s'ha mantingut l' statu quo d'algunes regions en la negociació del Pla Estratègic Nacional.

NOTÍCIES DE L'ECONOMIA SOCIAL I COOPERATIVA · ESPANYA

LA PROFESSORA ADORACIÓN MOZAS, REELEGIDA PRESIDENTA DE CIRIEC-ESPANYA

CIRIEC-Espanya va celebrar el passat 11 de juny a Terol, capital espanyola de l'Economia Social 2021, el seu Consell de Direcció, Assemblea General i Comissió Executiva. Durant la jornada, la professora Adoración Mozas, catedràtica de la Universitat de Jaén, va ser reelegida presidenta de CIRIEC-Espanya, càrrec que ocuparà durant quatre anys més

CIRIEC-Espanya va celebrar el passat 11 de juny a Terol, capital espanyola de l'Economia Social 2021, el seu Consell de Direcció, Assemblea General i Comissió Executiva. Les reunions van tindre lloc tant de manera presencial, al campus de Terol de la Universitat de Saragossa, com a telemàtica. Durant la jornada, la professora Adoración Mozas, catedràtica de la Universitat de Jaén, va ser reelegida presidenta de CIRIEC-Espanya, càrrec que ocuparà durant quatre anys més.

El CIRIEC va celebrar també l'acceleració, durant els últims anys, de la seua ja intensa activitat d'investigació i difusió de l'economia social, que per primera vegada ha plasmat en una **Memòria d'Activitats**. I va presentar els preparatius per al seu pròxim gran esdeveniment: el 33 Congrés Internacional del CIRIEC, sobre Economia Pública, Social i Cooperativa, els dies 13 a 15 de juny de 2022 a València.

Entre altres temes es van tractar els, de nou, nombrosos projectes de CIRIEC-Espanya per a enguany en temes d'investigació i difusió de l'economia social, i es va passar revista a la intensa activitat realitzada durant 2020 i principis de 2021, de nou un període històric per la quantitat i qualitat d'activitats realitzades en matèria d'investigacions, esdeveniments i publicacions. Tot això malgrat la pandèmia.

La presidenta de CIRIEC-Espanya, Adoración Mozas, va informar de l'èxit del nou **Directori d'Investigadors en Economia Social de CIRIEC-Espanya**, el primer que es publica en línia. Al cap d'un any des de la seua publicació inicial, el Directori ha incorporat a prop de 80 investigadors més, fins a arribar als 600, i altres 80 han actualitzat la seua fitxa.

Com es recordarà, el Directori està disponible en una secció ad hoc i destacada de la Web de CIRIEC-Es-

panya, i permet la seua actualització permanentment, a través d'una clau d'accés que es facilita a cada investigador, i que permet modificar les seues dades.

La professora Mozas va destacar també la gran participació en la **2a Setmana Universitària de l'Economia Social**, que va tindre lloc els dies 4 a 12 de març passats. Més de 5.000 persones van participar en les diferents activitats, un total de 127 en 26 universitats, que van programar els centres, instituts i altres estructures universitàries d'investigació en Economia Social, reunits en la Xarxa ENUIES, de CIRIEC-Espanya.

La presidenta de CIRIEC-Espanya va recordar finalment la celebració els dies 17 i 18 de setembre del **XVIII Congrés d'Investigadors en Economia Social de CIRIEC-Espanya**, que va tindre lloc en el Tecnocampus Mataró-Maresme, adscrit a la Universitat Pompeu Fabra (UPF), amb la col·laboració de la Càtedra d'Economia Social d'aquesta Universitat i la Fundació Roca Galès. Aquest Congrés tindrà una edició addicional per a principis de 2022, que s'espera siga totalment presencial. Prompte es realitzarà la crida a la presentació de comunicacions per a això.

Per part seua, el director de CIRIEC-Espanya, professor José Luis Monzón, va enumerar les **investigacions** en les quals està immersa CIRIEC-Espanya o ha realitzat en l'últim any, entre elles l'elaboració del 'Llibre blanc de l'economia social a Espanya', per al Ministeri de Treball i Economia Social; i els nombrosos treballs realitzats per a la Generalitat Valen-

ciana, com el 'Llibre blanc de l'Economia Social i del Tercer Sector a la Comunitat Valenciana'; la 'Guia de Responsabilitat Social per a les Empreses i Entitats de l'Economia Social', i el llibre sobre 'Les empreses Socials en la Comunitat Valenciana', coeditat amb Florida Universitària.

Monzón va celebrar la participació del CIRIEC en els principals esdeveniments de l'últim any, entre ells la Conferència mundial de CIRIEC a Llatinoamèrica, organitzada per CIRIEC-Brasil (13-16 abril de 2021), i la Cimera Europea d'Economia Social (Mannheim, maig de 2021). Tots dos on-line.

I va presentar l'últim gran projecte de difusió del CIRIEC, el butlletí de l'Economia Social de la Unió Europea '**Social Economy News**', un butlletí del qual s'han llançat ja quatre números, amb impacte en desenes de milers de persones, i amb informació del sector de l'economia social en el seu conjunt; les investigacions acadèmiques entorn del mateix, i l'agenda d'esdeveniments de l'economia social a la UE. El butlletí servirà per a consolidar i difondre el concepte d'Economia Social promogut pels seus propis protagonistes, representats a Espanya per CEPES i a la UE per 'Social Economy Europe'. Es publica en tres idiomes: espanyol, francès i anglès.

Com es va anunciar també durant la reunió, València acollirà el 33 Congrés Internacional del CIRIEC sobre Economia Pública, Social i Cooperativa. La ciutat seu de CIRIEC-Espanya tornarà a acollir, 30 anys després, un Congrés Internacional del CIRIEC.

Memòria d'Activitats 2020 de CIRIEC-Espanya, disponible en http://ciriec.es/wp-content/uploads/2021/06/memoria_ciriec_2020.pdf, o en la portada de la web de CIRIEC-Espanya, www.ciriec.es.

Serà el tercer que organitzarà CIRIEC-Espanya, després del Congrés de 1992 a València, i de 2008 a Sevilla. L'organització està ja plenament en marxa, amb un programa que preveu ser realment molt atractiu i d'impacte. El Congrés tindrà lloc en el Palau de les Arts, de la Ciutat de les Arts i les Ciències de València.

Per part seua, el professor Rafael Chaves va recordar que la revista d'Economia de CIRIEC-Espanya va arribar l'any passat al seu número 100. Es tracta d'un número especial en el qual, d'una banda, s'inclouen articles que realitzen un balanç de la investigació en diversos camps de l'Economia Social i, al costat d'ells, s'inclou un monogràfic sobre 'Comptabilitat social: monetitzant l'impacte social de les empreses i organitzacions', que recull una selecció d'investigacions rellevants que s'han realitzat sobre la matèria. Aquest monogràfic ha tingut continuïtat en el número 101, també ja publicat.

Chaves va recordar també que aquesta Revista ha aconseguit el posicionament màxim (Q1) en l'àrea de Ciències Socials, i el Q2 en la categoria d'Economia, en la base de dades SJR-Scopus. La Revista millora així la seua ubicació en tots dos indicadors, trobant-se a l'entorn d'altres revistes ja indexades en JCR.

El professor Chaves es va congratular també que les dues revistes científiques de CIRIEC, la d'economia i la jurídica, han renovat aquest mateix any el segell de revista Excel·lent, que atorga la FECYT, del Govern d'Espanya.

Intensa labor de difusió informativa

Finalment, el periodista de CIRIEC-Espanya, José Juan Cabezuelo, va recordar la intensa labor de difusió informativa de l'economia social que es realitza

des de CIRIEC-Espanya, a partir principalment dels seus observatoris, butlletins electrònics, la Web institucional i les xarxes socials.

Cabezuelo va abundar també en la transcendència del 'Social Economy News', que des del primer número és el servei informatiu de major impacte realitzat per CIRIEC-Espanya. En el mateix han participat ja personalitats de la talla del comissari d'Ocupació i Drets Socials de la UE, Nicolas Schmit, o la ministra de Treball i Economia Social del Govern d'Espanya, Yolanda Díaz.

Observatoris d'Economia Social

L'Assemblea va recordar la bona marxa de l'Observatori Espanyol de l'Economia Social, a partir del qual s'envien els butlletins setmanals d'actualitat (675 números publicats fins hui amb més de 5.000 notícies), i el de Novetats Jurídiques (de periodicitat mensual, amb 115 números publicats).

I es va valorar molt positivament la col·laboració del CIRIEC amb l'Observatori Iberoamericà OIBESCOOP, a partir de l'associació creada per a tal fi, amb seu en la Universitat de Saragossa i presidida per la professora Carmen Marcuello. Al costat de l'edició i l'enviament de butlletins informatius, CIRIEC-Espanya va col·laborar en 2020 amb el OIBESCOOP en l'edició de l'estudi sobre 'Experiències emergents de l'Economia Social a Iberoamèrica'.

L'Assemblea va procedir, finalment, a la renovació (parcial) del seu Consell de Direcció, al qual s'han incorporat el professor Felipe Hernández Perlínes, de la Universitat de Castella-la Manxa, i Manuel García Jiménez, professor de la Universitat de Còrdova i director de la revista Jurídica de CIRIEC-Espanya.

2A SETMANA UNIVERSITÀRIA DE L'ECONOMIA SOCIAL, UN GRAN ÈXIT DE PARTICIPACIÓ I D'ACTIVITATS

Més de 5.000 persones van participar en les 127 activitats programades en 26 universitats que es dediquen a la investigació i docència en Economia Social, totes elles reunides en la Xarxa ENUIES, de CIRIEC-Espanya.

La #SemanaUniversitariaES va concloure amb un gran webinar, en col·laboració amb l'AECA, i amb la participació de CEPES i el Ministeri de Treball i Economia Social

Centres, instituts i altres estructures universitàries d'investigació en Economia Social a Espanya i a nivell internacional van celebrar els dies 4 a 12 de març la 2a Setmana Universitària de l'Economia Social. Un total de 127 activitats, en 26 universitats, es van programar per a aqueixos dies, completant una molt àmplia i variada agenda d'actes, amb l'objectiu de donar a conèixer la intensa activitat docent i d'investigació universitària sobre el sector de les cooperatives, societats laborals, mutualitats, empreses socials i tercer sector d'acció social.

La Setmana Universitària la convoca CIRIEC-Espanya a través de la Xarxa ENUIES, de Centres i Instituts Universitaris d'Investigació en Economia Social. Si la investigació en economia social a Espanya està entre les més avançades del món, en bona part ho és gràcies a aquestes estructures universitàries consolidades al costat del CIRIEC, moltes d'elles amb un gran bagatge de docència i investigació.

La 2a Setmana Universitària de l'Economia Social va estar composta per conferències, taules redones, presentació de publicacions i de resultats de projectes d'investigació, seminaris, tallers o formacions específiques, entre altres.

La 2a Setmana Universitària va concloure amb un gran acte sobre el paper de les cooperatives i d'altres empreses de l'economia social en el Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència de l'economia espanyola. Aquest acte es va organitzar conjuntament amb l'AECA – Associació Espanyola de Comptabilitat i Administració d'Empreses, i en el mateix va participar el president de CEPES i de Social Economy Europe, Juan Antonio Pedreño, i la directora general del Treball Autònom, Economia Social i RSE del Govern d'Espanya, Maravillas Espín, al costat d'experts de l'AECA i de CIRIEC-Espanya.

El webinar, conduït pel professor Juan Juliá Igual, president de la Xarxa ENUIES, i Millán Díaz Foncela, secretari de la Xarxa, va exposar els reptes i les oportunitats que té l'economia social davant l'ambiciós programa de Recuperació.

En el mateix acte, el president de l'AECA, Leandro Cañibano, va recordar que la relació d'AECA amb l'economia social es remunta a molts anys arrere, quan el professor Barea, ex president de l'AECA, va impulsar una comissió d'estudi dedicada a les cooperatives, la qual va produir una sèrie de documents que van servir per a l'anàlisi comptable i financer d'aquestes.

Exemples d'activitats celebrades durant la 2a #SemanaUniversitariaES. D'esquerra a dreta i de dalt a baix, presentació en la Universitat de Santiago de Compostela de l'Informe de l'Economia Social de Galícia; presentació a Toledo del Llibre blanc de l'Economia Social de Castilla-la Manxa; conferències en la Universitat Catòlica d'Àvila, i premi fotogràfic en la Universitat d'Almeria.

Passat un temps, i baix iniciativa de Juan Juliá, s'ha représ i reestructurat aquesta Comissió, baix el nom de Comissió de Cooperatives i altres empreses de l'Economia Social (COOPEES) de l'AECA.

Augmentant la visibilitat de l'economia social

Per part seua, el president de CEPES, Juan Antonio Pedreño, va felicitar a CIRIEC per la Setmana Universitària. Va incidir en la importància que s'atorga des de la Comissió Europea a l'augment de la visibilitat del sector; i iniciatives com la #SemanaUniversitariaES contribueixen a l'augment d'aqueixa visibilitat. Pedreño va recordar el paper central de l'economia social en la crisi del COVID, un paper que li atorga un merescut lloc per a formar part del Pla de Recuperació.

En l'acte va participar també la directora general del Treball Autònom, Economia Social i RSE, Maravillas Espín, qui va començar la seua intervenció donant l'enhorabona a CIRIEC pel seu èxit i per acostar als joves aquest sector i els valors en què se sustenta. Va advocar perquè l'economia social amb els seus valors ha de regir la necessària transformació econòmica i la recuperació. Va assenyalar que l'economia social "és la racionalitat i la solidaritat pròpia de la condició humana, que ens permetrà avançar allí on semblava tot perdut".

Necessitat d'estadístiques

El webinar va incloure una taula redona amb la participació de Millán Díaz (Universitat de Saragossa), coordinador de la Xarxa ENUIES; Rosalía Alfonso (Universitat de Múrcia), coordinadora del grup de Direcció i Administració de la Comissió COOPEES d'AECA; José Luis Monzón (Universitat de València), Director de CIRIEC-Espanya; Ricardo Palomo (Universitat CEU Sant Pau de Madrid), Coordinador del grup de Transició Digital de COOPEES, i Carmen Marcuello (Universitat de Saragossa), Presidenta de l'Observatori Iberoamericà de l'Ocupació i l'Economia Social i Cooperativa (OIBESCOOP).

Tots ells van destacar la necessitat de comptar amb dades precises i fiables amb les quals contrastar l'acompliment diferencial de l'economia social en múltiples aspectes, i en particular en la crisi actual del COVID, on l'economia social s'ha tornat a distingir per la seua capacitat de resiliència i pel seu caràcter essencial en sectors com l'agro-alimentari o el sanitari.

L'acte va concloure amb un homenatge als professors Ricardo Server, catedràtic de la Universitat Politècnica de València i ex secretari de CIRIEC-Espanya, i José Luis Monzón, catedràtic de la UV i director de CIRIEC-Espanya. Server va ser homenatjat pel seu company i amic Juan Juliá, mentre que José Luis Monzón va rebre una laudatio del professor Rafael Chaves.

TEROL, CAPITAL ESPANYOLA DE L'ECONOMIA SOCIAL 2021

La ministra de Treball i Economia Social, Yolanda Díaz, ha designat Terol com a Capital Espanyola de l'Economia Social 2021, ressaltant el protagonisme d'aquest model econòmic per a actuar contra la despoblació rural

La ministra de Treball i Economia Social, Yolanda Díaz, ha designat Terol com a Capital Espanyola de l'Economia Social 2021, ressaltant el protagonisme d'aquest model econòmic per a actuar contra la despoblació rural. La ministra va realitzar aquest anunci el passat 16 de març en el Complex de la Moncloa, durant la reunió de la Comissió Delegada del Govern per al Repte Demogràfic, presidida per la vicepresidenta quarta i ministra per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic, Teresa Ribera. Terol és la primera ciutat a Espanya que aconsegueix aquesta capitalitat i segueix l'estel·la de Toledo, que l'any passat va ser la Capital Europea de l'Economia Social.

La directora general del Treball Autònom, de l'Economia Social i de la RSE, Maravillas Espín, es va reunir poques setmanes després amb l'alcaldessa de Terol, Emma Buj; el president de la Diputació de Terol, Manuel Rando, i el subdelegat del Govern a Terol, José Ramón Morro, que van agrair aquesta designació.

Maravillas Espín va destacar la idoneïtat de Terol com a Capital de l'Economia Social ja que “conjumina repte demogràfic i lluita per a frenar-ho de manera innovadora, unit a un teixit d'economia social molt innovador i jove amb el qual l'economia social vol apostar pel relleu generacional”, va explicar.

La capitalitat es desenvolupa baix el lema “Teixir cohesió Social des del Territori a partir dels pactes social, territorial i intergeneracional”, i s'emmarca en el pla de mesures davant el Repte Demogràfic que el Ministeri de Treball i Economia Social ha posat en marxa, i que es compon de 130 mesures i eixos sobre els quals girarà la seua actuació.

Entre les activitats programades figura el 8é Congrés Internacional EMES d'Investigació en Empresa Social, els pròxims 4 a 7 d'octubre, organitzat amb la col·laboració del Grup d'Investigació GESES-Universitat de Saragossa, el Laboratori d'Economia Social LAB_ES, CEPES Aragó i el Campus de Terol de la Universitat de Saragossa.

EL PRESIDENT DEL GOVERN, PEDRO SÁNCHEZ, EN L'ASSEMBLEA DE CEPES: "L'ECONOMIA SOCIAL TINDRÀ UN PAPER DECISIU EN EL PLA DE RECUPERACIÓ"

Pedro Sánchez va participar el passat 29 d'abril en la XXIX Assemblea General de CEPES, al costat de la vicepresidenta tercera del Govern i ministra de Treball i Economia Social, Yolanda Díaz, qui va destacar que l'Economia Social "està en una bona posició d'eixida, perquè gran part dels eixos que conformen el Pla de Resiliència presideixen les actuacions i valors de l'economia social"

El president del Govern d'Espanya, Pedro Sánchez, ha afirmat que l'Economia Social "tindrà un paper clau i decisiu en el Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència". Sánchez va fer aquestes declaracions durant la clausura de la XXIX Assemblea General de CEPES, celebrada el passat 29 d'abril de manera semipresencial a Madrid, la qual va ser seguida per més de 300 líders de l'Economia Social i personalitats de la política, l'economia i la societat espanyola.

En el seu discurs, Pedro Sánchez va insistir que el Govern d'Espanya percep aquest pla "com un pla de país, compartit, que implique a tots els agents econòmics i socials i que contemple a la ciutadania. A més, CEPES tindrà un paper protagonista en aquest".

També va assenyalar que l'Economia Social "és un actor clau i decisiu en la transformació social i econòmica d'Espanya i Europa. El futur passa pels lideratges compartits i cooperatius, que treballen en una direcció comuna i que mai oblidin el bé comú, en definitiva, per molts dels valors i principis de l'Economia Social".

Sánchez va agrair el paper de CEPES en la pandèmia i va assenyalar "la resposta que ha tingut anteposant sempre el diàleg amb diferents Ministeris del Govern d'Espanya, implicats en diferents realitats que representa l'Economia Social".

A més, va insistir que l'Economia Social "porta promovent durant dècades la transformació de l'econo-

mia, la participació dels treballadors en les decisions empresarials, la responsabilitat comuna que tenim tots sobre el planeta” i va recordar el pes d’aquest model empresarial en l’economia d’Europa, amb més de 232 milions de persones associades i generant aproximadament el 8% del PIB de la UE.

Un actor empresarial clau per a la transformació

Baix el lema ‘Economia Social: Un actor empresarial clau per a la transformació social i econòmica d’Espanya i Europa’, la confederació va repassar la seua activitat recent, així com els reptes estratègics per a 2021.

L’esdeveniment, que va ser presentat pel periodista Manuel Campo Vidal, va posar de manifest el potencial de les empreses d’Economia Social també en contextos de crisi, en promoure models productius “que busquen un equilibri entre la competitivitat econòmica, la resiliència i la sostenibilitat social i ambiental”.

La vicepresidenta tercera del Govern i ministra de Treball i Economia Social, Yolanda Díaz, que va participar en la inauguració de l’acte, va subratllar que l’Economia Social “està en una bona posició d’eixida, perquè gran part dels eixos transversals que conformen el Pla de Resiliència del Govern representen les actuacions i valors d’aquest model empresarial” i va assenyalar que els fons Next Generation “són una

bona oportunitat que cal aprofitar perquè l’Economia Social siga clau en la transformació d’Espanya i Europa a través del disseny d’un full de ruta que permeta la recuperació del creixement, la creació de l’ocupació, inclusiva i resilient.”

Díaz va assenyalar les quatre grans iniciatives que el Govern ha posat en marxa per al foment de l’Economia Social: la convocatòria del Consell de Foment de l’Economia Social; l’increment de 4 milions a 10 milions d’euros en les ajudes per a finançar activitats de promoció de l’Economia Social; la ratificació de la Declaració de Toledo per part d’Espanya i 18 països més de la Unió Europea; així com la inclusió de l’Economia Social en els fons Next Generation UE.

A l’altura de les circumstàncies

El president de CEPES, Juan Antonio Pedreño, va assenyalar que malgrat les dificultats, “una vegada més les empreses d’Economia Social han estat a l’altura de les circumstàncies i han demostrat la seua capacitat d’adaptació davant les adversitats”.

Pedreño no sols va voler destacar l’activitat de les empreses d’Economia Social durant la pandèmia, sinó que va apuntar a aquest model d’economia com un model d’aposta pel futur. “Un futur que deu sempre ser millor, buscant solucions als desafiaments de les nostres societats, com la desigualtat, el canvi

climàtic, l'exclusió, la divergència econòmica i social o la necessitat de modernitzar les nostres economies, precisament temes que Espanya abordarà per primera vegada de la mà de la Comissió Europea", va apuntar.

A més, des de CEPES es va advocar per un diàleg social davant els interlocutors socials "més obert i innovador" que done veu a tots els agents empresarials i socials que generen empreses i ocupació a Espanya. "El treball coordinat amb els agents socials tradicionals és més necessari que mai per a conjuminar forces i generar sinèrgies que permeten una recuperació ràpida i sòlida", va apuntar el seu president.

Juan Antonio Pedreño va assenyalar que "si bé els imprevistos han marcat l'agenda política i institucional, 2020 ha sigut un any clau per a assentar tots els reptes i desafiaments als quals ens enfrontem en 2021" i va recordar que hi ha diversos compromisos polítics sobre la taula pendents d'aprovació, com l'Estratègia Espanyola de l'Economia Social 2021-2027, el Pla d'Acció Europeu de l'Economia Social, així com el marc pluriennal dels Fons Estructurals, "on el FSE plus adquireix gran protagonisme per a assentar a l'Economia Social com un instrument essencial per a abordar els reptes del futur i continuar posicionant a CEPES com a organisme intermedi del Fons Social Europeu (FSE) per al pròxim període".

Pla de participació en el fons de recuperació Next Generation

Durant l'assemblea es va donar a conèixer també el pla presentat a l'Executiu des de CEPES, com a representant de l'Economia Social a Espanya, per a la participació del sector en el fons de recuperació i resiliència Next Generation UE. Un projecte d'acció conjunta de tota l'Economia Social espanyola amb una inversió de 1.950 milions d'euros.

Segons les dades de CEPES, aquesta inversió generaria més de 14.200 noves ocupacions directes, i entorn de 10.000 ocupacions induïdes, en la indústria, i el manteniment i consolidació de més de 100.000 ocupacions, els quals, de no abordar-se aquests projectes, podrien desaparèixer.

El Pla presentat a l'Executiu és un projecte integral, amb un enfocament lligat a les regions i als territoris. Un projecte amb una visió multisectorial i de cohesió social i territorial "amb l'objectiu de contribuir a una Espanya moderna, inclusiva i sostenible".

El Pla té també una marcada projecció intergeneracional i aborda reptes com la Transformació Digital en la Indústria, Economia Social de Plataformes digitals, Economia Circular i sostenibilitat en l'automoció, Economia de les Cures; Cooperatives agroalimentàries digitals i sostenibles; Recuperacions d'empreses; Generació de consumidors d'energies renovables; Intel·ligència Artificial, i l'educació com a activitat tractora per a la recuperació de les zones rurals.

LA UNACC CELEBRA LA CAPIL·LARITAT TERRITORIAL DE LES COOPERATIVES DE CRÈDIT I LA SEUA CAPACITAT DE MANTINDRE L'OCUPACIÓ

La Unió Nacional de Cooperatives de Crèdit (UNACC) va celebrar el passat 12 de maig la seua Assemblea General mitjançant videoconferència, per segon any consecutiu, a causa de les circumstàncies derivades de la pandèmia. Durant l'assemblea, el seu president, Manuel Ruiz Escudero, va presentar els principals resultats de les cooperatives de crèdit associades a la UNACC durant l'exercici 2020.

Destaca, entre ells, un benefici de 469 milions d'euros, un 20% per davall de la dada de l'any anterior, a causa de l'esforç realitzat en dotacions, que van augmentar un 128,69%. També destaca el creixement del balanç, on els actius freguen ja els 124.000 milions d'euros, un 15,69% més respecte a 2019, i una quota de mercat que continua creixent, fins al 5,88% del total del crèdit i el 6,89% dels depòsits.

Durant la seua intervenció, Ruiz Escudero va assenyalar que "la permanència en localitats en les que una altra part del sector bancari ha decidit abandonar, ha suposat una oportunitat per a demostrar als nostres socis i clients el valor del nostre model de negoci. A més, enfront de la contracció de la capacitat instal·lada, el nostre sector no ha deixat de crear ocupació, facilitant carreres sòlides a nombrosos professionals en diferents llocs del territori nacional. Com a resultat de l'equació, les caixes de la UNACC representem una banca personal, social i sostenible".

Aquesta fortalesa, en paraules de Manuel Ruiz Escudero, permet a les cooperatives de crèdit "afrontar la situació que estem travessant, caracteritzada per una crisi sanitària amb efectes econòmics sense precedents".

Davant aquest context, el president de la UNACC va manifestar que el sector bancari "ha de pensar en l'estratègia guanyadora per a tots, a fi de contribuir a la solució d'aquesta situació, sent conscients que les entitats de crèdit canalitzem els fluxos financers".

Finances sostenibles

D'altra banda, durant l'Assemblea es van abordar les "finances sostenibles". En aquest sentit, es va remarcar l'ADN social de les cooperatives de crèdit, consistent en una sostenibilitat no sols verda, sinó que es completa amb els aspectes socials i de governança. Per a liderar-les, el sector, al costat d'altres actors re-

Manuel Ruiz Escudero, president de la Unacc.

llevants de l'economia han creat FINRESP, que aspira a ser un referent per a les Pimes en la seua transició cap a una economia neutra en carboni.

Capacitat d'adaptació i vocació de servei

El president de la UNACC va concloure el seu discurs recordant la "capacitat d'adaptació de les cooperatives de crèdit i la seua forta vocació de servei". Una situació que "els projecten com un dels actors rellevants de la recuperació econòmica, estant al costat de particulars i empreses, orientant el destí de les seues inversions i finançant els seus projectes, possibilitant amb el seu assessorament que siguin viables i sostenibles". Tot això "oferint el millor dels serveis a socis i clients i per a col·laborar amb les administracions en la recuperació econòmica i social, i continuar donant suport a la cohesió territorial i social en tot el territori nacional per a mitigar l'exclusió financera".

L'Assemblea General va continuar amb l'aprovació dels comptes anuals de l'exercici 2020 i el seu informe de gestió i els pressupostos i pla d'activitats per a 2021, presentats per la Secretària General de la UNACC, Cristina Freijanes Presmanes. Finalment, es va procedir a la votació per a l'elecció dels membres del Consell Rector (catorze membres en total, més tres suplents) i dels interventors (dos titulars i dos suplents). Ells seran els encarregats de dirigir el rumb de la UNACC en els pròxims quatre anys.

EL TERCER SECTOR PRESENTA UNA SÈRIE DE PROPOSTES PERQUÈ L'EIXIDA DE LA CRISI DE LA COVID-19 SIGA "MÉS EQUITATIVA" QUE LA DEL 2008

El document ha sigut elaborat per la Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social en l'Estat Espanyol (EAPN-ES), i recull totes les propostes de les entitats membre de la Plataforma del Tercer Sector

La Plataforma del Tercer Sector (PTS) ha presentat a la Direcció General de Política Econòmica del Ministeri d'Assumptes Econòmics i Transformació Digital un document que recull les seues propostes al Programa Nacional de Reformes 2021 amb l'objectiu que l'eixida de la crisi social i econòmica de la COVID-19 siga "més equitativa" que la del 2008.

El document va ser presentat en una reunió a la qual van assistir el vicepresident de Polítiques Socials, Agenda 2030 i Assumptes Europeus de la PTS, Carlos Susías, i la directora general d'Assumptes Econòmics, Elena Aparici. A més van ser presents el vicepresident de Finançament i Sostenibilitat de la PTS, Leopoldo Pérez; la directora, María José Juanes, i la responsable d'Assumptes Europeus i Incidència Política de EAPN-España, Graciela Malgesini.

El document ha sigut elaborat per la Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social en l'Estat Espanyol (EAPN-ES) i recull totes les propostes de les entitats membre de la PTES.

Durant la reunió, Susías va demanar que el Govern, a través del Programa Nacional de Reformes, i en el marc del Pla de la Recuperació, assumisca el compromís "de desenvolupar una transició sostenible, justa i equitativa, perquè la pandèmia no deixi seqüeles encara més greus en la societat espanyola".

Per part seua, Graciela Malgesini va insistir que "no és possible oblidar les quasi 12 milions de persones que ja eren pobres abans de l'arribada de la pandèmia, a les quals s'han sumat nous perfils que estan quedant fora de l'escut social. És imprescindible implementar una estratègia sòlida contra la pobresa, amb recursos econòmics suficients i amb èmfasis en les comunitats autònomes amb pitjors indicadors".

El vicepresident de Finançament de la PTS, Leopoldo Pérez, va posar de manifest la importància dels fons europeus per al Tercer Sector d'Acció Social i per als milions de persones que atén, i va subratllar que "és temps d'aprofitar les eines, instruments i fons europeus per a introduir canvis profunds, que ens situen en l'avantguarda dels Estats amb millor nivell de benestar i qualitat".

Més inversió en innovació i en capital humà

Entre les propostes presentades es contempla dur a terme un pla de modernització econòmica "que supere l'actual model productiu de baixa inversió en innovació i en capital humà, i que passe per augmentar el nivell d'inversió social".

A més, la PTS demana incrementar el Salari Mínim Interprofessional "per a assegurar rendes del treball suficients", assegurar un sistema de pensions que aporten un nivell de vida adequat a les persones majors i dependents, i consolidar l'Ingrés Mínim Vital i les prestacions complementàries en habitatge i serveis socials per part de les Comunitats Autònomes.

També proposa apostar per l'eliminació de la bretxa digital en l'àmbit rural i "garantir la sostenibilitat tècnica, econòmica, social i política d'un sistema sanitari públic universal, de qualitat i gratuït, que siga capaç d'enfrontar-se a xocs epidèmics i als desafiaments de l'envelliment de la població".

El document recull també altres mesures encaminades a desenvolupar serveis socials que prioritzen la lluita contra la pobresa; a treballar per un habitatge accessible i assequible que protegisca les persones en la seua diversitat i siga sostenible a nivell mediambiental; a implementar una educació i modernització inclusives que impulsen l'eixida de la pobresa, i a implantar una fiscalitat redistributiva que repartisca les càrregues de manera justa i eficaç.

INTENS ANY D'ACTIVITATS I REIVINDICACIONS EN EL 25 ANIVERSARI DE REAS

En 2020 REAS -Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària- va complir 25 anys, una llarga i rica trajectòria de promoció de l'economia solidària. Durant l'any es van elaborar diferents materials i campanyes de comunicació per a celebrar aquesta data

REAS Red de Redes ha elaborat una memòria amb les principals activitats de la xarxa i les seues xarxes sòcies per a visibilitzar i donar a conèixer l'impacte de les seues accions en tot l'Estat. En 2020 REAS Red de Redes va complir 25 anys, una llarga i rica trajectòria de promoció de l'economia solidària.

Durant l'any es van elaborar diferents materials i **campanyes de comunicació** per a celebrar aquesta data, com l'acte amb les persones fundadores "Llavors per a una xarxa", el vídeo "REAS en una paraula", la publicació de dues Revistes ESSMania: "Enfront de la Crisi, Pandèmia Solidària" i "Retroalimentació solidària", un Butlletí especial, el Trivial d'Economia Solidària i diverses campanyes de comunicació en xarxes: #REAS25Años, #FelicidadESS, #PorUnaEconomíaSinVirus i #RetroalimentaciónSolidaria.

Des de REAS Red de Redes s'ha fet un treball de visualització de les experiències de denúncia, resistència i construcció d'alternatives que han tingut lloc front la crisi sanitària, econòmica i social provocada per la pandèmia, com l'elaboració d'una **Guia d'Iniciatives d'Economia Solidària enfront del COVID-19**, en la qual s'agrupen més de 100 iniciatives; l'elaboració i difusió d'articles i posicionaments, propostes de polítiques públiques i la Campanya "Per una Economia sense Virus".

En matèria d'incidència social i política, REAS Red de Redes va presentar en 2020 un document de consideracions que pretenen modificar aspectes essencials relacionats amb la contractació reservada per a la iniciativa social, i es van elaborar diversos articles sobre compra pública responsable i la defensa d'aquest model.

Es va crear un grup de treball específic d'**incidència i polítiques públiques**, que ha treballat, entre altres qüestions, en un document de propostes: 14 eixos d'actuació i 85 mesures per a una nova normalitat Solidària, Feminista i Ecològica.

En matèria d'enfortiment del treball en xarxa, REAS secunda i facilita els processos de confluència i integració. Durant 2020 ha continuat donant suport al procés de creació de REAS Astúries i s'ha creat el grup

de treball sectorial d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús.

En 2020, a més, REAS ha creat una **Base de dades d'Investigadors**, en la qual s'han incorporat 96 persones investigadores d'Economia Social i Solidària (76 de l'estat espanyol i 20 de l'àmbit internacional, principalment d'Amèrica Llatina). Les temàtiques principals són: ESS com a alternativa transformadora; ESS i les seues relacions amb altres enfocaments crítics; ESS i desenvolupament local; ESS i feminismes; Emprenedoria, intercooperació i escalabilitat, i ESS i polítiques públiques. Sobre tots aquests temes s'han difós recursos relacionats amb la investigació en el portal "Investigación ESS" (<http://www.economiasolidaria.org/tag/investigacioness/>).

Finalment, entre moltes altres accions, REAS ha continuat impulsant el **mercat social en xarxa**. Els mercats socials són ja una realitat en molts territoris de l'Estat Espanyol. Dins de REAS Red de Redes existeix un espai de coordinació i cooperació que es reuneix de manera periòdica i que compta amb la participació d'aquests mercats socials ja constituïts i les REAS territorials que estan en procés de construir de nous.

Tot això i molt més en la **Memòria d'Actuació 2020 de REAS**.

<http://reasnet.com/intranet/wp-content/uploads/bp-attachments/11899/Memoria-Reas-2021.pdf>

SEE Board of Directors 2021-2024

NOTÍCIES DE L'ECONOMIA SOCIAL I COOPERATIVA · INTERNACIONAL

JUAN ANTONIO PEDREÑO, REELEGIT PRESIDENT DE 'SOCIAL ECONOMY EUROPE'

La XV Assemblea General de 'Social Economy Europe' (SEE) es va celebrar el 8 de juny com a esdeveniment híbrid a Brussel·les. Juan Antonio Pedreño, president de CEPES, va ser reelegit com a president de SEE per a un mandat de tres anys juntament amb el mateix equip de vicepresidents: Alain Coheur (AIM), Patrizia Bussi (ENSIE) i Jérôme Saddier (ESS-França).

La XV Assemblea General de 'Social Economy Europe' es va celebrar el 8 de juny com a esdeveniment híbrid a Brussel·les, en la Mútua Solidaris. Juan Antonio Pedreño, president de CEPES, va ser reelegit president de SEE per a un mandat de tres anys juntament amb el mateix equip de vicepresidents: Alain Coheur (AIM), Patrizia Bussi (ENSIE) i Jérôme Saddier (ESS-França).

Durant l'assemblea es va aprovar el vídeo de l'Informe Anual de SEE, que inclou missatges dels Comissaris Nicolas Schmit i Thierry Breton, la Vicepresidenta espanyola Yolanda Díaz, l'economista política Maja Göpel i els dirigents de la SEE.

En el centre del futur d'Europa

Com es va dir durant l'acte, l'Economia Social és un moviment dirigit pels ciutadans i basat en l'emprenedoria col·lectiva, la democràcia, la solidaritat i el compromís amb les comunitats. Principis que -transformats en acció- produeixen progrés econòmic i social, innovació, ocupacions de qualitat, transicions justes, benestar i protecció social, serveis socials de qualitat, finances sostenibles, igualtat d'oportunitats i molt més. Juntament amb els seus membres, construint aliances i sinergies amb iniciatives com *La République de l'ESS*, liderada per ESS-França, i *Economiesociale.be*

liderada per ConcertES, SEE llançarà una ambiciosa campanya baix el lema #SocialEconomy4Future.

Pla d'Acció de l'Economia Social

SEE aprofundirà i explicarà les seues propostes per al Pla d'Acció Europeu de l'Economia Social als líders de la UE amb dos moments clau de visibilitat: el 7 d'octubre de 2021 a Sant Sebastià, i els 11-12 d'octubre a Eslovènia (en el marc de la Presidència eslovena del Consell de la UE).

Maravillas Espín, Directora General d'Economia Social del Govern espanyol, va participar en l'Assemblea. Va agrair la labor de SEE com a veu col·lectiva de totes les empreses d'economia social de la UE. Va destacar que Espanya dedicarà almenys 100 milions d'euros a l'enfortiment de l'Economia Social a través del Pla Nacional de Recuperació i Resiliència, presentat recentment a la Comissió Europea. A més, va subratllar la seua voluntat de crear sinergies entre el Pla d'Acció d'Economia Social de la UE i l'Estratègia Espanyola d'Economia Social 2021-2027. Totes dues iniciatives seran aprovades a la fi d'any en el desè aniversari de

la Llei d'Economia Social espanyola i la 'Social Business Initiative'.

Patrizia Toia (membre del Parlament Europeu) va felicitar també a SEE i als seus membres, així com a tota la comunitat de l'economia social, pel seu paper durant la pandèmia: "Heu conquistat un seient en la taula. Podeu construir una UE que combine la innovació i el dinamisme amb l'humanisme".

A més, es va donar la benvinguda a dos nous membres en la família de SEE: Diesis Network i The Wheel, l'associació nacional d'organitzacions comunitàries i de voluntariat, organitzacions benèfiques i empreses socials d'Irlanda.

El president de SEE, Juan Antonio Pedreño, va declarar: "Gràcies a tots els socis de la SEE per la seua confiança i suport. Els pròxims tres anys són de suma importància per a ampliar l'Economia Social i superar els obstacles històrics: l'economia social ha de ser reconeguda en els tractats, hem de tindre un seient en el diàleg social intersectorial, hem de contribuir encara més a les Transicions Verda i Digital i enfortir el nostre projecte europeu: un projecte de justícia, democràcia, pau i solidaritat, un catalitzador del progrés econòmic i social per a tots.

DECLARACIÓ DE MANNHEIM SOBRE ECONOMIA SOCIAL

La Cimera Europea de l'Economia Social (#EUSES) va ser organitzada per la ciutat de Mannheim en col·laboració amb la Comissió Europea i amb el suport del Ministeri Federal de Família, Tercera Edat, Dona i Joventut d'Alemanya. L'esdeveniment va reunir en línia a més de 3.000 participants, que representaven la rica diversitat de l'economia social a Europa.

El principal resultat de l'EUSES ha sigut la Declaració de Mannheim sobre Economia Social, que identifica les principals necessitats i reptes del sector. La declaració contribuirà a l'elaboració del Pla d'Acció Europeu per a l'Economia Social i a les iniciatives de l'Estratègia Industrial de la UE i l'Estratègia de les PIME, per a donar suport al "ecosistema de proximitat, economia social i seguretat civil". Les mesures recomanades en la Declaració de Mannheim estan relacionades amb: la proposta d'un concepte comú d'economia social a la UE, reconeixent al mateix temps les diferències locals; el desenvolupament de marcs jurídics, reglamentaris i fiscals adequats; l'augment de la visibilitat i sensibilització sobre l'economia social; mesures per a un major reconei-

xement per part del públic i dels ciutadans; mesures per a millorar l'accés al finançament, aprofitant instruments com el Next Generation EU; millor accés als mercats, promovent la contractació pública responsable; reforçar la cooperació entre els agents de l'economia social i entre aquests i el sector públic; innovació social; Formació i educació en tots els nivells de l'escola; participació en el Pilar de la nova Unió Europea de la Salut.

Finalment, es proposa adoptar un marc coherent i holístic per a donar suport a l'aparició i consolidació de l'economia social, com a mitjà per a maximitzar el seu impacte positiu.

OECD
Global Action

Promoting
**Social & Solidarity
Economy Ecosystems**

CEPES POSA EN MARXA JUNTAMENT AMB L'OCDE I CIRIEC UN PROJECTE PER A MILLORAR ELS MARCS JURÍDICS DE L'ECONOMIA SOCIAL A NIVELL GLOBAL

En el projecte participa el CIRIEC-Internacional com a soci científic, a través de la professora Gemma Fajardo (Universitat de València, IUDESCOOP i CIRIEC-Espanya). El projecte té com a finalitat última l'impuls de lleis i normes que milloren el marc jurídic de l'Economia Social en els diferents països

La Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES), juntament amb el suport de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) i el finançament de la Unió Europea, ha posat en marxa el projecte 'Promoure marcs jurídics favorables a l'Economia Social a nivell global'. En el projecte participa el CIRIEC-Internacional com a soci científic, a través de la professora Gemma Fajardo (Universitat de València, IUDESCOOP i CIRIEC-Espanya). L'activitat té com a finalitat última l'impuls de lleis i normes que milloren el marc jurídic de l'Economia Social en els diferents països.

Segons explica la professora Fajardo, el projecte es basa en **tres eixos**. El primer analitza l'existència de marcs jurídics generals, és a dir, lleis d'economia social d'àmbit, estatal, regional o local. El segon analitza l'existència de marcs jurídics aplicables a les entitats de l'economia social com a cooperatives, empreses d'inserció, mutualitats, etc. El tercer eix analitza aquelles altres normes que promouen el sector de l'economia social, com a normes fiscals, de contractació pública, etc.

La metodologia utilitzada es basa en l'associació d'aprenentatge entre parells (PLP), la qual permet crear oportunitats d'intercanvi de coneixement i experiències sobre el marc legal de l'economia social entre els diferents països.

En aquest projecte la professora Fajardo forma part del denominat 'Content team', un grup de huit persones que està permanentment al dia de l'evolució dels treballs que es realitzen.

Gemma Fajardo conclou que amb aquesta activitat "es persegueix conèixer les millors experiències jurídiques, que contribuïsquen a millorar el context de l'economia social, tant en l'àmbit dels països participants com a nivell mundial".

Aquest projecte global es sustenta en un **consorci internacional de 26 organitzacions**, compost, d'una banda, per departaments públics estatals i ministerials responsables d'Economia Social de set països pertanyents a tres continents: el Brasil, el Canadà, Corea, l'Índia, Itàlia, Mèxic i Espanya. En el cas d'Espanya col·labora activament el Ministeri de Treball i Economia Social.

La iniciativa, que s'estendrà fins a octubre, compta també amb la participació de diversos governs locals i regionals, com la Generalitat de Catalunya, la Regió de Brussel·les Capital, l'Estat de Pòble a Mèxic o la xarxa francesa d'entitats locals que treballen a favor de l'Economia Social. A més, el projecte compta amb la participació de l'Organització Internacional de Treball (OIT), així com del 'Global Social Economy Fòrum'.

Per part de les organitzacions de l'Economia Social participen, a més de CEPES, la Xarxa Europea de Ciutats i Regions per a l'Economia Social (REVES), actor clau per a organitzar juntament amb CEPES aquest projecte; la Confederació de Cooperatives de Treball dels Estats Units, 'Social Economy Europe', l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI), l'Aliança Internacional de les Mutualitats (AIM), 'Cooperatives Europe', la Xarxa Europea d'Empreses d'Inserció (ENSIE), una xarxa de promoció a nivell local de l'Economia Social del Canadà, DIESIS i un centre de suport a emprenedors de cooperatives dels Estats Units.

COSTA RICA SERÀ L'AMFITRIONA AL SETEMBRE DEL VIII CONGRÉS INTERNACIONAL D'INVESTIGADORS EN ECONOMIA SOCIAL DEL CIRIEC

L'esdeveniment divulgarà les principals investigacions enviades en els temes d'Economia Social en el marc dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Un total de 180 ponències han sigut aprovades per CIRIEC-Internacional, que seran presentades en la seua major part en línia.

Juntament amb els investigadors amb comunicació acceptada s'espera la presència de conferencistas internacionals de la talla d'Henry Mintzberg, co-fundador i membre actiu del Programa de Mestratge Internacional per a Gerents i el Mestratge Internacional en

Lideratge de Salut; Christian Felber, pare de la teoria i fundador del moviment per l'Economia del Bé Comú; Bernardo Kliksberg, pare de la Responsabilitat Social Corporativa; Ariel Guarco, president de l'ACI; Graciela Fernández Quintas, presidenta de Cooperatives de les Amèriques, i Victor Van Vuuren, Director del Departament d'Empreses de la OIT i President de la UNTFSS (grup de treball de les Nacions Unides sobre Economia Social i Solidària). Tota la informació en la **Web de l'esdeveniment**:

<https://ciriec.uned.ac.cr/es/>.

VIII Congreso Internacional de Investigación en Economía Social

CONGRESO CIRIEC COSTA RICA 2021

Desarrollo inclusivo y sostenible a través de prácticas sociales innovadoras

8-9-10 de Setiembre

L'ECONOMIA SOCIAL EN INTERNET

Butlletí europeu 'Social Economy News'

<http://www.socialeconomynews.eu>

CIRIEC-Espanya, en partenariat amb el CIRIEC-Internacional, publica des de desembre de 2020 el Butlletí d'Informació Europea de l'Economia Social 'Social Economy News', que té com a missió promoure l'accés i l'intercanvi d'informació sobre les magnituds i activitat de l'Economia Social a la Unió Europea, així com dels seus investigadors i actuació dels poders públics, com mitjà essencial i inèdit per a avançar en la visibilitat i el coneixement del sector. El nou butlletí es difon en tres idiomes: espanyol, anglés i francès, a un públic molt ampli i qualificat, amb l'objectiu d'aconseguir els 50.000 subscrits en els seus dos primers anys.

Terol, capital espanyola de l'Economia Social 2021

<http://www.teruelcapitaleconomiasocial.es>

Terol ha sigut designada Capital espanyola de l'Economia Social 2021, segons resolució del Ministeri de Treball i Economia Social. La capitalitat es desenvolupa baix el lema 'Teixir cohesió Social des del Territori', a partir dels pactes social, territorial i intergeneracional, i s'emmarca en el pla de mesures davant el Repte Demogràfic, que el Ministeri ha posat en marxa. En la web de la capitalitat es pot consultar l'agenda d'esdeveniments, entre els quals s'inclouen congressos, jornades, conferències, presentacions, etc., amb una molt elevada implicació de la Universitat de Saragossa, el seu campus de Terol, i CEPES Aragó.

Unió de Cooperatives d'Ensenyament Valencianes (UCEV)

<http://www.ucev.coop>

La web de la UCEV estrena continguts i nova imatge. Amb l'objectiu de respondre millor a les necessitats i expectatives de les cooperatives d'ensenyament valencianes i de la resta d'agents de la comunitat educativa, la UCEV ha anat treballant en el desenvolupament i accessibilitat de nous continguts, en la millora de la navegació i en el disseny web per a fer-lo compatible amb tota mena de dispositius digitals. La web conté nova portada i cercador, noves seccions, un mapa de cooperatives d'ensenyament i noves utilitats, a més d'un nou butlletí digital.

Conferència Internacional del CIRIEC – Tessalònica 2021

www.ciriec2021.com

El CIRIEC i l'Institut d'Economia Social (Grècia) conviden a la Conferència Internacional del CIRIEC que se celebrarà a Tessalònica del 20 al 21 de setembre de 2021, baix el lema: "POST-COVID-19: Les empreses públiques i l'economia social a l'avantguarda de la recuperació econòmica, social i mediambiental". La Conferència, que anava a celebrar-se al juny de 2020 com a Congrés Internacional del CIRIEC, va haver de cancel·lar-se per la pandèmia, i es va reformular per a enguany amb un nou programa i participants.

Laborpar – Federació Empresarial de Societats Laborals i Empreses Participades d'Espanya

<http://www.laborpar.es/>

La Federació Empresarial de Societats Laborals i Empreses Participades d'Espanya (LABORPAR) és una organització empresarial. Els seus objectius són la representació i defensa dels interessos de les empreses constituïdes com a societats laborals, així com de les seues organitzacions territorials. LABORPAR desitja aconseguir la consolidació d'un espai d'interlocució per a les societats laborals, com a fórmula moderna, flexible i competitiva, i altres formes de participació dels treballadors en l'empresa.

AndalucíaEScoop

<http://www.andaluciaescoop.org>

AndalucíaEScoop és la plataforma promoguda per Cooperatives Agro-alimentàries d'Andalusia i FAECTA (Federació Andalusia d'Empreses Cooperatives de Treball) i en la qual s'integren, a més, els seus sectorials de dones: AMCAE i AMECOOP. El seu objectiu és promoure la intercooperació en matèria d'economia social, defensar els seus interessos davant les institucions, recuperar la seua capacitat d'influència en les polítiques públiques i, en definitiva, impulsar el seu creixement i el de les seues empreses, amb especial incidència en l'ocupació, l'economia i el desenvolupament sostenible

Coordinadora Catalana de Fundacions

<http://ccfundacions.cat>

La Coordinadora Catalana de Fundacions (CCF) és l'única entitat de segon nivell del món fundacional català i representa els interessos de les fundacions davant els poders públics i la societat. Fundada en 1978, compta amb més de 670 fundacions associades en l'àmbit educatiu, de la salut, l'acció social, cultural, d'investigació i de cooperació. Representa un sector de gran rellevància de l'Economia Social catalana. Entre les seues activitats destaca l'Observatori de Fundacions de Catalunya.

Fundació ONCE

<http://www.fundaciononce.es/>

La Fundació ONCE ha estrenat nova Web, a través de la qual es presenta davant la societat com un instrument de cooperació i solidaritat dels cecs espanyols cap a altres col·lectius de persones amb discapacitat per a la millora de les seues condicions de vida. A més de la pròpia ONCE, com a entitat fundadora, són presents en la Fundació ONCE, a través del seu Patronat, les principals organitzacions de persones amb discapacitat d'Espanya.

TEMA D'ACTUALITAT

L'AUTOCONSUM D'ENERGIA RENOVABLE, LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES I LES COOPERATIVES

per Gemma Fajardo
 Professora Titular de Dret Mercantil, Universitat de València
 Investigadora de IUDESCOOP i CIRIEC

1. El consumidor, clau en la transició cap a una energia neta

Els conceptes d'autoconsum d'energia renovable i de comunitats energètiques han guanyat protagonisme en els últims anys a Europa i en les institucions europees, principalment a partir de la Comunicació de la Comissió **"Energia neta per a tots els europeus"**, publicada a Brussel·les el 31 de novembre de 2016 [COM (2016) 860 final]. Aquesta Comunicació incorpora diverses propostes reglamentàries i mesures amb les quals es pretén accelerar, transformar i consolidar la transició de la Unió Europea cap a una energia neta, la qual cosa permetrà, a més, -segons diu- generar ocupació i creixement en nous sectors econòmics i nous models empresarials. Aquest paquet de mesures persegueix tres objectius principals:

- Anteposar l'eficiència energètica.
- Aconseguir el lideratge en matèria d'energies renovables.
- Oferir un tracte just als consumidors

El consumidor té davant aquests reptes un significatiu paper. D'una banda, pot contribuir a millorar l'eficiència energètica, produir l'energia que consumeix, i evitar les pèrdues que ocasiona el transport i la distribució; però, a més, pot contribuir al fet que el consum dels edificis, que representen el 40% del consum total d'energia, siga quasi nul, gràcies a l'estalvi i a l'autogeneració d'energia renovable. D'altra banda, la Unió Europea reconeix que, si vol aconseguir el lideratge en energies renovables, ha de promoure la seua generació descentralitzada i per a això, han de suprimir-se els obstacles a l'autogeneració. I, finalment, també entén que, oferir un tracte just als consumidors implica oferir-los la possibilitat d'exer-

cir un paper més actiu en el mercat de l'energia, que puguin produir, emmagatzemar, compartir, consumir i vendre en el mercat la seua pròpia energia, i que ho facen directament o a través de cooperatives d'energia o altres fórmules associatives.

La Comissió en una altra comunicació d'igual data, però dirigida a **"Accelerar la innovació en energies netes"** [COM (2016) 763 final] també considera als ciutadans fonamentals per a implantar solucions innovadores hipo-carbòniques, des dels comptadors intel·ligents de les vivendes, als parcs eòlics a gran escala, per la qual cosa urgeix -segons diu- trobar mètodes nous i millors per a fer participar als ciutadans europeus en la transició. La Comissió reconeix també que uns ciutadans més participatius assumeixen una major responsabilitat respecte a la seua pròpia seguretat energètica i a la de la Unió Europea, i contribueixen a concebre models empresarials nous i originals (pàg. 18).

Ha de tindre's en compte que fins a aqueix moment, els consumidors sol eren objecte de polítiques de protecció amb la finalitat d'assegurar el seu dret a estar connectats a les xarxes; a rebre subministrament d'electricitat a tarifes i preus transparents, no discriminatoris i clarament comparables; evitar desconexions a la xarxa; garantir-los que sense cap càrrec i en un període no superior a un mes puguin canviar de subministrador, etc.¹

Les anteriors comunicacions han donat peu a diverses mesures legislatives orientades a millorar l'eficiència energètica², fomentar les energies renovables, o configurar el mercat de l'electricitat. De totes elles volem destacar en aquest moment la **Directiva (UE) 2018/2001**, del Parlament Europeu i del Consell d'11 de desembre de 2018 relativa al foment de

Els conceptes d'autoconsum d'energia renovable i de comunitats energètiques han guanyat protagonisme en els últims anys. El consumidor pot contribuir a millorar l'eficiència energètica, i produir l'energia que consumeix gràcies a l'autogeneració d'energia renovable.

l'ús d'energia procedent de fonts renovables (Directiva 2018/2001 en endavant)³, i la **Directiva (UE) 2019/944**, del Parlament Europeu i del Consell de 5 de juny de 2019, sobre normes comunes per al mercat interior de l'electricitat (Directiva 2019/944 en endavant).⁴

Totes dues directives es plantegen com a objectiu promoure la participació activa dels ciutadans en el sector energètic, siga de manera directa com a auto-consumidors d'energia, o de manera indirecta mitjançant comunitats energètiques.

Des d'una perspectiva més general, la Directiva 2019/944 té per objecte establir normes comunes als Estats membres en matèria de generació, transport, distribució, emmagatzematge d'energia i subministrament d'electricitat, així com normes relatives a la protecció dels consumidors, amb vista a la creació en la Unió d'uns mercats de l'electricitat competitius realment integrats, centrats en el consumidor, flexibles, equitatius i transparents (art 1). La Directiva estableix normes sobre protecció dels consumidors, però també sobre capacitació d'aquests; en particular, el seu Capítol III baix el títol de "Apoderament i Protecció del Consumidor" regula els drets contractuals dels consumidors, la figura del client actiu, de les comunitats ciutadanes d'energia, i la protecció dels clients vulnerables, entre altres temes.

Des d'una perspectiva més específica, la Directiva 2018/2001 pretén establir un marc comú per al foment de l'energia procedent de fonts renovables; fixa

un objectiu vinculant per a la Unió: la quota general d'energia procedent de fonts renovables en el consum final brut d'energia de la Unió en 2030, i estableix normes sobre ajudes financeres a l'electricitat procedent d'aquestes fonts, entre altres temes. Però també dedica dos preceptes específics a l'autoconsum d'energies renovables i a les comunitats d'energies renovables, que seran objecte d'atenció a continuació.

2. L'auto-consumidor d'energia renovable

L'auto-consumidor d'energia renovable és aquell consumidor que produeix la seua pròpia energia, per la qual cosa també se'l coneix com **prosumidor d'energia**. El terme prosumidor no és un terme habitual en la legislació, encara que algunes referències poden trobar-se en normes *soft law* com el Document 'Best practices on Renewable Energy Self-consumption' (COM (2015) 339 final) de la Comissió Europea, de 15 de juliol de 2015, o el Dictamen del Comité Econòmic i Social Europeu (CESE) sobre Cooperatives de productors-consumidors (prosumidors) d'energia (2017/C034/07). Tots dos fan referència a "prosumidors" com a terme que defineix a persones que són alhora productors i consumidors, però tampoc ofereixen una definició d'aquest; és més, el Dictamen del CESE recomana a la Comissió Europea que "fixe una definició marc del terme, que incloga aspectes generals com la grandària de la instal·lació, si la producció

1.- Així es reflecteix en la Carta Europea dels Drets dels Consumidors d'Energia aprovada per Resolució del Parlament Europeu de 19 de juny de 2008 (2008/2006(INI)) (DOUE C286 E de 27.11.2009).

2.- Com la Directiva (UE) 2018/844 del Parlament Europeu i del Consell de 30 de maig de 2018, per la qual es modifica la Directiva 2010/31/UE relativa a l'eficiència energètica dels edificis i la Directiva 2012/27/UE relativa a l'eficiència energètica (DOUE L 156 de 19.6.2018).

3.- Publicada en el DOUE L 328 de 21.12.2018.

4.- Publicada en el DOUE L 158 de 14.06.2019.

L'experiència de les comunitats d'energia és valorada molt positivament per a la consecució dels objectius de la Unió Europea. La participació dels ciutadans i autoritats locals en projectes d'energies renovables a través de comunitats d'energia ha generat un valor afegit significatiu.

de l'energia es fa de manera individual o en comunitat, la propietat de la instal·lació i la qüestió dels excedents d'energia”.

El CESE descriu en aquest dictamen els prosumidors com a particulars, grups de particulars, explotacions agrícoles, petites empreses i ens locals, que són alhora productors i consumidors d'energia generada en xicotetes instal·lacions situades prop de les cases o en edificis d'habitatges i comercials (mitjançant xicotets aerogeneradors, panells fotovoltaics, col·lectors solars i bombes de calor). En principi el dictamen destaca que els prosumidors produeixen energia per al seu ús propi, però també es consideren prosumidors als particulars que generen una quantitat d'energia similar a la que consumeixen, fins i tot si tots dos processos no són simultanis.

Les directives que són objecte de la nostra anàlisi utilitzen expressions diverses per a denominar al prosumidor o consumidor que produeix la seua energia. D'una banda, la Directiva 2019/944 es refereix al “client actiu” (art 2.8), mentre que la Directiva 2018/2001 més específicament parla de “auto-consumidor” d'energia renovable (2.14 i 2.15). De la conjunció d'ambdues pot deduir-se que, tant el client actiu com l'auto-consumidor d'energia renovable es caracteritzen perquè:

- 1º Son **consumidors finals**, és a dir, compren electricitat per a consum propi (sigués domèstic o no).
- 2n A més, **generen** electricitat (o energia renovable) sols o juntament amb altres consumidors finals.
- 3a L'electricitat generada per ells pot ser consumida, emmagatzemada i/o venuda;
- 4a També poden participar en plans de flexibilitat o d'eficiència energètica;
- 5a En tot cas, les anteriors activitats no poden constituir la seua principal activitat comercial o professional.
- 6é L'electricitat ha de generar-se en els locals dels consumidors situats en un ambient confinat (espai delimitat), com el seu mateix edifici o bloc d'apartaments, podent estar en altres ubicacions, si així ho permet l'Estat membre.

El terme “client actiu” és més ampli que el d'auto-consumidor d'energia renovable, no tant per l'autoconsum, ja que el client actiu és també consumidor final i generador d'energia (elèctrica), sinó per la mena d'energia que genera: renovable. Però aquest element no permet per si mateix diferenciar tots dos subjectes. Ha de tindre's en compte que la Directiva 2019/944 regula tant la capacitació com la protecció dels consumidors energètics. I si bé aquesta protecció s'estén a tots els consumidors, la capacitació s'orienta més cap als consumidors que amb la seua participació en el mercat puguen contribuir a aconseguir els objectius de la Unió en matèria d'energies renovables (Considerant núm. 9). La Comissió, en la Directiva 2019/944, confia que la generació d'electricitat per part dels clients actius serà a partir de fonts renovables.

La Directiva 2018/2001 reconeix el dret a l'autoconsum d'energies renovables dels consumidors i estableix un marc jurídic bàsic (art. 21) que els Estats hauran de traslladar als seus respectius ordenaments jurídics abans del 30 de juny de 2021 (art. 36). Segons el marc normatiu establert per aquestes directives, els Estats membres han de garantir:

a) El dret dels consumidors a **convertir-se en auto-consumidors**, sense estar subjectes a requisits tècnics o administratius, procediments o despeses desproporcionats o discriminatoris, ni a tarifes d'accés a la xarxa que no reflectisquen els costos.

b) Que els auto-consumidors puguen, de manera individual o mitjançant agregadores, **generar energia renovable, emmagatzemar-la i vendre el seu excedent de producció**.

c) Que puguen **vendre aquest excedent** mitjançant contractes de compra d'electricitat, acords comercials amb proveïdors o entre parells sense estar subjectes a: i) en relació amb l'electricitat que consumeixen de la xarxa o aboquen a la xarxa, a procediments i càrrecs discriminatoris o desproporcionats i a tarifes de la xarxa que no reflectisquen els costos; i ii) en relació amb l'electricitat autogenerada i que romanga dins dels seus locals, a procediments discriminatoris o desproporcionats i a qualsevol càrrec o taxa. No obs-

tant aquesta norma, més endavant es permet que en determinats casos, els Estats puguin aplicar càrrecs i taxes per aquesta electricitat.⁵

d) Que per les vendes de l'energia generada **reben una remuneració**, que reflectisca el seu valor de mercat i pugui tindre en compte el seu valor a llarg termini per a la xarxa, el medi ambient i la societat. Perquè pugui remunerar-se aquesta electricitat abocada a la xarxa ha de poder comptabilitzar-se separatament de l'electricitat consumida procedent de la xarxa. A tal fi, la Directiva 2019/944 estableix que els Estats membres que tinguen en vigor **sistemes que no comptabilitzen per separat** l'electricitat abocada a la xarxa i l'electricitat consumida procedent de la xarxa, no concediran nous drets en virtut d'aqueixos sistemes a partir del 31 de desembre de 2023. No obstant això, els clients subjectes als sistemes existents tindran en tot moment la possibilitat d'optar per un nou sistema que tinga en compte aquesta separació, com a base per al càlcul de les tarifes d'accés a la xarxa (art. 15.4).

e) Que els clients actius que posseïsquen una **instal·lació d'emmagatzematge**: i) tinguen dret a una connexió a la xarxa en un termini raonable a partir de la sol·licitud, sempre que es complisquen totes les condicions necessàries, com les responsabilitats de balanç i un esquema de mesura adequat; ii) no estiguen subjectes a cap duplicació de despeses, incloses les tarifes d'accés a la xarxa, per a l'electricitat emmagatzemada que romanga en les seues instal·lacions o a l'hora de prestar serveis de flexibilitat als gestors de xarxes; iii) no estiguen subjectes a requisits o taxes de concessió de llicències desproporcionats, i iv) estiguen autoritzats a prestar diversos serveis al mateix temps, quan siga tècnicament viable.

f) Que els auto-consumidors puguin instal·lar i utilitzar **sistemes d'emmagatzematge d'electricitat combinats amb instal·lacions que generen electricitat renovable per a l'autoconsum** sense estar subjectes a cap mena de doble càrrega, incloses les tarifes de la xarxa per a l'electricitat emmagatzemada que roman dins dels seus locals.

g) Que l'exercici dels anteriors drets siga possible sense menyscar que l'auto-consumidor (o client actiu) **mantinga els seus drets i obligacions com a consumidors finals**.

La Directiva 2018/2001 també reconeix, com vam veure, que dos o més auto-consumidors puguin **conjuntament** produir energia renovable, emmagatzemar-la, vendre l'excedent i fins i tot intercanviar-la, sempre que es troben en el mateix edifici o bloc d'apartament. Els Estats han de permetre-ho i poden establir diferències entre l'autoconsum individual i l'autoconsum conjunt, sempre que la diferència de tracte estiga justificada i siga proporcional. La regulació de l'autoconsum conjunt s'ha vist restringida en la seua versió final respecte a la proposta de directiva (aprovada el 23 de febrer de 2017), d'una banda, perquè incloïa a més, l'autoconsum en zones residencials, emplaçaments comercials, industrials o de serveis compartits, sempre que estigueren en les mateixes xarxes de distribució tancades; i per una altra, perquè s'equiparava l'autoconsum compartit a l'autoconsum individual no permetent establir diferències en la seua regulació ("com si foren un auto-consumidor d'energies renovables a títol individual" deia la norma projectada).

L'auto-consumidor, siga individual o col·lectiu, és aquell en el nom del qual es produeix, consumeix, emmagatzema o ven l'excés d'energia renovable generada; **no sent necessari que siga el titular de la instal·lació ni que la gestione directament**. Referent a això diu l'art. 21.5 de la Directiva 2018/2001 que les instal·lacions dels auto-consumidors d'energies renovables podran ser propietat d'un tercer o ser gestionades per un tercer en el que concerneix a la instal·lació, el funcionament, inclosa el mesurament, gestió de les dades, i el manteniment, sempre que el tercer quede subjecte a les instruccions de l'auto-consumidor d'energies renovables. El tercer no tindrà la consideració d'auto-consumidor d'energies renovables.

5.- Les càrregues i taxes, que no seran discriminatòries ni desproporcionades, podran aplicar-se:

- a) si l'electricitat renovable autogenerada compta realment amb ajuda a través de sistemes de suport, únicament en la mesura en què la viabilitat econòmica del projecte i l'efecte incentivador d'aquesta ajuda no es vegen compromesos;
- b) a partir de l'1 de desembre de 2026, si la quota global d'instal·lacions d'autoconsum supera el 8% de la capacitat instal·lada total d'electricitat d'un Estat membre, i si es demostra, mitjançant una anàlisi cost-benefici realitzat per l'autoritat reguladora nacional d'aquest Estat membre, dut a terme a través d'un procediment obert, transparent i participatiu, que la disposició que figura en l'incís ii, es tradueix en una càrrega significativa desproporcionada per a la sostenibilitat financera a llarg termini del sistema elèctric o bé crea un incentiu que excedeix el que és objectivament necessari per a aconseguir un desplegament d'energies renovables que siga eficient en termes de costos, i que aquesta càrrega o incentiu no pot reduir-se al mínim adoptant altres mesures raonables; i
- c) si l'electricitat renovable autogenerada es produeix en instal·lacions que superen 30 kW de la capacitat instal·lada total d'electricitat.

Finalment, aquesta mateixa directiva ordena als Estats membres que **faciliten i fomenten el desenvolupament de l'autoconsum d'energies renovables**. Per a això, hauran de facilitar l'accés a l'autoconsum de tots els clients finals inclosos els vulnerables i de baixos ingressos; així com els arrendataris dels edificis; adoptar mesures per a afavorir el finançament de projectes d'autoconsum d'energies renovables; incentivar als propietaris d'edificis perquè promoguen l'autoconsum; i garantir als auto-consumidors que aboquen a la xarxa, l'accés no discriminatori als sistemes de suport existents, sense perjudici que també hagen de contribuir de forma equilibrada i adequada als costos del sistema (art. 21.6).

3. Les comunitats d'energia

L'experiència de les comunitats d'energia és valorada molt positivament per a la consecució dels objectius de la Unió Europea en matèria d'energia. En aquest sentit, la Directiva 2018/2001, en els seus considerants, destaca que la participació dels ciutadans i autoritats locals en projectes d'energies renovables a través de comunitats d'energia ha generat un valor afegit significatiu pel que fa a l'acceptació local de les energies renovables i a l'accés a capital privat addicional, la qual cosa s'ha traduït en inversions locals, una major elecció per als consumidors i una major participació dels ciutadans en la transició energètica.

Com vam veure en el cas anterior, totes dues directives contemplen les comunitats energètiques com a expressió de la participació dels consumidors en el mercat de l'energia, a través d'entitats constituïdes per a tal fi. La Directiva 2019/944 es refereix a elles com a **Comunitats Ciutadanes d'Energia** (CCE en avant) (art. 2.11)⁶, i la Directiva 2018/2001 com a **Comunitats d'Energia Renovable** (CER en avant) (art. 2.16); i ambdues són objecte de regulació separatament encara que amb molts punts de coincidència. Com vam veure anteriorment, per a conèixer el règim jurídic d'aquestes comunitats ha de tindre's en comp-

te tant la seua regulació en la Directiva 2018/2001 (art. 22) com en la Directiva 2019/944 (art. 16).

De la conjunció de tots dos ordenaments cal assenyalar com a característiques pròpies d'una Comunitat d'Energia les següents:

a) Es tracta d'una **entitat amb personalitat jurídica**, qualsevol que siga la seua forma jurídica. La proposta de Directiva 2018/2001 concretava que, la comunitat fora una pime o una organització sense ànim de lucre, però el text finalment aprovat no incorpora cap categoria en particular, sent en principi qualsevol que segons la legislació nacional es base en la participació oberta i voluntària dels seus socis o membres, i siga autònoma, encara que aquest últim requisit només s'exigeix a la CER.

Una participació oberta i voluntària significa que ningú pot ser obligat a participar en la comunitat, per exemple, per a rebre els serveis energètics que aquesta presta, ni a romandre en la comunitat quan no vulga seguir (art. 16. 1 b Directiva 2019/944). Així mateix, la participació oberta significa que qualsevol consumidor ha de poder accedir a la condició de soci o membre de la comunitat, inclosos aquells amb ingressos baixos o vulnerables (art. 22.4 f Directiva 2018/2001). Aquestes característiques són trets d'identitat de les associacions i de les entitats mutualistes com la cooperativa.

La CER ha de ser a més autònoma i no dependent de cap persona, entitat o institució, la qual cosa exigeix entre altres coses limitar el poder de decisió dels seus membres perquè cap persona o grup controle la comunitat, i si és una societat de capital, ha de restringir-se la transmissibilitat dels títols, la possessió dels quals dona dret de vot. Tant les associacions com les cooperatives es defineixen com a entitats autònomes. Un dels elements que ho fan possible és el vot per persona, i en tot cas, els límits màxims del dret de vot, quan cap el vot plural ponderat.

b) **Els seus socis o membres han de ser persones físiques, pimes o autoritats locals** (com a municipis). L'expressió "soci" deriva de societat, es tracta per tant de les persones que integren una societat, siga civil o mercantil; mentre que "membre" fa referèn-

6.- Amb anterioritat, la Proposta de Directiva de 23 de febrer de 2017 utilitzava l'expressió de "Comunitat local d'energia", que definia com "una associació, cooperativa, societat, organització sense ànim de lucre o una altra entitat jurídica que estiga realment controlada per accionistes o membres locals, generalment orientada al valor més que a la rendibilitat, dedicada a la generació distribuïda i a la realització d'activitats d'un gestor de xarxa de distribució, subministrador o agregador a nivell local, fins i tot a escala fronterera" (art. 2.6).

cia als integrants d'altres formes d'organització, com l'associació o la cooperativa. La Comunitat Ciutadana d'Energia, en canvi, admet qualsevol altre tipus de soci o membre, com podrien ser grans empreses.

Les directives no exigeixen un nombre mínim de membres/socis persones físiques, a diferència de la Proposta de Directiva 2018/2001 que exigia que almenys el 51% dels membres de l'entitat amb dret de vot foren persones físiques o organismes públics (art. 22.1 b).

c) Les directives estableixen regles sobre qui pot tindre el **control** en les comunitats. En el cas de la CCE el control efectiu ha d'estar en mans de persones físiques, petites empreses o autoritats locals (art. 2.11 Directiva 2019/944). En el cas de les CER es requereix que, els socis o membres que controlen la comunitat estiguen situats "en les proximitats dels projectes d'energies renovables" propietat de la comunitat (art. 2.16 Directiva 2018/2001).

d) La finalitat primordial de la comunitat ha de ser **proporcionar beneficis mediambientals, econòmics o socials als seus socis o membres, o a les zones locals on opera** (o localitat en la qual desenvolupa la seua activitat, segons la Directiva 2019/944), en lloc de guanys financers. Observe's que l'objecte social es planteja com a opcional: o proporciona beneficis als seus socis o a la comunitat. No s'entén per què i haurà d'interpretar-se com a possible i desitjable, que l'entitat comunitària proporcione aqueixos beneficis tant als seus membres o socis, com a la comunitat, alguna cosa que és freqüent en les cooperatives.

e) Quant a les **activitats** que poden desenvolupar les comunitats, l'àmbit d'actuació de les CCE és més ampli ja que pot participar en la generació, la distribució, el subministrament, el consum, l'agregació, l'emmagatzematge d'energia, la prestació de serveis d'eficiència energètica o, la prestació de serveis de recàrrega per a vehicles elèctrics o d'altres serveis energètics als seus membres o socis. La CER en canvi limita la seua actuació a les energies renovables

f) Finalment, la vigent normativa no posa límit a la **capacitat màxima de les instal·lacions** de la comunitat, com la proposta de Directiva 2018/2001, que posava com a condició que la comunitat en qüestió no haja instal·lat més de 18 MW de capacitat d'energies renovables per a electricitat, calefacció i refrigeració i transport de mitjana anual en els cinc anys anteriors (art. 22.1.e).

La legislació ve a reconèixer a les comunitats i als seus socis o membres els mateixos drets reconeguts als auto-consumidors, i ordena als Estats que avaluen els obstacles existents i el potencial de desenvolupament de comunitats en els seus territoris, i que proporcionen un marc jurídic que permeti fomentar i facilitar el desenvolupament de comunitats.

Com a principals **novetats** cal destacar:

a) La possibilitat que es reconeix a les comunitats de **compartir**, en el seu si l'energia renovable que produïsquen les unitats de producció propietat d'aquesta comunitat (art. 22. 2 b Directiva 2018/2001); a tal fi s'exigeix que, el gestor de la xarxa de distribució corresponent, coopere amb les comunitats d'energies renovables per a facilitar, en el si de les comunitats d'energies renovables, les transferències d'energia (art 22.4 c).

b) En la mateixa línia, la Directiva 2019/944 ordena als Estats que creen un marc jurídic favorable que reconega a les comunitats el dret a posseir, establir, adquirir o arrendar xarxes de distribució i gestionar-les autònomament (art. 16 2 b).

c) En totes les activitats que desenvolupen aquestes comunitats com a consumidors finals, generadors, subministradors, gestors de xarxes de distribució o participants en el mercat que presten serveis d'agregació, es beneficiaran d'un tracte no discriminatori i proporcionat (art. 16.4 b Directiva 2019/944).

d) En el marc facilitador que l'Estat ha de proporcionar per al desenvolupament de les comunitats, ha de posar a la disposició d'aquestes **informació**, i ha de facilitar-se el seu accés al **finançament**. Així mateix, ha de proporcionar-se suport reglamentari i de reforç de capacitats a les **autoritats públiques** per a propiciar i crear comunitats energètiques, així com per a ajudar les autoritats a participar directament (art. 22.4 g i h Directiva 2018/2001).

4. El "autoconsum" de energia renovable en Espanya

Una vegada vist com és el marc jurídic aplicable a la Unió Europea a l'autoconsum d'energia renovable, i la definició i regulació de l'auto-consumidor, individual o col·lectiu, centrarem la nostra atenció a Espanya i en particular, en les possibilitats que l'ordenament jurídic ofereix a l'autoconsum.

4.1. Marc jurídic aplicable

El règim jurídic aplicable a l'autoconsum d'energia elèctrica a Espanya es conté principalment en l'article 9 de la **Llei del Sector Elèctric núm. 24/2013 de 26 de desembre**⁷ modificat íntegrament després de l'aprovació del RDL 15/2018, de 5 d'octubre de mesures urgents per a la transició energètica i la protecció dels consumidors (convalidat el 18 d'octubre). Aquest precepte defineix l'**autoconsum**; distingeix les seues modalitats; estableix disposicions sobre els registres administratius d'instal·lacions de producció i d'autoconsum, declara l'exempció de tota mena de càrrecs i peatges per a l'energia auto-consumida d'origen renovable i, finalment, delega en el Govern la determinació d'uns certs aspectes tècnics i administratius.

Aquesta delegació s'ha concretat en el **Reial decret 244/2019** de 5 d'abril que regula les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica⁸, i que ha vingut a derogar en la seua pràctica totalitat l'anterior RD 900/2015. El Reial decret 244/2019 regula les diverses modalitats d'autoconsum; defineix conceptes com els d'instal·lació de producció i instal·lació de producció pròxima; regula els requisits d'accés i connexió a la xarxa, així com els contractes d'accés i subministrament; estableix els requisits de mesura i gestió de l'energia; els possibles peatges d'accés a les xarxes i càrrecs, o el Registre administratiu d'autoconsum, entre altres temes. Aquest reglament va seguit d'un primer Annex sobre el càlcul de les energies i potències a l'efecte de facturació i liquidació per a l'autoconsum col·lectiu o associat a una instal·lació a través de la xarxa; i un segon Annex sobre l'estructura del registre administratiu d'autoconsum d'energia elèctrica i les dades que hauran de ser remesos des de les Comunitats i Ciutats Autònomes.

El Reial decret 244/2019 contempla principalment, com es desprén del seu títol, aspectes tècnics i administratius però no pot dir-se que regulen pròpiament l'autoconsum, la qual cosa exigiria establir amb major claredat i contundència: el dret a ser auto-consumidor; els drets, obligacions i responsabilitats dels auto-consumidors, tant individuals com col·lectius,

en coherència amb la seua condició de “consumidor”; i el necessari marc de foment que desenvolupe l'autoconsum d'energies renovables, com exigeixen les directives, i que Espanya ha d'incorporar a la seua legislació, **abans del 30 de juny de 2021** (art. 36 Directiva 2018/2001). Pot concloure's per tant que el Reial decret 244/2019 és un **primer pas, però insuficient** per a fer realitat el dret a l'autoconsum que proclamen les institucions europees.

Quant al seu foment, l'**Ordre TED/766/2020, de 3 d'agost**, estableix les bases reguladores de la concessió d'ajudes a la inversió en instal·lacions de generació d'energia elèctrica amb fonts d'energia renovables. Entre els tipus d'actuació objecte de les ajudes, s'assenyala que podran ser objecte de les mateixes els projectes d'inversió que milloren la gestió i optimitzen la seua producció, “permetent l'ús d'autoconsum i la incorporació de l'energia a mercats locals” (art. 5.1); i entre els criteris d'avaluació i selecció de les sol·licituds, si bé es realitzarà en règim de concurrència competitiva, es permet que les convocatòries seleccionen determinades externalitats positives com pot ser, fer costat a comunitats d'energia renovables i mecanismes de participació ciutadana⁹. El **Pla Nacional Integrat d'Energia i Clima 2021-2023** (PNIEC) pendent d'aprovació, dedica un apartat (2.1.4) al paper de la ciutadania en la transició energètica i afirma que aquest Pla proposa instruments i mesures per a facilitar i reforçar el paper de les comunitats energètiques i el paper dels nous actors en la transició energètica, així com garantir el dret d'accés a l'energia. Però realment no queda clar quin serà el paper de la ciutadania en la transició perquè el document centra la seua atenció en la necessitat que s'accepte socialment la proliferació de projectes renovables i la seua possible concentració en unes certes localitzacions.

Finalment, i al marge del marc jurídic, però, d'importància per a l'aplicació d'aquest, mereix destacar-se la **Guia Professional de Tramitació de l'Autoconsum** publicada pel IDAE en col·laboració amb ENERAGEN, al novembre de 2019. Aquesta guia descriu els tràmits a realitzar davant l'Administració i la companyia distribuïdora; es tracta d'una guia dirigida al públic en general però més específicament a les empreses instal·ladores de sistemes d'autoconsum¹⁰.

7.- Publicat en BOE 310, de 27 de desembre de 2013.

8.- Publicat en BOE 83, de 6 d'abril de 2019.

9.- Així, la convocatòria d'ajudes realitzada pel IDAE el 8 d'octubre de 2020 per a la Comunitat Valenciana considera una externalitat positiva, i li atorga més punts, si es tracta d'un projecte d'autoconsum, per la seua major complexitat unit a un millor aprofitament energètic en el lloc de producció.

10.- <https://www.idae.es/publicaciones/guia-profesional-de-tramitacion-del-autoconsumo>

El desenvolupament normatiu de l'autoconsum a Espanya ha centrat la seua atenció principalment en els aspectes tècnics i econòmics de l'autoconsum deixant de costat, de moment, a l'auto-consumidor.

4.2. L'autoconsum a Espanya. Concepte

El terme “autoconsum” va guanyar presència en la legislació espanyola amb la creació per RD Llei 9/2013 de 12 de juliol, del Registre administratiu d'autoconsum d'energia elèctrica (DONA 27a), i poc després amb la regulació de l'autoconsum d'energia elèctrica en l'**art. 9 de la Llei 24/2013** de 26 de desembre, del Sector Elèctric.

Aquesta Llei va definir l'autoconsum com el consum d'energia elèctrica “provinent d'instal·lacions de generació connectades a l'interior d'una xarxa d'un consumidor o a través d'una línia directa d'energia elèctrica associada a un consumidor” (art. 9). L'autoconsum es concebia en aquesta norma com una **activitat individual**, per la qual una persona “consumidor” consumeix energia que ha sigut generada, per una instal·lació vinculada a aquest, això és, perquè està connectada a l'interior de la seua xarxa o ho està a través d'una línia directa¹¹. Pot dir-se que els elements claus d'aquesta definició d'autoconsum són:

a) L'autoconsum com a activitat individual. Aquesta característica venia reforçada en l'RD 900/2015 en prohibir-se que un generador poguera connectar-se a la xarxa interior de diversos consumidors (art. 4.3); però aquesta norma, com veurem a continuació, va ser declarada inconstitucional per Sentència de 25 de maig de 2017. b) La instal·lació que genera l'energia ha d'estar directament vinculada amb el consumidor d'alguna de les dues formes previstes en la norma.

Aquest concepte d'autoconsum s'ha modificat com vam dir després de la reforma de l'art. 9 pel **Reial decret llei 15/2018 de 5 d'octubre**, entenent-se ara per autoconsum: “el consum per part d'un o diversos consumidors d'energia elèctrica provinent d'instal·lacions de producció pròximes a les de consum i asso-

ciades a aquests”. Aquest nou concepte incideix en els dos elements clau:

a) Autoconsum és tant el consum, individual com agrupat, d'energia elèctrica.

b) La instal·lació de generació de l'energia ha de ser pròxima i associada a la de consum. La Llei remet la definició de “**instal·lació pròxima**” al seu desenvolupament reglamentari, però afegeix que, en tot cas “s'entendran com a tals les que estiguen connectades en la xarxa interior dels consumidors associats, estiguen unides a aquests a través de línies directes o estiguen connectades a la xarxa de baixa tensió derivada del mateix centre de transformació”. El Reial decret 244/2019, en desenvolupar aquest precepte, defineix la instal·lació de producció pròxima com aquella destinada a generar electricitat a un o més consumidors acollits a qualsevol de les modalitats d'autoconsum en les quals es complisca alguna de les següents condicions:

i. Estar connectada a la xarxa interior dels consumidors associats o estar unida a aquests a través de línies directes (denominada **instal·lació pròxima de xarxa interior**);

ii. Estar connectada a qualsevol de les xarxes de baixa tensió derivada del mateix centre de transformació.

iii. Estar connectats, tant la generació com els consums, en baixa tensió i a una distància entre ells inferior a 500 metres.

iv. Estar situats, tant la generació com els consums, en una mateixa referència cadastral

Les instal·lacions pròximes i associades que complisquen les condicions ii, iii o iv es denominen **instal·lacions pròximes a través de la xarxa** (art. 3 g).

A diferència de les directives analitzades anteriorment, a Espanya no s'impedeix de moment que pugui ser auto-consumidor un consumidor d'energia que pugui tindre com a activitat comercial o professional principal la generació, magatzematge o venda de l'energia generada. D'altra banda, el legislador espanyol, seguint els passos de la Proposta de Directiva 2018/2001 **amplia la possible ubicació de les ins-**

11.- Té la consideració de línia directa segons l'art. 42 LSE aquella que té per objecte l'enllaç directe d'una instal·lació de producció d'energia elèctrica amb un consumidor en les condicions establides reglamentàriament. L'RD 1955/2000 advertia que si la línia directa es connectava a les xarxes de transport o distribució perdria la seua qualificació de línia directa, integrant-se en el sistema general (art. 69). Això no impediria que el consumidor estiguera connectat al sistema general, però com diu la Comissió Nacional de l'Energia, en aquests casos la connexió hauria de ser alternativa, “mitjançant un commutador el disseny del qual permetia garantir que en tot moment el consumidor és subministrat o bé des de la línia directa o bé des de la xarxa, però mai simultàniament des d'ambdues, perquè en cas contrari existiria continuïtat elèctrica entre xarxa i línia directa, perdent aquesta última la condició de tal (Informe de la Comissió Nacional de l'Energia de 7 de març de 2013 en resposta a una consulta plantejada per una empresa sobre la construcció d'una planta generadora d'energia i la posterior venda i distribució d'electricitat). Vegeu en: https://www.cnmc.es/sites/default/files/1546578_8.pdf

tal·lacions de generació d'energia renovable, més enllà de l'edifici o bloc d'apartaments.

D'altra banda, l'escassa regulació de l'autoconsum a Espanya no permet identificar quins drets té l'auto-consumidor d'energia renovable; però podem suposar que podrà consumir l'energia produïda en instal·lacions pròximes i associades a la seua instal·lació de consum; podrà abocar l'energia excendent a la xarxa, compensar-la o vendre-la, segons la modalitat d'autoconsum per la qual haja optat, i podrà emmagatzemar-la si pot garantir la seguretat de la seua instal·lació d'emmagatzematge, conforme a l'art. 5.7 del RD 244/2019.

4.3. L'autoconsum conjunt d'energia elèctrica

Com vam veure anteriorment, l'autoconsum conjunt d'energia elèctrica no sols no estava contemplat en el concepte d'autoconsum, sinó que estava expressament prohibit. L'apartat 3r de l'article 4 del Reial decret 900/2015 negava aqueixa possibilitat en establir que "en cap cas un generador es podrà connectar a la xarxa interior de diversos consumidors".

No obstant això, aquest precepte va ser declarat nul pel **Tribunal Constitucional en sentència 68/2017**, de 25 de maig, en considerar que la norma restrictiva no era bàsica conforme al criteri que ve aplicant el Tribunal (STC 18/2011) per a interpretar la Constitució (art. 149.1. 25é CE) i per tant envaïa les competències de les Comunitats Autònomes. La Generalitat de Catalunya va defensar la seua competència per a potenciar la implementació d'instal·lacions d'autoconsum en comunitats de propietaris o propietats compartides; mentre que l'Advocat de l'Estat al·legava que la llei del sector elèctric (art. 39.3) establia que totes les ins-

tal·lacions destinades a més d'un consumidor tenien la consideració de "xarxa de distribució" i havien de ser cedides a l'empresa distribuïdora de la zona, no podent existir una "xarxa interior" de diversos consumidors¹².

El Tribunal no va veure raons ni s'han exposat en cap moment, que justificaren la prohibició que impedira a les comunitats autònomes promoure mesures per a implantar instal·lacions comunes d'autoconsum en urbanitzacions, grans edificis d'habitatges, o qual·sevol altre tipus d'edificis complexos o amb elements comunitaris, i de les quals es puguen beneficiar diversos usuaris. A més, que aqueixa prohibició, -afegia-dificultava la consecució dels objectius d'eficiència energètica i mediambiental establida en les Directives 2009/28/CE de foment de l'ús d'energia procedent de fonts renovables; 2010/31/UE relativa a l'eficiència energètica dels edificis, o 2012/27/UE relativa a eficiència energètica.

En particular el Tribunal va centrar la seua atenció en la **Directiva 2010/31/UE**¹³ que considera les instal·lacions descentralitzades de proveïment d'energia basades en energia procedent de fonts renovables, com un mitjà per a garantir que els edificis complisquen els requisits mínims d'eficiència energètica que han d'establir els Estats membres; i recordava que la Directiva es plantejava com a objectiu per a 2020 la implantació del "edifici de consum d'energia quasi nul" el que significa que compleix amb un nivell d'eficiència energètica molt alt i en el qual la quantitat d'energia requerida hauria d'estar coberta, en molt alta mesura, per energia procedent de fonts renovables, inclosa l'energia procedent de fonts renovables "produïda in situ o en l'entorn"¹⁴; com ha sigut recollit també per la legislació espanyola en el Reial decret 56/2016 de 12 de febrer¹⁵.

12.- El Tribunal Constitucional va considerar que el propi article 4.3 "part de l'existència de xarxes interiors de diversos consumidors" i que aquesta xarxa interior de diversos consumidors es correspon amb el que tècnicament es denomina "instal·lació d'enllaç" és a dir: "aquelles que a través de l'escomesa uneixen la xarxa de distribució amb les instal·lacions interiors o receptores de cadascun dels usuaris que poden trobar-se en una mateixa urbanització o edifici, i que recorren sempre per llocs d'ús comú però que romanen en propietat dels usuaris, els quals es responsabilitzen de la seua conservació i manteniment (conforme estableix la instrucció tècnica complementària per a baixa tensió ITC-BT 12 del Ministeri de Ciència i Tecnologia)".

13.- Directiva 2010/31/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 19 de maig de 2010, relativa a l'eficiència energètica d'edificis (DOUE L 153 de 18.6.2010).

14.- La Directiva 2010/31/UE té entre els seus objectius incrementar el nombre de "edificis de consum d'energia quasi nul", i que aquesta es cobrisca "en molt àmplia mesura" amb energia procedent de fonts renovables, "inclosa energia procedent de fonts renovables produïda in situ o en l'entorn" (art. 2.2). Als anteriors objectius, la Directiva (UE) 2018/844, de 30 de maig, que modifica l'anterior, ha incorporat un nou objectiu a més llarg termini i ordena als Estats que establisquen una estratègia per a donar suport a la renovació dels seus parcs nacionals d'edificis residencials i no residencials, tant públics com privats, facilitant la transformació econòmicament rendible dels edificis existents en edificis de consum d'energia quasi nul abans de 2050.

15.- Reial decret 56/2016, de 12 de febrer, pel qual es transposa la Directiva 2012/27/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre de 2012, relativa a l'eficiència energètica, referent a auditories energètiques, acreditació de proveïdors de serveis i auditors energètics i promoció de l'eficiència del subministrament d'energia (BOE 38 de 13.2.2016).

La possibilitat de promoure l'autoconsum elèctric conjunt és especialment interessant a Espanya, atès que la major part dels edificis que podrien beneficiar-se de la implantació d'instal·lacions de generació d'energia procedent de fonts fotovoltaiques, són edificis integrats per habitatges individuals, edificacions comercials i d'una altra naturalesa, integrades per pluralitat d'usuaris de l'energia.

Després de la sentència del Tribunal Constitucional, va quedar clar que el legislador autonòmic tenia competència per a promoure l'autoconsum conjunt d'energia elèctrica, i fins i tot es va posar de manifest que aquesta mesura contribuiria a complir amb els objectius previstos en matèria d'eficiència energètica dels edificis; però es feia necessari, a fi d'oferir suficients garanties jurídiques, un reconeixement exprés del dret a l'autoconsum conjunt, com recull la recent reforma de l'art. 9.1.

En efecte, com vam veure, una de les principals novetats de la reforma duta a terme pel RDL 15/2018 ha sigut el **reconeixement de l'autoconsum "col·lectiu", que no conjunt**, la qual cosa en principi suscita el dubte de si els auto-consumidors col·lectius podran intercanviar entre ells l'electricitat, com contempla l'article 21.4 Directiva 2018/2001.

L'autoconsum col·lectiu es defineix en l'RD 244/2019 com a manera de consum en el qual un grup de persones consumeixen, "de forma acordada", energia elèctrica provinent d'instal·lacions de generació pròximes a les de consum i associades als mateixos (art. 3 m).

Aquests consumidors col·lectius estan vinculats entre si, no sols perquè consumeixen col·lectivament, en la forma acordada, l'energia provinent d'aqueixes instal·lacions, sinó també perquè seran els cotitulars de la instal·lació i del mecanisme anti abocat¹⁶ si han optat per un auto-consum sense excedents.

Cal aclarir que "titular" de la instal·lació no és el mateix que "propietari" d'aquesta. El titular pot tindre o no la propietat de la instal·lació, però en tot cas tindrà l'ús i gaudi d'aquesta, la qual cosa li fa al mateix temps titular dels beneficis, riscos i responsabilitats que es deriven de l'explotació d'aquesta instal·lació. Si els consumidors col·lectius hagueren optat per un autoconsum amb excedents, podran ser copropietaris

i/o cotitulars de la instal·lació, però no serà necessari; pel que la titularitat de la instal·lació (pròpia o aliena) podria tindre-la un tercer.

Cap també plantejar-se si aquests consumidors podrien intercanviar energia com contemplen les directives analitzades, o fins i tot compartir la factura, sense perjudici de la distribució interna dels costos que corresponga. No sembla que això siga possible, ja que l'art. 4.3 del RD 244/2019 obliga a tots els consumidors que es troben associats a la mateixa instal·lació de generació, a comunicar de manera individualitzada a l'empresa distribuïdora, com a encarregada de la lectura, l'acord signat per tots els participants en el qual es recull el criteri de repartiment entre ells a l'efecte de la seua facturació i liquidació. L'Annex I estableix com haurà de determinar-se l'energia horària generada individualitzada de cada partícip, i com una vegada determinat el seu valor (coeficient) es reflectirà en el citat acord i haurà de ser constant. Així mateix, es determina com es calcularà l'energia auto-consumida individualitzada. No obstant això, la norma preveu també la possible modificació per Ordre Ministerial dels anteriors criteris, per a permetre la implementació de coeficients de repartiment dinàmics (Disposició final cinquena, 2).

Finalment, els auto-consumidors col·lectius sembla que també compartiran la responsabilitat "davant el sistema elèctric", com diuen els arts. 5.3 i 5.4, per l'incompliment de les citades normes. La responsabilitat que s'imposa és, en clar perjudici dels consumidors, la responsabilitat solidària d'aquests, cosa que significa que el creditor podrà reclamar a qualsevol d'ells la totalitat de l'import degut. Qui efectue el pagament, podrà reclamar al mateix temps a cadascun dels altres partícips la part que a cadascú li corresponga amb els interessos previstos (o legals); si un dels partícips és insolvent, la seua part haurà de ser assumida pels altres partícips a prorrata. En el nostre ordenament la responsabilitat d'un col·lectiu es presumeix mancomunada llevat que s'assumisca expressament l'obligació com a solidària (arts. 1137 a 1148 Codi civil), per la qual cosa no és d'estranyar que en altres ordenaments s'haja establert que els auto-consumidors respondran conjunta o mancomunadament de les obligacions assumides i no solidàriament¹⁷.

16.- És impropï dir que la titularitat de la instal·lació i el mecanisme d'anti-abocat serà compartida solidàriament. No existint una persona jurídica que posseïssa aqueixa titularitat, la titularitat serà comuna a tots els partícips i es regirà per les normes aplicables a la comunitat de béns o drets previstes en el Codi civil (arts. 392 a 406).

17.- En aquest sentit es manifesta per exemple el Decret llei 162/2019 d'Autoconsum d'Energia Renovable de Portugal, en el seu art. 6.6.

L'actuació col·lectiva dels auto-consumidors d'energia renovable es fa en concepte de cotitulars d'uns drets d'ús i gaudi (i tal vegada d'uns drets de propietat), i no baix una personalitat jurídica diferenciada; per tant, el seu funcionament es regirà, mancant disposicions legals específiques i imperatives, pels acords pels membres d'aquest col·lectiu o comunitat (comuners) i en defecte d'això per les normes del Codi civil relatives a la comunitat de béns (arts. 392 et seq.).

Si els membres d'aquesta comunitat estigueren integrats en un edifici per pisos serà aplicable l'**art. 396 del Codi civil (CC)** i la **Llei 49/1960 de Propietat Horitzontal (LPH)** que ho desenvolupa. És d'interés destacar que aquesta normativa reconeix expressament com a element comú d'un edifici, per ser necessari per al seu adequat ús i gaudi: els serveis o instal·lacions comunes per al subministrament d'aigua, gas o electricitat, "fins i tot les d'aprofitament d'energia solar"¹⁸, i ho sotmet entre altres a les següents normes:

a) la instal·lació de sistemes comuns (o privatis) d'aprofitament d'energies renovables, o de les infraestructures necessàries per a accedir a "nous subministraments energètics col·lectius", podrà ser acordada, a petició de qualsevol propietari, per un terç dels integrants de la comunitat que representen, al mateix temps, un terç de les quotes de participació (art. 17.1. 1r LPH);

b) tindrà caràcter obligatori i no requerirà d'acord previ de la junta de propietaris, (encara que poguera implicar una modificació del títol constitutiu o d'acords previs), els treballs i obres que siguin necessàries per a l'adequat manteniment i compliment del deure de conservació de l'immoble, dels seus serveis i de les instal·lacions comunes (art. 10.1 a, LPH)

c) en canvi, la comunitat no podrà repercutir el cost de la instal·lació o adaptació d'aquestes infraestructures comunes, ni els derivats de la seua conservació i manteniment posterior, sobre aquells propietaris que no hagueren votat expressament en la Junta a favor de la instal·lació del sistema. No obstant això, si amb posterioritat sol·licitaren l'accés als subministraments energètics, i això requerisca aprofitar les noves infraestructures o les adaptacions realitzades en les preexistents, podrà autoritzar-se'ls sempre que abonen l'import que els haguera correspost, degudament actualitzat, aplicant el corresponent interès legal (art. 17.1. 2n LPH);

d) la instal·lació d'aprofitament de l'energia solar com ben comuna, no és susceptible de divisió, i els drets sobre la mateixa només podran ser alienats, gravats o embargats "juntament amb la part determinada privativa de la qual són annex inseparable", això és, juntament amb l'habitatge o local al qual donen servei (art. 396 CC.).

e) Aquesta normativa és preceptiva i per tant d'obligat compliment. En el no previst en les seues normes s'aplicarà els acords pels comuners.

En definitiva, l'auto-consum col·lectiu si té lloc entre els veïns d'un edifici d'habitatges, té un marc jurídic aplicable, clar, adequat i incentivador d'aquestes iniciatives. Fora d'aquest cas, els consumidors (comuners) hauran d'acordar les normes per les quals es regirà la gestió del seu sistema d'auto-consum col·lectiu, i en defecte d'això s'aplicaran les normes del Codi civil relatives a la comunitat de béns (arts. 392-406). I en tots dos casos, caldrà tindre en compte les normes que en desenvolupament del RDL 15/2018 es dicten, perquè com a disposicions especials seran també d'aplicació, com les normes del RD 244/2019 que comentem en aquest capítol.

18.- Segons l'art. 396 del Codi civil són elements comuns d'un edifici "tots els necessaris per al seu adequat ús i gaudi, com ara el sòl, vol, fonamentacions i cobertes; elements estructurals i entre ells els pilars, bigues, forjats i murs de càrrega; les façanes, amb els revestiments exteriors de terrasses, balcons i finestres, incloent la seua imatge o configuració, els element de tancament que les conformen i els seus revestiments exteriors; el portal, les escales, porteries, corredors, passos, murs, fossats, patis, pous i els recintes destinats a ascensors, depòsits, comptadors, telefonies o a altres serveis o instal·lacions comunes, fins i tot aquells que foren d'ús privatiu; els ascensors i les instal·lacions, conduccions i canalitzacions per al desguàs i per al subministrament d'aigua, gas o electricitat, fins i tot les d'aprofitament d'energia solar; les d'aigua calenta sanitària, calefacció, aire condicionat, ventilació o evacuació de fums; les de detecció i prevenció d'incendis; les de porter electrònic i altres de seguretat de l'edifici, així com les d'antenes col·lectives i altres instal·lacions per als serveis audiovisuals o de telecomunicació, totes elles fins a l'entrada a l'espai privatiu; les servituds i qualssevol altres elements materials o jurídics que per la seua naturalesa o destí resulten indivisibles".

4.4. Modalitats d'autoconsum

La llei 24/2013 del Sector Elèctric distingeix dues modalitats d'autoconsum que denomina a) subministrament amb autoconsum sense excedents, quan la instal·lació de generació compta amb dispositius físics instal·lats que impedisquen la injecció de l'energia excendentària a la xarxa de transport o distribució; i b) subministrament amb autoconsum amb excedents, quan res impedisca que la instal·lació de generació pugui injectar l'energia excendentària a les xarxes.

Aquestes dues modalitats es reproduïxen en l'art. 4.1 del RD 244/2019, però realment segons el criteri que s'adopti podrien distingir-se més modalitats, per exemple, en atenció a la condició individual o col·lectiva de l'acte-consumidor, com vam veure anteriorment; o a la ubicació de la instal·lació de generació en relació amb la de consum. Aquestes diverses possibilitats poden contemplar-se en el **quadre** que es mostra més a baix.

Com vam veure anteriorment, l'autoconsum es defineix en la Llei 24/2013 (art. 9.1) com el consum per part d'un (individual) o diversos consumidors (col·lectiu) d'energia elèctrica provinent d'instal·lacions de generació pròximes a les de consum i associades a aquests.

El RD 244/2019, en desenvolupar l'anterior precepte diferencia entre instal·lació de generació, que

és aquella encarregada de la producció d'energia elèctrica a partir d'una font d'energia primària (art. 3 b); i *instal·lació de producció*, que és aquella instal·lació de generació inscrita en el registre administratiu d'instal·lacions de producció d'energia elèctrica del Ministeri per a la Transició Ecològica¹⁹. Convé recordar en aquest punt que les instal·lacions de producció no superiors a 100 kW de potència associades a modalitats de subministrament amb autoconsum amb excedents estan exemptes de l'obligació d'inscripció en aquest registre; no obstant això, les Comunitats Autònomes i les Ciutats Autònomes de Ceuta i Melilla podran donar-los d'alta, d'ofici, en els seus respectius registres administratius d'autoconsum (art. 9.3 Llei 24/2013). No obstant això, i malgrat no necessitar inscriure's, el RD 244/2019 les considera també instal·lacions de producció (art. 3 c).

Les instal·lacions de generació pròximes, es concreten en l'art. 3 g del RD 244/2019, i es classifiquen en Instal·lacions pròximes de xarxa interior quan estiguen connectades a la xarxa interior dels consumidors associats (I) o estan units a aquests a través de línies directes (II), i Instal·lacions pròximes a través de la xarxa, que poden ser, aquelles connectades a qualsevol de les xarxes de baixa tensió (BT) derivada del mateix centre de transformació (III), les connectades en BT a una distància inferior a 500 metres entre els respectius equips de mesura (IV) i aquelles situades en una mateixa referència cadastral.

INSTAL·LACIÓ DE GENERACIÓ		ABOCAMENT A XARXA		CONSUMIDOR
Instal·lacions pròximes de xarxa interior	I Connectada a Red interior	SENSE excedents		INDIVIDUAL
	II Unida por línea directa	AMB excedents	ACOLLIDA a compensació	
Instal·lacions pròximes a través de la Xarxa	III Connectada en BT mateix transformador		NO ACOLLIDA a compensació	COL·LECTIU
	IV Connectada en BT a menys de 500 m			
	V Connectades en mateixa referència cadastral			

19.- Com a regla general, totes les instal·lacions de producció d'energia elèctrica han d'inscriure's obligatòriament en el registre administratiu d'instal·lacions de producció d'energia elèctrica dependent del Ministeri de Transició Ecològica. En la secció primera s'inscriuen les instal·lacions amb potència instal·lada superior a 50 MW i en la segona secció les que tinguen una potència igual o inferior a 50 MW. No obstant això, també les Comunitats Autònomes podran crear i gestionar els corresponents registres territorials. En tal cas, es preveu un sistema per a facilitar l'intercanvi de les inscripcions entre els registres (art. 37 i 38 Reial decret 413/2014, de 6 de juny, pel qual es regula l'activitat de producció d'energia elèctrica a partir de fonts d'energia renovables, cogeneració i residus).

Però la principal distinció es fa entre *modalitats de subministrament amb autoconsum sense excedents*, quan dispositius físics instal·lats (mecanisme anti-abocament) impedisquen la injecció d'energia excedentària a la xarxa de transport o distribució; i *modalitats de subministrament amb autoconsum amb excedents*, quan la instal·lació de producció pròxima i associada a la de consum permeti, a més de subministrar energia per a autoconsum, injectar energia excedentària en les xarxes de transport i distribució. En el primer cas, l'acte-consumidor té la condició exclusiva de consumidor (persones física o jurídica adquirent d'energia per al seu propi consum), mentre que en el segon es considera que existeix consum i producció, i per tant, a més del consumidor, es reconeix la presència d'un productor (persona física o jurídica, que té la funció de generar energia elèctrica, així com la de construir, operar i mantindre les instal·lacions de producció), segons l'art. 6 de la Llei 24/2013. Les instal·lacions pròximes de xarxa interior poden optar per qualsevol de les anteriors modalitats, però les instal·lacions pròximes associades a través de la xarxa només podran adoptar l'última de les modalitats, això és, subministrament amb autoconsum amb excedents (art. 4.5 RD 244/2019).

Aquesta segona modalitat pot ser de dos tipus: a) *modalitat amb excedents acollida a compensació*, que permet la compensació simplificada entre els dèficits dels seus consums i la totalitat dels excedents de les seues instal·lacions de generació associades, i b) *modalitat amb excedents no acollida a compensació*, que permetrà al productor percebre per l'energia excedentària abocada les contraprestacions econòmiques corresponents (art. 13.4 RD 244/2019). Per a poder acollir-se a la primera modalitat han de donar-se unes certes condicions que estableix la norma i ser acordat pel consumidor i el productor. Aqueixes condicions són: i. Que la font d'energia primària siga d'origen renovable; ii. Que la potència total de les instal·lacions de producció associades no siga superior a 100 kW; iii. Que, si resultara necessari realitzar un contracte de subministrament per a serveis auxiliars de producció, el consumidor subscriu un únic contracte de

subministrament per al consum associat i per als consums auxiliars de producció amb l'empresa comercialitzadora; iv. Que el consumidor i productor associat hagen subscrit un contracte de compensació d'excedents d'autoconsum, i v. Que la instal·lació de producció no tinga atorgat un règim retributiu addicional o específic (art. 4.2).

Cal recordar que totes les anteriors modalitats d'autoconsum podran ser adoptades pel consumidor, tant de manera individual com de manera col·lectiva juntament amb altres consumidors, com vam veure en els apartats anteriors. En aquest últim cas tots els consumidors participants que es troben associats hauran de pertànyer a la mateixa modalitat i hauran de comunicar individualment a l'empresa distribuïdora l'acord signat per tots els partícips on es reculla els criteris de repartiment de l'energia generada entre ells (art. 4.3 i Annex I).

Finalment, ha de tindre's en compte que els consumidors (individuals o col·lectius) podran canviar de modalitat d'autoconsum en qualsevol moment, adequant les seues instal·lacions per a això, i ajustant-se a les normes aplicables, però en cap cas, un consumidor podrà estar associat alhora a més d'una modalitat (art. 4.5).

5. Les Comunitats Energètiques a Espanya

La legislació espanyola no ha incorporat encara la regulació de les comunitats energètiques, present en les anteriors directives, a diferència d'altres països del nostre entorn²⁰. Fins al moment s'ha limitat pràcticament a proporcionar una definició de les comunitats d'energies renovables²¹. Així, segons l'article 6.1, j) de la Llei 24/2013 del Sector Elèctric, les **comunitats d'energies renovables** són entitats jurídiques basades en la participació oberta i voluntària, autònomes i efectivament controlades per socis o membres que estan situats en les proximitats dels projectes d'energies renovables que siguen propietat d'aquestes entitats jurídiques i que aquestes hagen desenvolupat, els socis o els membres de les quals siguen persones

20.- Com és el cas de la Llei 4513 de 22 de gener de 2018 de Comunitats Energètiques de Grècia; el Decret llei 162/2019, de 25 d'octubre que aprova el règim jurídic aplicable a l'autoconsum d'energia renovable a Portugal (Comunitats d'energia renovable: arts. 19 i 20), o la Llei 2019-1147, de 8 de novembre de 2019 relativa a l'energia i el clima de França (Comunitats d'energia renovable: art. 40) i l'Ordenança n° 2021-236 de 3 març 2021 que transposa les anteriors directives (UE) 2018/2001 i 2019/944.

21.- Com reconeix el Reial decret llei 23/2020, fins al moment s'ha incorporat parcialment la Directiva 2019/944, quant a l'emmagatzematge i agregació; i la Directiva 2018/2001, també parcialment quant a les comunitats energètiques (Disposició final sisena). Podríem dir que només ha incorporat a l'article 6 de la Llei 24/2013 del Sector Elèctric, l'article 2.16 de la Directiva 2018/2001, que recull la definició de "comunitat d'energies renovables".

físiques, pimes o autoritats locals, inclosos els municipis i la finalitat primordial dels quals siga proporcionar beneficis mediambientals, econòmics o socials als seus socis o membres o a les zones locals on operen, en lloc de guanys financers.

Aquesta norma es va introduir a través del Reial decret llei 23/2020, de 23 de juny de mesures en matèria d'energia i en altres àmbits per a la reactivació econòmica, mitjançant el qual s'incorpora parcialment la Directiva 2018/2001 quant a les comunitats d'energies renovables (Disposició final sisena). Segons la seua exposició de motius, la comunitat d'energia renovable té com a fi la participació dels ciutadans i autoritats locals en els projectes d'energies renovables, la qual cosa permetrà una major acceptació local d'aquestes energies i una participació major dels ciutadans en la transició energètica.

Com a mesures de foment, pot citar-se l'art. 14, 7 bis²², també incorporat pel RD Llei 23/2020 i la Disposició final tercera, apartat 6é, introduïda per la Llei 6/2018 de Pressupostos Generals de l'Estat²³. Però aquesta última només garanteix l'especial tractament retributiu a les comunitats energètiques constituïdes com a organitzacions sense ànim de lucre.

A la vista del concepte legal de comunitat energètica renovable present en la Llei del Sector Elèctric, poden assenyalar-se les següents característiques:

a) Es tracta d'entitats jurídiques, això és, entitats amb **personalitat jurídica**. La directiva no estableix cap **forma jurídica** en particular²⁴. En alguns Estats membres s'ha optat exclusivament per la cooperativa²⁵ (Grècia), per la cooperativa i la associació²⁶ (Itàlia), o, per la cooperativa i la societat per accions simplificada²⁷ (França). A Espanya no s'ha pres cap decisió encara. El Pla Nacional Integrat d'Energia i Clima 2021-2030, aprovat per Acord de Consell de Ministres el 16 de març de 2021, diu sobre aquest tema que es desenvoluparà el marc normatiu apropiat per a definir aquestes entitats jurídiques, i que “el desenvolupament del marc normatiu haurà de tindre en compte figures i casuístiques d'actors o agrupacions existents i susceptibles de constituir-se en comunitats energètiques locals, com a cooperatives, polígons industrials, parcs tecnològics, comunitats de propietaris o zones portuàries” (Mesura 1.13). L'anterior redacció és qüestionable, una comunitat energètica ha de tindre personalitat jurídica i això exigeix constituir-se d'acord amb alguna forma jurídica que ator-

22.- Segons aquest precepte: “Adicionalment al règim retributiu específic previst en l'apartat anterior, a fi d'afavorir la previsibilitat i estabilitat en els ingressos i finançament de les noves instal·lacions de producció d'energia elèctrica a partir de fonts d'energia renovable que es construisquen, el Govern desenvoluparà reglamentàriament un altre marc retributiu per a la generació d'energia elèctrica a partir de fonts d'energia renovable, basat en el reconeixement a llarg termini d'un preu fix per l'energia. El referit marc retributiu s'atorgarà mitjançant procediments de concurrència competitiva en els quals el producte a subhastar serà l'energia elèctrica, la potència instal·lada o una combinació de totes dues i la variable sobre la qual s'oferirà serà el preu de retribució d'aquesta energia. En els procediments de concurrència competitiva, que hauran d'estar orientats a l'eficiència en costos, es podrà distingir entre diferents tecnologies de generació en funció de les seues característiques tècniques, grandària, nivells de gestionabilitat, criteris de localització, maduresa tecnològica i aquells altres que garantisquen la transició cap a una economia descarbonitzada, així com tindre en compte les particularitats de les comunitats d'energies renovables perquè aquestes puguin competir per l'accés al marc retributiu en nivell d'igualtat amb altres participants, tot això d'acord amb la normativa comunitària”.

23.- Segons aquesta disposició: “S'habilita al Govern a fi de que totes aquelles instal·lacions de generació la titularitat de la qual siga de comunitats energètiques, entenen aquestes com a organitzacions sense ànim de lucre, persones físiques, o petites i mitjanes empreses els accionistes o els membres de les quals majoritaris siguen persones físiques, ens locals o provincials, o igualment altres petites i mitjanes empreses, puguin tindre un especial tractament retributiu com a vehicle imprescindible per a la seua necessària permanència en el mercat de generació”.

24.- Com diu l'exposició de motius de la Directiva 2018/2001, les característiques particulars de les comunitats locals d'energies renovables en relació amb la seua grandària, la seua estructura de propietat i el nombre de projectes poden obstaculitzar la seua competitivitat enfront d'actors amb projectes o carteres de major envergadura. “Per consegüent, els Estats membres han de tindre la possibilitat de triar qualsevol forma d'entitat per a les comunitats d'energies renovables, sempre que aquesta entitat puga exercir drets i estar subjecta a obligacions actuant en nom propi”.

25.- Fajardo García, G. y Frantzeskaki, M. (2021): “Les comunitats energètiques a Grècia”. REVERSCO, Revista de Estudios Cooperativos, vol. 137, e71866. <https://dx.doi.org/10.5209/reve.71866>.

26.- Felipe Barroco, Francesca Cappellaro, Carmen Palumbo, “Le Comunità Energetiche in Italia. Una guida per orientarsi i cittadini nel nuovo mercato dell'energia”. Green Energy community, 2020, pàg. 23.

27.- La societat per accions simplificada no té un equivalent en Dret espanyol, i es caracteritza per la seua flexibilitat, perquè el seu règim jurídic serà el previst en els estatuts i són poques les normes jurídiques que ha de respectar (art. L227-1 a L227-20 del Codi de comerç). Això li permet aproximar-se al funcionament propi d'altres entitats. No hi ha un capital mínim i poden fer aportacions de capital i de treball a canvi d'accions. No obstant això, han d'estar representades i gestionades per un president, que pot ser una persona física o jurídica. Els socis són lliures per a determinar l'abast del poder d'aquest i poden sotmetre determinades decisions d'aquest a l'acord previ dels accionistes.

gue aqueixa personalitat. Les lleis de cooperatives reconeixen personalitat jurídica a les entitats que es constitueixen com a tals i s'inscriuen en el Registre de Cooperatives; les altres no són formes jurídiques i per tant primer hauran de constituir-se formalment per a adquirir personalitat jurídica (com a associacions, cooperatives, societats anònimes, etc.), i posteriorment, si compleixen els altres requisits, qualificar-se com a comunitats energètiques. L'expressió d'interès llançada pel MITECO el 22 de gener de 2021 per a identificar mecanismes que impulsen les comunitats energètiques locals, parla d'aquestes com a “nous models per a democratitzar la producció energètica a través d'un sistema organitzatiu controlat per un conjunt de ciutadans, pimes o entitats locals”, enfront d'un model convencional en el qual la ciutadania, les empreses i els ajuntaments i entitats locals es limitaven a ser clients. L'anterior text sembla desconèixer l'existència i funció que les cooperatives elèctriques i cooperatives d'energies renovables venen desenvolupant a Espanya des de fa més de 100 anys.

b) Aqueixa entitat jurídica, conformement al Dret nacional, ha de basar-se en la **participació oberta i voluntària**. Els Estats han de garantir que els consumidors finals i en particular els domèstics tenen dret a participar en una comunitat d'energies renovables, per la qual cosa han de ser entitats que oferisquen participació a tot consumidor final que ho sol·licite i, sobretot, si està situat en les proximitats.

c) Ha de tractar-se d'una **entitat autònoma**. Com diu l'exposició de motius de la Directiva 2018/2001 han de poder conservar la seua autonomia respecte dels membres individuals i d'altres actors habituals en el mercat, que participen en la comunitat com a membres o socis, o que cooperen d'altres formes, com, per exemple, mitjançant la inversió. Per a garantir aqueixa autonomia, cap dels seus socis o membres ha de tindre el control de l'entitat, ni dels seus òrgans socials. Per a evitar que un soci acabe controlant la comunitat quan aquesta adopta una forma jurídica no democràtica, han de posar-se límits estatutaris a la transmissibilitat de les accions/participacions, o limitar els drets de vot en aquestes.

d) D'altra banda, seran els **socis i membres situats en les proximitats dels projectes** d'energies renovables propietat de la comunitat, els qui tinguen el **control de l'entitat**, els seus vots han de representar la majoria dels vots, presents o representats en els òrgans socials, a l'hora de prendre les decisions. Per a garantir el control d'aquests poden utilitzar-se diverses classes de socis i atribuir a cada classe un percentatge de vots; alhora, la pertinença a cada classe ha d'estar condicionada a aqueixa vinculació amb el territori.

e) Els **socis o membres** de les comunitats han de ser persones físiques, pimes o autoritats locals, inclosos els municipis. La regulació pendent haurà d'incorporar també que quan una empresa privada participa en una comunitat d'energia renovable, aquesta participació no podrà constituir la seua activitat comercial o professional principal, com exigeix l'art. 22. 1 Directiva 2018/2001.

f) La **finalitat** primordial de la comunitat energètica és proporcionar beneficis mediambientals, econòmics o socials als seus socis o membres o a les zones locals on operen, en lloc de guanys financers. Aqueixos beneficis poden consistir en un estalvi en la factura energètica; una major producció d'energia renovable; una reducció de les emissions de CO₂ i d'altres gasos; una reducció de la pobresa energètica; un consum més eficient, etc. La prioritat d'aquests fins sobre els guanys financers ha de tindre el seu corresponent reflex en regular la distribució dels resultats de l'exercici econòmic.

El retard en la incorporació de les citades directiva no ha impedit la promoció de les anomenades “comunitats energètiques locals” al nostre país, principalment a través de l'IDAE²⁸. En particular, mereix destacar-se la Guia publicada per al desenvolupament d'instruments de foment de comunitats energètiques locals, que ha permés la constitució de nombroses comunitats malgrat no disposar encara del seu marc jurídic²⁹.

28.- El IDAE o Institut per a la Diversificació i Estalvi de l'Energia és una entitat pública empresarial adscrita al Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic, a través de la Secretaria d'Estat d'Energia, de qui depèn orgànicament. El IDAE, creat en 1985 i l'Estatut del qual es regula pel RD 18/2014 de 17 de gener, té entre els seus fins contribuir a la consecució dels objectius que té adquirits el nostre país en matèria de millora de l'eficiència energètica, energies renovables i altres tecnologies baixes en carboni, marc estratègic de la seua activitat.

29.- <https://www.idae.es/publicaciones/guia-para-el-desarrollo-de-instrumentos-de-fomento-de-comunidades-energeticas-locales>

6. Les cooperatives davant les comunitats energètiques

Les comunitats energètiques, abans de ser objecte d'atenció per a les institucions europees, i de la seua regulació en les citades directives, ja havien sigut objecte de desenvolupament en diversos Estats europeus, normalment sota la forma de cooperativa³⁰.

Un estudi realitzat en 2013 per la **Unitat de Cooperatives de l'Organització Internacional del Treball**, classificava els diferents tipus de **cooperatives energètiques** i analitzava casos de cooperatives d'electricificació i de producció de diferents països del món, així com mesures (directes i indirectes) de promoció de les cooperatives energètiques des de l'Estat, el moviment cooperatiu i les organitzacions internacionals. Destacava que una de la raons de per què aquestes iniciatives empresarials d'autoconsum energètic opten pel model cooperatiu és perquè cada vegada es demanda més la **democratització de l'energia** i la cooperativa propicia l'apoderament de les persones i la seua participació en la gestió en igualtat de condicions; però també pel creixent interès públic a trobar solucions energètiques comunitàries i de propietat local, la qual cosa propiciava que es dictaren noves regulacions energètiques i mesures de suport per a l'energia renovable i la conscienciació sobre qüestions ecològiques i canvi climàtic. L'estudi conclouia amb diverses recomanacions, però principalment demandava un marc legislatiu adequat per al desenvolupament d'aqueixes iniciatives cooperatives que incloguera mesures de suport, tant tècnic com financer.

Hui dia continua sent la cooperativa la forma triada majoritàriament pels Estats i pels promotors³¹.

De fet, aquesta és la forma inicialment recomanada per les institucions europees, i que encara és present en algunes de les seues declaracions, com en la Comunicació de la Comissió Europea "Energia límpia per a tots els europeus" de 30 de novembre de 2016, on manifesta el seu propòsit que els consumidors

europeus produïsquen, emmagatzemen, compartisquen, consumisquen i venguen en el mercat la seua pròpia energia, i que ho facen directament, o a través de "cooperatives d'energia" i altres fórmules; o el Dictamen del Comité Econòmic i Social Europeu, de 2017 "Cooperatives de productors-consumidors (prosumidors) d'energia: oportunitats i reptes als països de la UE" (2017/C034/07) en el qual proposava la creació d'agrupacions de productors-consumidors, que assumiren la forma de cooperatives d'energia i assenyalava entre altres motius que el seu objectiu no és maximitzar beneficis sinó principalment prestar ajuda econòmica i suport als seus membres.

No obstant això, com hem vist anteriorment, les institucions europees, a l'hora de regular les comunitats energètiques han donat llibertat als Estats perquè determinen quina forma jurídica han d'adoptar les comunitats energètiques. Aquesta decisió obeeix fonamentalment a dues raons:

a) D'una banda, no tots els marcs jurídics permeten la presència en la cooperativa de socis inversors, de consumidors no socis, o de socis entitats públiques; pel que cal acceptar altres fórmules que sí que admeten aquestes possibilitats.

b) Per altra banda, perquè en alguns països la cooperativa no és l'única forma jurídica que permet el desenvolupament d'una activitat econòmica organitzada de manera autònoma, participativa i els socis o els membres de la qual siguen majoritàriament consumidors finals de l'energia que produeix la comunitat en les seues pròpies instal·lacions. Així, les associacions també poden complir amb aquestes característiques, i altres formes jurídiques específiques com les societats anònimes simplificades franceses, a les quals vam fer referència anteriorment; les Societats de Benefici Comunitari (*Community Benefit Society*) en el Regne Unit³², i models d'empreses socials orientades a fins d'interès general³³. També s'ha plantejat la constitució de comunitats energètiques com a consorcis, empreses públiques mixtes o corporacions

30.- L'Observatori Crític de l'Energia, a l'octubre de 2016 va publicar un estudi titulat "Un autoconsum que democratitza el sistema elèctric. Lliçons apreses de l'experiència internacional", on analitzava entre altres els factors d'èxit de l'autoconsum en països com Alemanya i assenyalava a la participació ciutadana, oferint dades com que, en 2012 en aquell país, el 47% de la potència d'energia renovable instal·lada estava en mans de ciutadans i cooperatives.

31.- Aqueixa és la conclusió a la qual arriben Caramizaru i Uihlein en el seu estudi de 2020 per a la Comissió Europea, JRC Science for policy report. *Energy communities: an overview of energy and social innovation* (p. 15).

32.- Una Societat de Benefici Comunitari és una entitat controlada democràticament pels seus membres (cada membre té un vot). La seua finalitat principal és el benefici de la comunitat en general, i els membres no poden rebre un tracte preferencial. Els guanys han de destinar-se al benefici de la comunitat (encara que també es poden pagar interessos fins a una taxa limitada). Si volen garantir la seua condició d'organització sense fins de lucre estableixen la irrepartibilitat del seu patrimoni.

33.- Una àmplia descripció dels models jurídics emprats per les comunitats energètiques a Europa pot veure's en Caramizaru i Uihlein (Op. cit., pàg. 14-15).

de dret públic, amb la finalitat que estiguen impulsades i gestionades pel municipi³⁴. Aquestes entitats per la seua falta d'autonomia no podrien constituir-se com CER, però sí com CCE.

La cooperativa es concep internacionalment com una associació autònoma de persones que s'han unit de manera voluntària per a satisfer les seues necessitats i aspiracions econòmiques, socials i culturals en comú mitjançant una empresa de propietat conjunta i de gestió democràtica. L'**Aliança Cooperativa Internacional**, en la seua Declaració sobre la Identitat Cooperativa, aprovada a Manchester en 1995, no sols defineix el que és la cooperativa, en els termes assenyalats, sinó que també destaca les seues característiques, entre les quals extraïem les següents:

a) Les cooperatives són **autònomes** perquè estan controlades efectivament pels seus membres, i si signen acords amb altres organitzacions, fins i tot els governs, o si aconsegueixen capital de fonts externes, ho fan de manera que asseguren el control democràtic per part dels seus socis i mantinguen l'autonomia cooperativa (Principi d'autonomia i independència).

b) Les cooperatives són organitzacions **voluntàries i obertes** a totes les persones capaces d'utilitzar els seus serveis i disposades a acceptar les responsabilitats de ser membre, sense discriminació. Les cooperatives han de tendir la mà a tots els grups de població i minories capaces de beneficiar-se de l'empresa cooperativa (Principi d'adhesió voluntària i oberta).

c) Les persones que s'uneixen a la cooperativa busquen satisfer les seues **necessitats i aspiracions econòmiques, socials i culturals**; però també busquen el desenvolupament sostenible de les seues comunitats. Les cooperatives estan estretament lligades a les seues comunitats i tenen una responsabilitat especial per a assegurar que se sostinga el desenvolupament de les seues comunitats, econòmica, social i culturalment, i treballen per a la protecció mediambiental d'aqueixes comunitats (Principi de l'interés per la comunitat).

d) Les cooperatives són organitzacions **gestionades democràticament** pels seus membres, els quals participen activament en la fixació de les seues polítiques i en la presa de decisions (Principi de control democràtic dels seus membres).

e) Els membres contribueixen equitativament al

capital de les seues cooperatives i poden rebre una **compensació limitada pel capital aportat**, però els beneficis s'apliquen principalment al desenvolupament de la cooperativa, a millorar els serveis als seus membres i a donar suport a altres activitats aprovades pels mateixos (Principi de participació econòmica dels membres).

Com pot comprovar-se, **la definició de la comunitat energètica** present en les directives analitzades anteriorment està **inspirada en el model cooperatiu**.

D'altra banda, si bé la finalitat última de les comunitats energètiques és atendre les necessitats i aspiracions mediambientals, econòmiques o socials dels seus membres (o socis) i de la comunitat en la qual s'assentisca, les activitats que poden desenvolupar i que hauran d'incorporar en el seu objecte social són:

a) en el cas de les CCE: generar, distribuir, subministrar, consumir, agregar i emmagatzemar energia; prestar serveis d'eficiència energètica, de recàrrega per a vehicles elèctrics, o altres serveis energètics als seus membres (o socis);

b) en el cas de les CER: produir, subministrar, consumir, emmagatzemar i vendre l'energia renovable produïda, així com, compartir aquesta energia, o gestionar xarxes de distribució.

En tots dos casos, la comunitat energètica es presenta com una associació de consumidors d'energia (renovable o no), que s'uneixen per a conjuntament adquirir, produir, distribuir, consumir, compartir, emmagatzemar o vendre l'energia excedent.

La **comunitat energètica** és fonamentalment **una cooperativa de consumidors d'energia, o cooperativa elèctrica**, que és com es coneixen a Espanya.

Les cooperatives elèctriques han sigut presents en la legislació espanyola, com a cooperatives de subministraments especials (aigua, gas, energia elèctrica, etc.), des de la primera llei de cooperatives en 1931, fins a 1999, en què s'aprova la vigent llei 27/1999, que ja no les esmenta, la qual cosa no és obstacle perquè continuen existint i li les continue identificant com a tals.

Les cooperatives elèctriques són presents en la major part de països del nostre entorn socioeconòmic, baix aqueixa mateixa denominació (Xile, l'Argentina, l'Uruguai o Portugal) o denominacions similars (*ener-*

34.- González Ríos, I. "Las Comunidades energéticas locales: un nuevo desafío para las entidades locales" (en R.V. A. P. núm. 117, 2020, pp. 188-189); y AIGUASOL Comunitats energètiques locals. Guía per a l'Administració local, Barcelona, Octubre, 2020, pp. 39-41.

La figura, pendent de regular a Espanya, de la comunitat energètica, en qualsevol de les seues versions no pot concebre's al marge de la figura de la cooperativa energètica, perquè en la seua essència aquesta representa el que pretén ser aquella, i per tant és important que es tinga en compte aquesta comuna naturalesa.

La pròxima regulació de les comunitats energètiques a Espanya ha de contemplar el model cooperatiu i en particular la cooperativa elèctrica o energètica, com d'altra banda ja es fa en altres legislacions de països del nostre entorn.

gy cooperatives, power co-operatives, energiegenossenschaft, cooperatives de electrificação, cooperatives d'energia o cooperatives d'energia renovable), i fins i tot fent referència en la seua denominació a la font de l'energia (vent, sol, ...).

L'eliminació en la llei de cooperatives de la referència expressa a les cooperatives elèctriques ha privat a aquestes d'algunes peculiaritats que la legislació li venia reconeixent, com la possibilitat de tindre una base subjectiva més àmplia que les cooperatives de consumidors. Les cooperatives elèctriques han de poder acollir com a socis tant a persones físiques com jurídiques, sempre que siguen destinataris finals de l'energia i amb independència que aquesta s'utilitze en entorn domèstic, empresarial o professional. L'única exclusió ha de donar-se quan la principal activitat de l'aspirant a soci coincideix amb les activitats pròpies de l'objecte social de la cooperativa.

Les cooperatives elèctriques o energètiques estan controlades pels seus membres consumidors de l'energia, però poden comptar també amb socis que només aporten capital, fins i tot amb socis que siguen entitats públiques. Les cooperatives es creen per a prestar el millor servei, en termes de qualitat i preu, als seus membres i a les persones de la seua comunitat, als qui poden prestar els mateixos serveis, dins d'uns certs límits i condicions. Però les cooperatives també poden remunerar el capital aportat tant per socis com tercers, si bé aqueixa remuneració no pot excedir de 6 punts per damunt de l'interés legal dels diners. Les cooperatives elèctriques o energètiques tenen experiència en l'adquisició i producció d'energia, en la seua distribució i comercialització, i han si-

gut pioneres en aquest país en impulsar les energies renovables i en combatre la pobresa energètica.

La nova figura, pendent de regular a Espanya, de la comunitat energètica, en qualsevol de les seues versions (CCE o CER), no pot concebre's al marge de la cooperativa energètica, perquè en la seua essència aquesta representa el que pretén ser aquella, i per tant és important que es tinga en compte aquesta comuna naturalesa i característiques perquè:

a) Es reconega a totes les cooperatives elèctriques o energètiques existents, i que puguin crear-se en endavant com a comunitats energètiques, sense haver de sotmetre's a cap procés d'acreditació, certificació o registre; i puguin gaudir de totes les mesures que s'establisquen per a fomentar les comunitats energètiques. Servisca com a exemple de bona pràctica el Decret llei 14/2020, de 7 d'agost del Consell de la Generalitat Valenciana, que estableix mesures per a accelerar la implantació d'instal·lacions per a l'aprofitament de les energies renovables per l'emergència climàtica i la necessitat de la urgent reactivació econòmica, i que estableix mesures de foment en favor de cooperatives i comunitats d'energies renovables (art. 17.3).

b) La pròxima regulació de les comunitats energètiques contemple el model cooperatiu i en particular la cooperativa elèctrica o energètica, com el que millor s'adapta tant als fins com a la mena d'organització i activitats que s'atribueixen a les comunitats energètiques com, d'altra banda, s'està fent als països del nostre entorn.

Un impuls per a les comunitats energètiques des de la legislació europea

Óscar Güell

REScoop.eu - European federation of citizen energy cooperatives

La Unió Europea ha impulsat la participació dels ciutadans en el mercat energètic a través de la figura de les comunitats d'energia, que estan regulades en dues directives europees. Mentre els estats membres transposen la legislació europea i defineixen els marcs normatius per a les comunitats, hi ha cooperatives a Europa que porten anys obrint camí i desenvolupant projectes d'energia comunitària.

Fins ara, el sorgiment de comunitats energètiques a Europa depenia principalment de la motivació i persistència dels ciutadans i de la voluntat dels governs i reguladors per a reconèixer les seues iniciatives. Algunes van ser capaços de llançar projectes fins i tot amb el govern posant obstacles al desenvolupament de les energies renovables. Per exemple, a Espanya, la cooperativa Som Energia va llançar en 2015 el projecte Generation kWh per a la instal·lació de plaques solars d'autoconsum col·lectiu quan el govern de Mariano Rajoy va retirar les ajudes a les noves instal·lacions renovables i va crear el polèmic 'impost al sol'. No obstant això, la falta d'un marc normatiu favorable ha limitat significativament el desenvolupament de l'energia comunitària a la Unió Europea, especialment a Europa de l'est i els Balcans.

La situació va canviar al maig de 2019, quan les institucions europees van aprovar el paquet de mesures sobre energia neta per a tots els europeus, un marc legal que ajudarà al compliment dels objectius climàtics i energètics de la Unió Europea en 2030. El

redissenye de les Directives 2018/2001¹ i 2019/944² i el Reglament 2019/943³ inclosos en el paquet reconeixen la importància de la participació ciutadana en la transició energètica i li atorguen un major protagonisme.

Per primera vegada, la legislació europea també reconeix la importància de l'energia comunitària per a aconseguir els objectius climàtics. Segons un estudi del centre d'estudis CE Delft⁴, en 2050 almenys la meitat dels ciutadans europeus podrien produir la seua pròpia energia renovable, cobrint almenys el 45% de la demanda elèctrica. Per tant, el potencial de la iniciativa ciutadana en la transició energètica és enorme.

Ara és el torn dels Estats membres per a transposar la legislació comunitària i desenvolupar marcs facilitadors i programes que promoguen i faciliten el desenvolupament de comunitats energètiques i els permeten participar en el mercat energètic sense discriminació. A Espanya, el govern va incorporar el concepte de comunitats energètiques en el Reial decret llei 23/2020⁵ i també són esmentades en el Pla Nacional Integrat d'Energia i Clima (PNIEC) 2021-2030⁶. No obstant això, són tan sols una traducció directa de la directiva europea. La trasposició només es completarà quan es desenvolupe un marc normatiu que afavorisca la seua creació i establisca instruments per a facilitar l'accés a finançament i informació, com indica la directiva europea⁷.

1.- Directiva (UE) 2018/2001 del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de desembre de 2018, relativa al foment de l'ús d'energia procedent de fonts renovables.

2.- Directiva (UE) 2019/944 del Parlament Europeu i del Consell, de 5 de juny de 2019, sobre normes comunes per al mercat interior de l'electricitat i per la qual es modifica la Directiva 2012/27/UE.

3.- Reglament (UE) 2019/943 del Parlament Europeu i del Consell, de 5 de juny de 2019, relatiu al mercat interior de l'electricitat.

4.- https://cedelft.eu/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/CE_Delft_3J00_Potential_energy_citizens_EU_final.pdf

5.- Reial decret llei 23/2020, de 23 de juny, pel qual s'aproven mesures en matèria d'energia i en altres àmbits per a la reactivació econòmica.

6.- Pla Nacional Integrat d'Energia i Clima (PNIEC) 2021-2030.

7.- Paràgraf 4 de l'article 22 de la Directiva (UE) 2018/2001 del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de desembre de 2018, relativa al foment de l'ús d'energia procedent de fonts renovables.

Doss noves definicions de comunitat energètica

El paquet de mesures sobre energia neta per a tots els europeus estableix dos definicions per a les comunitats energètiques: Comunitat d'energies renovables (definida en la Directiva 2018/2001) i Comunitat ciutadana d'energia (definida en la Directiva 2019/944). Les definicions de totes dues entitats giren entorn dels seus fins socials, la qual cosa les converteix en una alternativa als tradicionals agents del mercat elèctric amb finalitats merament comercials.

Segons la legislació europea, totes dues comunitats han d'estar controlades per socis o membres i el seu objectiu ha de ser proporcionar beneficis mediambientals, econòmics i socials als seus socis, membres o a les zones on operen. A més, la participació en elles ha de ser oberta, voluntària i basada en criteris no discriminatòris.

No obstant això, també existeixen algunes diferències entre totes dues definicions. La principal és que, mentre les comunitats ciutadanes d'energia poden operar en qualsevol àrea del sector elèctric, les comunitats d'energies renovables restringeixen les seues activitats a projectes l'origen dels quals siguin les energies renovables. Aquestes últimes també són més restrictives quant a l'àmbit geogràfic dels seus membres (han d'estar situats en les proximitats dels projectes) i a la seua governança (han de ser autònoms – no poden ser controlades per un sol membre o agent del mercat – i limiten la participació a persones físiques, pimes o autoritats locals).

La normativa europea ja ha propiciat el naixement d'algunes comunitats energètiques. Per exemple, a Itàlia, el govern va aprovar al febrer de 2020⁸ una llei que va permetre una trasposició anticipada i parcial de la Directiva 2018/2001, la qual cosa va donar lloc a la creació de la primera comunitat energètica renovable del país: la Comunità Energetica Rinnovabile Magliano Alpi.

La comunitat energètica de Magliano Alpi, una localitat de 2.200 habitants situada a la província de Torí, està impulsada pel govern municipal, que ha instal·lat plaques solars amb una potència de 20 quilowatts-pique (kWp) en la teulada de la seu de l'ajuntament. L'energia generada s'utilitza per a satisfer la demanda de l'edifici i la resta es comparteix amb els membres

de la comunitat, que en aquests moments són la biblioteca municipal, el col·legi, el gimnàs i quatre veïns.

L'experiència de les cooperatives d'energies renovables

Les definicions de les directives europees són un nou concepte que ha d'introduir-se en els ordenaments jurídics dels països membres. El propi concepte de comunitat energètica i els avantatges d'aquesta manera d'organització enfront d'una visió purament comercial del mercat energètic també són una cosa nova per a moltes persones. No obstant això, les cooperatives d'energies renovables desenvolupades en diferents països europeus des de fa anys són una referència per a nous projectes gràcies a la seua experiència en l'energia comunitària, els models de governança i la superació d'obstacles financers.

Aquestes cooperatives es regeixen pels set principis cooperatius establits per l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI)⁹ pel que incorporen i, fins i tot

8.- Legge 28 febbraio 2020, n. 8 que modifica el decreto ministeriale "Incentivi" del Ministero dello Sviluppo Economico in attuazione dell'articolo 42-bis del decreto legge 30 dicembre 2019, n. 162.

9.- ACI: Identitat cooperativa: els nostres principis i valors.

<https://www.ica.coop/es/cooperativas/identidad-alianza-cooperativa-internacional>

van més enllà de les característiques definides en la legislació europea per a les comunitats energètiques. De fet, les definicions de la directiva europea estan inspirades en aquests principis i existeix una relació clara entre ells.

Diversos països, com per exemple Grècia, tenen formes jurídiques per a les cooperatives en la seua legislació estatal, però els principis de l'ACI es poden integrar en qualsevol persona jurídica més enllà de les cooperatives, per exemple, en els estatuts fundacionals d'una associació. El que caracteritza a les cooperatives d'energies renovables són els seus principis i la seua manera treballar, no la seua forma jurídica.

L'exemple emblemàtic del moviment de l'energia comunitària és el poble alemany de Schöna, on els veïns van crear una cooperativa i es van fer amb el control de la xarxa elèctrica local en 1991. Per això van haver de guanyar dos referèndums, llançar una campanya de microfinançament col·lectiu que va rebre un suport massiu de tot el país i superar anys de batalles judicials.

No tots els projectes requereixen gestes tan heroiques. Actualment, s'estima que hi ha unes 3.500 cooperatives d'energies renovables a Europa. Són més abundants en països amb legislacions favorables com Alemanya, Dinamarca o els Països Baixos i més escasses a Europa central i de l'est.

A Dinamarca, la cooperativa Middelgrunden és copropietària, al costat de l'Oficina de Medi Ambient i Energia de Copenhaguen, d'un parc eòlic marí de 20 turbines amb una capacitat total de producció de 40 MW. La instal·lació produeix el 4% de l'energia que es consumeix a la ciutat. Al país més de 100.000 famílies formen part d'una cooperativa d'energia eòlica.

A Bèlgica, Ecopower, una cooperativa que va nàixer en els anys 90 per a tornar a posar en marxa un antic molí d'aigua situat en Rotselaar, Flandes, proporciona hui dia energia renovable a prop de 60.000 membres. Actualment, compta amb 23 turbines eòliques, dues xicotetes instal·lacions hidràuliques, una instal·lació de cogeneració i 322 instal·lacions descentralitzades de fotovoltàica solar.

Més enllà de la producció elèctrica

Mentre que l'habitual és pensar en la producció i comercialització d'electricitat, les activitats que desenvolupen les cooperatives d'energies renovables van molt més allà. Una activitat fonamental per a

reduir les emissions de carboni és augmentar l'eficiència energètica. Per exemple, Energy Community Tipperary Cooperative és una organització irlandesa que ofereix ajuda (finançament, informació i suport administratiu) per a treballs d'aïllament i reequipament d'habitatges duts a terme per agents locals. D'aquesta manera desenvolupen l'economia local i creen comunitat.

Altres activitats que poden desenvolupar les cooperatives d'energia renovable són l'emmagatzematge d'energia, la calefacció urbana, la lluita contra la pobresa energètica, o la mobilitat sostenible. Aquesta última àrea està donant lloc a la creació de nombroses cooperatives d'automòbils elèctrics d'ús compartit. La cooperativa europea 'The Mobility Factory', nascuda de la col·laboració entre tres cooperatives europees treballant en el sector, ofereix la plataforma tecnològica necessària per a dur a terme activitats de carsharing elèctric a aquelles cooperatives interessades a desenvolupar projectes. Per exemple, la cooperativa valenciana AlternaCoop, creada en 2017 i amb més de 400 socis hui dia, forma part d'aquesta plataforma.

La construcció del nou sistema energètic

El reconeixement de la participació ciutadana en la legislació europea suposa un suport a les activitats que les cooperatives d'energies renovables porten anys desenvolupant. Els governs i les grans empreses mogudes per interessos econòmics que han dominat el mercat elèctric fins ara no poden fer front sols a la descarbonització del sistema energètic. La participació ciutadana és clau per a aconseguir una societat sostenible.

Per a mobilitzar a la ciutadania és necessari que les persones se senten part de la transició energètica i amb poder per a decidir per elles mateixes, les seues famílies i la seua comunitat. Això significa que les lleis nacionals han de fer una correcta transposició de la legislació comunitària, no sols incorporant les definicions de les comunitats energètiques, sinó també creant un marc normatiu favorable i promovent mesures de suport i finançament que fomenten el seu desenvolupament i permeten la seua participació en el mercat sense discriminació. Això també ajudarà al fet que la inversió en renovables es faci de manera local, la riquesa es quede en el territori i el suport social a les renovables cresca.

Cooperatives, comunitats energètiques i la normativa espanyola

Alfonso García Márquez
UniónRenovables.coop

Per a entendre el sector existent en aquest moment de les cooperatives d'energia renovable a Espanya, és necessari fer un recorregut per la seua història.

L'origen de les Cooperatives Elèctriques a Espanya es remunta a la dècada de 1920. En aqueixos moments l'energia elèctrica no era tan accessible per a les persones alienes als àmbits urbans, ja que a les grans empreses no els resultava econòmicament rendible la instal·lació d'esteses i xarxes de distribució.

A partir d'aquesta necessitat van anar sorgint cooperatives en prop de 2000 localitats espanyoles que per a poder proveir-se d'energia elèctrica van triar per la seua estructura, compromís social i funcionament democràtic, aquesta fórmula jurídica.

A causa de les restriccions en el subministrament d'electricitat que s'havia de suportar en la postguerra, comencen a desaparèixer aquest tipus de societats cooperatives, produint-se un període plagat de dificultats que és aprofitat per les grans empreses del sector per a absorbir a la majoria d'aquestes entitats.

Hui dia resisteixen 21 cooperatives centenàries. 16 d'aquestes entitats se situen en pobles de la Comunitat Valenciana, associen a més de 50.000 persones i es caracteritzen per exercir l'activitat de distribució en els municipis on radiquen a través de societats 100% participades per les cooperatives, la qual cosa representa quasi el 5% de les empreses inscrites en el registre administratiu de distribuïdors.

A partir de la liberalització del mercat elèctric s'incorporen noves cooperatives en el mercat per tot el panorama espanyol. La majoria d'elles inicien la seua marxa com a comercialitzadora i inclouen dins del seu quefer diari i baix múltiples modalitats, principalment l'execució de projectes de generació, eficiència energètica, etc.

Es caracteritzen i diferencien de les anteriors per no posseir l'activitat de distribució, la seua activitat no es limita a una localitat, sinó que el seu àmbit d'actuació és molt més ampli i naixen sota el paradigma del canvi de model energètic.

Aquestes societats procuren oferir preus competitius a les seues persones sòcies i abonats a través

de l'activitat de comercialització energia elèctrica que realitzen directament. Aposten pel desenvolupament, realitzen inversions en els municipis i generen ocupació de qualitat, en les seues àrees d'actuació, que en el cas de les primeres és més local, que en el de les segones, que tenen un àmbit més regional.

D'aquests dos tipus de cooperatives, 21 d'elles són membres d'Unió Renovables. En el seu conjunt associen a més 105.000 persones i gestionen al voltant de 166.000 contractes. En l'últim exercici han comercialitzat 633 GWh d'energia certificada (GDOs) generant més de 30 GWh d'energia renovable.

He volgut estendre'm en la descripció anterior per a fer notar que el fenomen del cooperativisme dins del sector elèctric no és nou, té una dilatada, variada experiència, així com diferències en la seua construcció. Així puc fer el seu trasllat al tema d'actualitat de les comunitats energètiques, que, encara que sembla un sol concepte, agrupa dues figures, que contenen diferències entre si, que són descrites i desenvolupades en les Directives Europees i que, al moment de redacció d'aquest article, està pendent la transposició a l'ordenament jurídic espanyol:

***Comunitat Ciutadana d'Energia** apareix en la Directiva 2019/944 sobre normes comunes per al mercat de l'electricitat.

***Comunitat d'Energies Renovables** apareix en la Directiva 2018/2001 relativa al foment de l'ús d'energia procedent de fonts renovables.

En totes dues Directives es parla de les característiques que ha de reunir cada tipus de comunitat, perquè aqueixa entitat siga considerada com a tal.

Si analitzem aquestes característiques podem apreciar, que més enllà del fet declaratiu, el model de les cooperatives que es van crear en la primera època encaixa amb el de Comunitat d'Energies Renovables i les de la segona època amb el de Comunitat Ciutadana d'Energia.

Per tant, per a nosaltres aquesta proposta porta implícit el nostre mantra d'empoderar a la ciutadania en matèria d'energia i suposa una oportunitat excel·lent de replicar el nostre model d'organització i de funcionament.

No obstant això, el retard i la falta de transposició a l'ordenament espanyol, per part de les nostres autoritats i el context creat propiciat per la pandèmia, a partir de la promesa d'arribada dels Fons Next Generation ha generat la proliferació, baix multitud de variades formes, de propostes de creació de Comunitats Energètiques, des del nostre punt de vista, vinculades a la inversió en actius de renovables, l'objectiu dels quals no va més enllà de la pura i dura captació de fons, així com un intent més de perpetuació del model de consum fosilista que ens ha portat fins ací.

Aquestes propostes no busquen l'apoderament de la ciutadania i sí que busquen captivar-la en el seu paper de persona consumidora, a través de la seua adhesió a la compra de l'actiu, com a continuació del seu model de negoci, externalitzant totalment o parcialment les utilitats de la pròpia comunitat, mantenint l'exercici del poder per part de les persones promotores, sense oferir oportunitats d'espais reals de participació i de construcció comuna per part de totes les persones que la componen.

Al nostre judici la construcció d'una comunitat, igual que el d'una cooperativa, ha de ser producte d'una reflexió conjunta de totes les persones que la componen.

Per a això és necessari crear els espais que possibiliten una participació inclusiva, que normalment haurà de començar per tindre una relació de transmissió d'aprenentatges de manera asimètrica, on cal crear els canals adequats que permeten normalitzar, fer accessibles, assequibles a totes les persones aqueixos coneixements.

També és necessari un equilibri de poder, tant en l'exercici individual, com dels diferents col·lectius o grups d'interés, que en el cas d'existir han de permetre un exercici distribuït, de tal forma que el seu pes en la presa de decisions no siga excessiu i aquesta es pugui realitzar amb una total autonomia, amb absència total de coaccions. Per descomptat sempre ha de ser independent del capital que es pugui aportar.

No entenem que es pugui acceptar que des d'una altra figura diferent a la de la cooperativa i amb les característiques que tenen les nostres, es pugui empoderar a les persones en el món de l'energia. A més, els altres models existents pequen de posseir alguna manca quant a les característiques que han de continuar les comunitats desenvolupades en les Directives, això mentre no es realitzi aquesta transposició.

Les nostres cooperatives, en el seu paper de dinamitzador en la creació de noves comunitats, aporten el seu coneixement experiència i destreses en el maneig del sector elèctric, en la creació, manteniment, gestió social i administrativa de la cooperativa.

Busquem una reducció dràstica de les emissions de CO₂ i del consum energètic, transformar el sistema d'energia per a no basar-se en grans superfícies de producció energètica. Afavorir un altre tipus de model energètic més localitzat, més adequat als consums reals territorials, buscant la sustentabilitat i l'equilibri amb l'entorn.

Treballem per això, en la replicació i multiplicació de comunitats des de la perspectiva de l'economia social i solidària, amb una mirada ecofeminista.

El sector de les cooperatives elèctriques en la Comunitat Valenciana

Ramón Ruiz

Federació de Cooperatives Elèctriques de la Comunitat Valenciana

A Espanya existien abans de la Guerra Civil més de 2.000 cooperatives de consum elèctric, que realitzaven totes les activitats necessàries per al subministrament. El seu propòsit fonamental era fer arribar el fluid elèctric als seus socis, satisfer la progressiva demanda d'energia a preus competitiu i cobrir les necessitats energètiques vinculades a l'expansió de la indústria manufacturera. A partir de la postguerra es produeix l'absorció de la majoria d'aquestes entitats i gradualment un període de concentració empresarial. D'aquestes cooperatives centenàries, han resistit 21 en tot el territori nacional, 16 de les quals es troben en la Comunitat Valenciana, que en el seu conjunt sumen més de 50.000 persones sòcies.

Fins a finals dels anys noranta, les empreses elèctriques funcionaven com a monopolis verticalment integrats, realitzaven totes les activitats necessàries per al subministrament elèctric en la zona que cobria la seua xarxa, constituint l'única opció disponible per als consumidors connectats. A partir del procés de liberalització del mercat elèctric que va culminar en 2009, han sorgit a Espanya al voltant d'una vintena de comercialitzadores que han optat per la societat cooperativa com a forma jurídica, i un percentatge significatiu estan localitzades en la Comunitat Valenciana. Aquesta nova onada de cooperatives de consum d'energia elèctrica se suma a les primeres cooperatives energètiques que van veure i van donar llum a principis del segle passat. Encara que si en aquells dies, l'objectiu fonamental era satisfer la demanda d'energia elèctrica, ara el propòsit comú és contribuir a la democratització de l'energia i a l'apoderament de les persones usuàries a través d'un canvi de model energètic.

Les cooperatives elèctriques i la seua experiència a donar accés a l'electricitat a tots els veïns, facilitant fins i tot l'accés a les persones amb menys recursos

Les cooperatives elèctriques històriques es distingeixen pel seu marcat caràcter local. La seua activitat es concentra en àrees geogràfiques reduïdes com a

pobles, nuclis rurals o zones perifèriques on radiquen les seues xarxes de distribució, si bé estan habilitades per a realitzar l'activitat de comercialització en gran part de l'Estat.

Els seus socis es concentren en les localitats on exerceixen les seues activitats, aconseguint en la majoria dels casos una quota de comercialització superior al 90% dels punts de subministrament existents. Aquesta circumstància permet a les cooperatives oferir un tracte directe i adequat a les necessitats de tots els socis, podent abordar de forma personalitzada els casos de persones amb menys recursos.

Si bé és cert que les cooperatives no poden aplicar el bo social, encara que si que contribueixen al seu finançament, sempre tracten d'oferir preus competitiu, fins i tot aplicant en alguns casos descomptes en la factura a determinats col·lectius. Al llarg d'aquests mesos les cooperatives han dut a terme diferents accions per a fer front a la crisi sanitària. Per exemple, la cooperativa que presidisc ha realitzat un descompte en el terme d'energia a les persones sòcies i ha tramitat gratuïtament als comerços que l'han sol·licitat la disminució de la potència contractada.

La implicació de les cooperatives elèctriques en la transició cap a un model energètic sostenible (energies renovables)

Les cooperatives elèctriques aposten per un model energètic sostenible i just. A través dels certificats de garantia d'origen (GdOs) garanteixen que l'electricitat comercialitzada prové de fonts de generació renovable.

Conscienciades de la importància de produir la seua pròpia electricitat, es treballa per a dur a terme diferents projectes de generació d'energia a partir de fonts renovables, tant de manera individual com col·lectiva. El major exponent d'aquesta cooperació s'està donant actualment a través de la Federació de Cooperatives Elèctriques de la Comunitat Valenciana, que permetrà a les cooperatives sòcies interessades impulsar projectes de major grandària.

"Tenim l'experiència per a donar suport a les comunitats energètiques i treballarem perquè la transposició de les directives europees al nostre ordenament jurídic propicie la constitució de comunitats energètiques baix la fórmula cooperativa i perquè efectivament servisquen com a instrument de participació ciutadana en l'àmbit energètic a nivell local".

És desitjable que els punts de producció estiguen situats el més a prop possible als de consum, en aquest sentit algunes cooperatives comencen a realitzar els primers estudis de previabilitat per a instal·lacions solars fotovoltaïques per a autoconsum individual i col·lectiu, que s'adapten a les necessitats dels socis.

Aportacions de les cooperatives elèctriques a les seues comunitats més enllà de l'accés a l'electricitat

Les cooperatives elèctriques es caracteritzen per oferir un tracte personalitzat i assessorament adequat a les necessitats de les persones sòcies. Els beneficis que generen són destinats principalment a fins socials, benèfics i a la formació i promoció del cooperativisme. Cal destacar el compromís de les cooperatives elèctriques amb el territori, ja que mantenen una base social compromesa amb les seues arrels, convertint-se així en un antídoto contra la deslocalització i afavorint l'economia pròxima al seu entorn.

Les cooperatives desenvolupen una important labor social en benefici dels habitants dels municipis on exerceixen la seua activitat. Depenent de cada cooperativa, l'obra social pot abastar des de la concessió de beques a estudiants d'educació primària, secundària i superior; ajudes a jubilats i associacions benèfiques, AMPAS; bons de menjar per a escolars, fins a patrocinis culturals i esportius a associacions dels municipis o foment de la lectura amb la posada en marxa de biblioteques.

Un dels últims projectes a destacar, com a part de l'obra social de la cooperativa elèctrica de Guadassuar, ha sigut la construcció i posada en marxa d'un tanatori, servei que fins al moment no tenia la localitat i que obligava a desplaçar-se als veïns a altres poblacions. La cooperativa ha fixat amb l'empresa concessionària un preu especial per al conjunt dels serveis funeraris, que serà aplicable a tots els socis de la cooperativa i membres de la seua unitat familiar.

Com veuen les cooperatives elèctriques a les comunitats energètiques?

La Unió Europea les defineix com a entitats al voltant de les quals s'organitzen persones que desitgen cooperar unides en una activitat relacionada amb el sector energètic per a proporcionar serveis o altres beneficis socioeconòmics i mediambientals als seus membres o la comunitat local. En aquest sentit, les comunitats energètiques representen un tipus alternatiu d'actor de mercat i una forma diferent de fer negocis. Aquest concepte ara nou encaixa perfectament amb el model i activitats desenvolupades per les cooperatives elèctriques des de fa ja un segle.

Tenim l'experiència per a donar suport a aquestes iniciatives i treballarem perquè la transposició de les directives europees al nostre ordenament jurídic propicie la constitució de comunitats energètiques sota la fórmula cooperativa, i perquè efectivament servisquen com a instrument de participació ciutadana en l'àmbit energètic a nivell local.

El cas de la Comunitat Energètica Sapiens Energia

Juan Sacri

Cofundador i president de Sapiens Energia

Sostenibilitat, eficiència, transició energètica i energies renovables han protagonitzat, en els últims anys, desenes de compromisos, polítiques i estratègies, a tots els nivells de decisió i en tots els àmbits, públics i privats. Existeix un clar consens en la necessitat d'afrontar un canvi urgent en el model energètic, però la realitat és que l'evolució no ha seguit el ritme desitjat, per diferents causes. Ara ens trobem en un context en el qual comptem amb tots els elements a favor per abordar aqueixa transició, i fer-ho en els terminis marcats com a objectiu: conscienciació, compromisos, recursos i tecnologia eficient i assequible. Fer-la realitat és només qüestió de voluntat i acció.

La Comunitat d'Energia Renovable (CER) és una de les figures clau en l'avanç i la consolidació d'un nou sistema més eficient i sostenible, i, com a tal, ha sigut reconeguda en la Directiva Europea d'Energies Renovables. Es tracta d'un model innovador des de tots els àmbits, social, mediambiental i econòmic, en el qual els participants es converteixen, al mateix temps, en productors, gestors i usuaris d'energia neta i més econòmica, mitjançant instal·lacions d'autoconsum col·lectiu de proximitat de la seua propietat que generen impactes positius en el seu entorn.

Aquesta directiva encara està pendent de transposició a l'ordenament jurídic espanyol. Durant els últims mesos, el Govern està treballant en aquesta incorporació, en col·laboració amb experts i agents del sector, però encara haurem d'esperar uns mesos més per a veure els resultats finals.

En aquest context, han sigut la ciutadania i les Administracions locals les que han fet un pas al capdavant, amb la constitució de les primeres comunitats energètiques de renovables d'Espanya. Actualment existeixen en tot el territori una trentena de projectes, en diferents fases de desenvolupament, dels quals quasi un terç -en concret, huit- se centren en la Comunitat Valenciana.

Uns números que es dispararan durant el present exercici, gràcies a la forta aposta de la Generalitat Valenciana -detallada més endavant- i al lideratge innovador que ha exercit Sapiens Energia.

Sapiens: un model pioner i diferent

Amb la missió de posar l'energia realment en mans de les persones, Sapiens Energia creu que les comunitats energètiques són la fórmula ideal per a implantar un model democràtic, assequible, just i sostenible, basat en les renovables, el consum de proximitat i les aliances entre agents, públics-privats-ciutadania. Amb aquesta base, i malgrat el buit en regulació, va iniciar, al gener de 2020, la seua implantació, de manera simultània a uns altres dels projectes pioners a Espanya.

En aquest procés d'innovació en la producció i gestió energètica, Sapiens Energia ha optat per un model diferencial respecte al que està sent habitual en la majoria d'iniciatives. S'ha configurat com una Comunitat d'Energies Renovables (CER) l'activitat de les quals no està focalitzada en un únic municipi o un únic projecte. El seu objectiu és promoure i gestionar una xarxa de comunitats energètiques, situades en diferents municipis, zones residencials i àrees empresarials, contribuint, així, a l'expansió d'aquest model estratègic i multiplicant els impactes positius en el territori.

Des d'un punt de vista pràctic, això suposa que es treballa amb el paraigua de Sapiens com a entitat jurídica -baix la forma de cooperativa sense ànim de lucre- per a promoure diferents comunitats energètiques a nivell local. Cadascuna d'elles té les seues pròpies entitats co-promotores o col·laboradores i els seus socis-usuaris, i compten amb el seu marc de governança propi, amb estatuts específics, per a regular el seu funcionament i gestió, dissenyats a partir dels processos de participació i co-creació ciutadana.

Les decisions, operatives i de gestió, són democràtiques i es prenen o ratifiquen en assemblea general, baix el principi de 'un soci, un vot'. La cooperativa Sapiens Energia és la persona jurídica titular i, al costat dels seus socis, la propietària de les instal·lacions d'energia renovable.

Aquest enfocament de comunitats energètiques 'en xarxa' permet donar resposta a les necessitats específiques de cada agrupació de productors/consumidors

i, al mateix temps, acumular coneixements, experiència i generar sinergies entre els diferents projectes. Es tracta, en definitiva, d'aconseguir, de manera efectiva, la garantia de què es tracta de projectes, i d'un model global, que compleixen amb els tres àmbits clau de la sostenibilitat: social, mediambiental i econòmica.

Els primers projectes

En el primer any i mig des de l'inici de la seua activitat, Sapiens Energia ha promogut cinc projectes en municipis de manera directa: a Lliria, Alzira, Fontanars del Alforins i dos a Albalat dels Sorells -un impulsat al costat de la cooperativa de mobilitat sostenible AlternaCoop, i un altre amb la Cooperativa Agrícola Santos de la Pedra-. Els cinc projectes han sigut finançats per l'Institut Valencià de Competitivitat Empresarial (Ivace), entitat dependent de la Conselleria d'Economia Sostenible de la Generalitat Valenciana.

A més, col·labora -a través d'assessorament tècnic i en els processos de participació ciutadana i co-creació- en les comunitats energètiques impulsades directament pels ajuntaments de Canet d'en Berenguer -que compta ja amb tres instal·lacions d'autoconsum col·lectiu- i València, en el Barri de Castellar-L'Oliveiral.

A ells se sumaran, en els pròxims mesos, altres desenvolupaments, actualment en tramitació. El model és aplicable tant a nivell municipal com en àrees residencials i comunitats de veïns i en zones empresarials.

Des del punt de vista operatiu, Sapiens Energia aporta totes les solucions i eines tècniques; processos de formació, dinamització i participació ciutadana; comunicació i difusió, i coordinació i gestió de cada projecte. L'impacte positiu es produeix, directament, en el territori.

En tots els projectes de comunitats energètiques, l'àmbit de cobertura de les instal·lacions productores d'energia solar aconsegueix un radi de 500 metres -distància establida per la normativa d'autoconsum col·lectiu vigent-. La instal·lació fotovoltaica està dimensionada de manera que els excedents siguin mínims i una part de l'energia es destina a famílies de cada municipi en situació de pobresa energètica. Les plaques solars tenen una vida útil d'almenys 25 anys i permeten generar estalvis als usuaris que se sumen a la comunitat energètica des del primer dia -amb baixades que se situen entorn del 20-30% dels seus costos anuals, com a mitjana-.

L'energia produïda amb fonts renovables -en el cas de Sapiens, plaques fotovoltaïques- s'aboca a la xar-

xa elèctrica i és mesurada per un comptador. Cada soci-usuari té una quota de producció assignada i disposa d'un altre comptador que registra la que consumeix realment. Una vegada realitzat l'encreuament de mesures dels comptadors, els usuaris es beneficien d'un descompte en la seua factura per l'energia que han usat en el moment en el qual la planta solar estava produint. Fora de les hores d'activitat solar, reben l'electricitat de la xarxa tradicional.

En aquest sentit, s'estan fent grans esforços en la recerca i desenvolupament de sistemes d'emmagatzematge que, en un futur, permetran a aquells usuaris que no consumeixen energia durant les hores solars, poder gaudir-la durant la nit.

En centrar-se en un àmbit local, les comunitats energètiques actuen com a impulsores d'oportunitats d'activitat econòmica i ocupació en el territori on se situen, al mateix temps que permeten reduir les emissions de CO₂ a l'atmosfera, entre altres punts, contribuint, així, a l'objectiu de neutralitat perseguit per Europa en el marc de l'Acord de París i l'Agenda 2030 -ODS 7, 'Energia assequible i no contaminant', i ODS 13, 'Lluita contra el canvi climàtic'-.

Un model basat en les aliances

El marc de governança de la comunitat energètica està basat en la col·laboració públic-privada-ciutadana. La directiva europea i els textos legals que estan desenvolupant-la a nivell nacional contemplen que poden ser part d'una comunitat d'energies renovables Administracions Públiques locals, pimes i ciutadania.

Qualsevol dels tres tipus d'agents que poden integrar una comunitat energètica pot actuar com a impulsor de la iniciativa i com a facilitador dels sostres o sòls per a la instal·lació d'energia renovable. És important tindre en compte que la seua definició, desenvolupament i gestió requereixen d'una certa professionalització, ja que el sector energètic està fortament regulat, per la qual cosa és convenient comptar amb la implicació d'una entitat especialitzada.

A més, no podem obviar que es tracta de projectes que requereixen d'un esforç inversor intens en les seues primeres etapes. En aquest àmbit, existeixen, també, diferents alternatives, des de l'aportació directa per part dels socis-propietaris de les instal·lacions, a la inversió pública, les subvencions o l'obertura a estalviadors externs.

En el cas de Sapiens Energia, s'ha optat per una combinació d'aquestes diferents fonts de recursos. La relació amb els inversors que no són socis del projecte s'ha articulat mitjançant la fórmula de préstecs

participatius (crowdlending), amb aportacions d'entre 500 i 10.000 euros, que són retribuïdes amb una rendibilitat anual del 3,5% i amb un termini de venciment de quatre anys.

La Comunitat Valenciana: líder i referent

El lideratge de la Comunitat Valenciana en la implantació de comunitats energètiques de renovables a Espanya no seria possible sense la decidida aposta pública, tant per part dels ajuntaments pioners com per la de la Generalitat Valenciana.

El Govern valencià ha apostat per ser referent en la implantació d'aquesta fórmula d'autoconsum col·lectiu, amb el 'Pla de Foment de les Comunitats Energètiques Locals', dissenyat per la Conselleria d'Economia Sostenible, que té com a objectiu que tots els municipis de la regió (542) compten amb, almenys, una comunitat energètica en 2030. Per això contempla diferents accions d'impuls, des de les orientades a la divulgació, formació i capacitació en aquest model, suport en la tramitació i desenvolupament tècnic-administratiu, la posada en marxa d'una plataforma on queden registrades totes les superfícies públiques i privades utilitza-

bles per a instal·lacions fotovoltaïques, la creació d'un 'segell de verificació' de CEL, així com bonificacions fiscals i línies d'ajudes i subvencions a fons perdut.

Respecte a aquestes últimes, l'Institut Valencià de Competitivitat Empresarial (Ivace) ja va llançar, en 2020, la primera línia d'ajudes a instal·lacions d'autoconsum de comunitats energètiques, que cobreixen fins al 65% de la inversió a fons perdut. La línia s'ha reforçat enguany, amb dos milions d'euros de dotació. Una quantitat que es complementarà amb altres subvencions vinculades als fons europeus de Recuperació o Next Generation.

A més d'Economia, en aquesta línia de definició d'estratègies i polítiques d'impuls a la implantació de comunitats energètiques en la Comunitat Valenciana estan treballant la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica i la Conselleria d'Habitatge i Arquitectura Bioclimàtica i les tres diputacions provincials (Alacant, Castelló i València).

Sens dubte, aquesta implicació de tots els agents, públics, privats i ciutadania, és la que ens ha permès ser territori referent i fer passos fermes cap a models més eficients, inclusivament i sostenibles. En aquest camí continuem treballant.

Els projectes pioners de Sapiens Energia

Albalat dels Sorells 1. AlternaCoop: La iniciativa part de Sapiens Energia i la cooperativa de mobilitat elèctrica AlternaCoop, que s'han aliat amb l'Ajuntament del municipi. La instal·lació, sobre el sostre del eCoworking de AlternaCoop, té 68,85 kWp de potència instal·lada i 23 kWh d'emmagatzematge, amb una bateria centralitzada de liti. Permet proveir d'energia renovable a més de 60 usuaris, entre llars, empreses i edificis públics. Es preveu una reducció de 76,7 tones de CO₂ -equivalent a plantar 1.150 arbres en 10 anys-.

Albalat dels Sorells 2. Cooperativa Agrícola Santos de la Pedra: La instal·lació fotovoltaïca se situa sobre la nau de la cooperativa. Amb 53,46 kWp de potència instal·lada, donarà servei a unes 15 pimes de l'àrea industrial del municipi.

Alzira: La primera de les instal·lacions de la Comunitat Energètica Local d'Alzira, amb 16,61kWp de potència instal·lada, se situa en el sostre de l'edifici municipal La Clau i donarà servei a una trentena d'usuaris.

Llíria: Desenvolupada amb l'Ajuntament de Lliria, la primera instal·lació d'energia solar se situa en el sostre de la nova seu de la Policia Local. Compta amb una potència instal·lada de 39 kWp i proveirà a entre 50 i 60 consumidors.

Fontanars dels Alforins : Impulsada amb l'Ajuntament, la primera instal·lació està en el sostre del Col·legi Públic Comte de Salvatierra d'Àlaba. Amb uns 56 kWp de potència instal·lada, permetrà proveir a uns 60 usuaris del municipi.

Els primers projectes agro-fotovoltaïcs d'Espanya: Sapiens Energia s'ha aliat amb Transició Energètica Solar (Trane-sol) per a promoure els primers projectes agro-fotovoltaïcs d'Espanya, que es gestionaran baix la fórmula de comunitat energètica. Aquest innovador model suposa combinar cultius agrícoles amb panells solars en altura, que s'instal·len sobre les plantacions. L'energia arribarà no sols als agricultors, sinó a usuaris en un radi de 50 quilòmetres de la planta productora. En una primera fase, es contemplen dues: a Picassent (amb una potència instal·lada de 1,5 MW) i a Montserrat (amb una potència d'1 MW). Permetran proveir a uns 500 usuaris per projecte.

L'ECONOMIA SOCIAL EN ACCIÓ · EN PORTADA

ENTREVISTA AMB JUAN JULIÁ IGUAL, PRESIDENT DE LA XARXA ENUIES (CIRIEC-ESPANYA) I DE LA COMISSIÓ DE COOPERATIVES I ALTRES EMPRESES D'ECONOMIA SOCIAL DE L'AECA

Juan Francisco Juliá Igual (València, 1955), enginyer agrònom, catedràtic d'Universitat, és Director del Centre d'Investigació i Especialització de Gestió d'Empreses (CEGEA) de la Universitat Politècnica de València (UPV), del qual va ser un dels seus fundadors, i que és considerat el centre líder en el sistema universitari espanyol en investigació i formació en associacionisme agroalimentari. En 2003 va ser elegit president de la Xarxa Espanyola Interuniversitària de Centres i Instituts d'Investigació en Economia Social (ENUIES), pertanyent a CIRIEC-España, i en 2020 va protagonitzar la renovació de la Comissió de Cooperatives i altres empreses de l'Economia Social de l'AECA. De tot això ens parla en la present entrevista.

“El balanç de la Xarxa ENUIES no pot ser més positiu, ja que ha sigut un instrument eficaç per a compartir treballs i relacionar-nos. Des d'ella i en el si de CIRIEC-Espanya s'han vingut organitzant activitats que han contribuït de manera clara a impulsar la investigació a Espanya en Economia Social, i a dotar-la d'una major visibilitat i reconeixement”.

-Estimat Juan Juliá, felicitats per la seua trajectòria i per l'èxit de les activitats que desenvolupa des de la Xarxa ENUIES, de CIRIEC-Espanya, i ara també des de la recentment renovada Comissió de Cooperatives i altres Empreses d'Economia Social de l'AECA – Associació Espanyola de Comptabilitat i Administració d'Empreses. Si li sembla, comencem per la Xarxa ENUIES. Aquesta Xarxa es va crear a principis dels anys 2000 per a estrényer llaços entre les diferents estructures universitàries d'investigació en economia social existents en les universitats espanyoles, i baix el paraigua de CIRIEC-Espanya. Quin balanç realitza vosté de l'activitat de la Xarxa ENUIES en aquests anys?

-El primer, gràcies per les seues amables i considerades paraules sobre el treball de la Xarxa ENUIES i en particular per la referència a la nostra trajectòria. En efecte, la Xarxa es va crear com una iniciativa d'una dotzena d'universitats espanyoles que l'any 2003 comptaven amb diferents estructures acadèmiques centrades en l'estudi de l'economia social i el cooperativisme, i que agrupaven un bon nombre d'investigadors, que en la seua pràctica totalitat -donat el seu camp d'estudi- eren ja socis de CIRIEC-Espanya. Per això es va sol·licitar que ENUIES es conformara com una Xarxa adscrita a aquesta associació de finalitat científica que és CIRIEC, i que integra a la pràctica totalitat d'investigadors que des de les universitats espanyoles treballen en temes d'economia social.

En aquest sentit, el balanç no pot ser més positiu, ja que la Xarxa ha sigut un instrument eficaç per a compartir treballs i relacionar-nos. Des d'ella, i en el si de CIRIEC-Espanya, s'han vingut organitzant Jornades Nacionals d'Investigadors de la Xarxa, que han contribuït de manera clara a impulsar la investigació a Espanya en Economia Social, i a dotar-la d'una major visibilitat i reconeixement.

No és casual que, en la Comissió de Cooperatives i altres Empreses d'Economia Social de l'AECA, recentment renovada, la major part d'experts que formen

part dels seus tres grups de treball siguen al mateix temps membres de CIRIEC-Espanya, i desenvolupen el seu treball en diferents centres i instituts d'investigació de diferents universitats espanyoles que formen part de la Xarxa ENUIES.

-Entre les activitats recents de la Xarxa ENUIES destaca la celebració, des de 2020, de la Setmana Universitària de l'Economia Social. En la seua segona edició, de març de 2021, segons les nostres dades aquesta Setmana Universitària es va concretar en 127 activitats en una trentena d'universitats, amb una participació estimada de més de 5.000 persones. Quina valoració realitza vosté d'aquesta iniciativa?

-La veritat és que en la Xarxa des dels seus inicis hem tingut la sort de comptar amb dos joves professors universitaris com a coordinadors d'aquesta, que han posat la màxima tenacitat i il·lusió a desenvolupar les diferents activitats que ha vingut organitzant la Xarxa ENUIES. En els primers anys va ser el Professor Gabriel García, de la Universitat Politècnica de València, el nostre actual Secretari General de CIRIEC-Espanya, qui podem considerar una vertadera ànima màter de les Jornades d'investigadors, i des de fa dos anys el professor Millán Díaz, de la Universitat de Saragossa, actual coordinador de la Xarxa amb el qual plantegem aquesta important i oportuna iniciativa de la Setmana Universitària de l'Economia Social. Aquesta ja es troba en la seua segona edició i, com es pot comprovar pel nombre d'activitats i de participants, ha sigut tot un èxit en la seua convocatòria. De fet, la Setmana Universitària està contribuint de manera decisiva a donar a conèixer i a valorar millor el paper de les diferents formes de l'economia social entre els joves universitaris. Ens ompli d'orgull que aquesta siga una activitat pionera entre les universitats europees, i que haja sigut impulsada des de la Xarxa i CIRIEC-Espanya, i vull agrair i molt l'enorme suport i acolliment per part de CEPES, com la màxima organització re-

“Ens ompli d'orgull que la Setmana Universitària de l'Economia Social siga una activitat pionera entre les universitats europees i que haja sigut impulsada des de la Xarxa ENUIES i CIRIEC-Espanya, i vull agrair i molt l'enorme suport i acolliment per part de CEPES, com la màxima organització representativa de l'Economia Social a Espanya, i d'igual forma també el suport del Ministeri de Treball i Economia Social”.

presentativa de l'Economia Social a Espanya. D'igual forma agraiïsc també el suport del Ministeri de Treball i Economia Social, qui per mitjà de la Direcció General del Treball Autònom, Economia Social i RSE va voler participar en algunes de les activitats, en concret en el webinar sobre el Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència que organitzarem enguany com a tancament de la segona edició de la Setmana Universitària de l'Economia Social, en col·laboració amb l'AECA i una vegada més amb CEPES, amb un magnífic acolliment.

-Vosté va ser també impulsor, al costat de CIRIEC-Espanya, del Directori d'Investigadors en Economia Social. El CIRIEC va estrenar l'any passat el seu primer Directori en línia, que reflecteix un cens de al voltant de 600 investigadors en l'actualitat. Què opina del col·lectiu investigador en Economia Social a Espanya?

-Sens dubte, no puc deixar de recordar quan l'any 1993 juntament amb el nostre benvolgut amic el professor Carlos García-Gutiérrez, de la Universitat Complutense de Madrid, coordinarem per encàrrec de CIRIEC l'elaboració del primer Directori d'Investigadors en Economia Social a Espanya. En aqueixa edició a penes se superaven els dos-cents investigadors. Hui veiem amb satisfacció que aqueixa xifra s'ha triplicat en menys de quatre dècades, la qual cosa denota el progrés i l'interés per l'Economia Social i sens dubte l'excel·lent treball realitzat per aquells investigadors i els que han vist sumant-se a donar a conèixer millor aquesta importantíssima realitat, que és hui l'Economia Social.

-Recentment ha protagonitzat vosté la refundació de la Comissió de Cooperatives i altres Empreses d'Economia Social de l'AECA. Per què és tan important aquesta Comissió i quins són els seus orígens?

-L'AECA és una important associació, que agrupa més de 4.000 socis entre professionals i professors universitaris experts en comptabilitat i administració d'empreses, a la qual m'honre a pertànyer des de mitjan dels anys huitanta. En aquells dies estava presidida pel nostre admirat i enyorat professor José Barea, qui com saben ha sigut durant molts anys, fins a la seua trista pèrdua, el President de la Comissió Científica de CIRIEC-Espanya. Per això és fàcil entendre que des de fa dècades existira en l'AECA una Comissió de Cooperatives, que vull recordar ha sigut dirigida pel Professor Ricardo Server, qui al costat del professor Fernando Polo com a Secretari i els experts que els van acompanyar han fet una excel·lent labor, elaborant diferents documents de gran interès per a aquestes empreses, centrant-se especialment en els problemes d'adaptació a les normes comptables d'aquestes societats, que com és sabut compten amb un marc substantiu regulador propi.

En l'actualitat, aquesta Comissió s'ha renovat i continuarà l'excel·lent treball iniciat per ells, ampliant el seu camp d'interés a temes relacionats amb la direcció d'aquestes empreses i els processos de transició digital, per al que la Comissió s'ha configurat amb tres grups de treball, que coordinen la Professora Rosalía Alfonso, de la Universitat de Múrcia (Grup de Direcció), el Professor Ricardo Palomo, de la Universitat CEU San Pablo de Madrid (Grup de Transició Digital) i finalment el Professor Fernando Polo (Grup de Comptabilitat). Als tres, que per cert són socis de CIRIEC-Espanya i col·laboradors en la Xarxa ENUIES, vull agrair-los la seua disposició en acceptar la invi-

tació que els vaig fer en fer-me càrrec de la Presidència d'aquesta Comissió d'AECA.

-Concretament, quins treballs es marca com a objectius aquesta Comissió per als pròxims mesos a través dels seus grups de treball?

-La Comissió agrupa actualment uns quaranta experts. D'ells, una bona part són procedents del món universitari (de quinze universitats espanyoles), que s'han incorporat en algun dels tres grups de treball que hem esmentat, des d'on treballen en l'elaboració de documents, notes i opinions emeses, sobre temes d'interès per a les empreses de l'Economia Social, que posteriorment després de l'aprovació per la Comissió s'editen per l'AECA.

Per esmentar tan sols alguns d'ells: en el grup de Direcció s'està treballant en l'elaboració de propostes d'unificació normativa en matèria de responsabilitats dels socis i rectors de les empreses cooperatives; també en l'anomenada regla de Minimis, tan important en relació amb la recepció dels Fons Europeus. També es treballa en matèria d'igualtat retributiva entre homes i dones en cooperatives i altres empreses d'economia social. I ja dins del cooperativisme agroalimentari, s'està analitzant el tractament que se li dona dins de la nova Llei de la Cadena Alimentària.

En el grup de Comptabilitat, destacar els treballs sobre l'obligatorietat de l'Estat d'Informació no Fi-

nancera en les Empreses de l'Economia Social; bones pràctiques en la gestió de capital en les societats cooperatives, i identificació de la cooperativa adquirent en una combinació de negocis entre cooperatives.

I ja finalment, en el Grup de Transició Digital, entre altres podem destacar l'anàlisi i valoració de l'impacte de la transformació digital en les cooperatives i altres empreses d'economia social.

Com es pot veure, es tracta d'una molt extensa i important agenda de treball en cadascun dels tres Grups.

-Centrant-nos ara en la Comunitat Valenciana, vosté va ser impulsor en els anys 80, al costat d'una sèrie de professors, del Centre d'Investigació en Gestió d'Empreses (CEGEA) de la Universitat Politècnica de València. Amb una trajectòria de prop de 40 anys, CEGEA destaca, entre altres, pel Màster en Direcció de Cooperatives Agroalimentàries (MBA), que ja va per la seua 36a edició. Què destacaria vosté d'aquest Màster i d'altres ofertes formatives i d'investigació del CEGEA?

-CEGEA és un centre d'investigació que es crea formalment a la Universitat Politècnica de València com una estructura pròpia d'investigació a la fi dels noranta. Però ja anteriorment, des de finals dels anys setanta, en el si del Departament d'Economia de l'Empresa Agrària de l'Escola d'Agrònoms, dirigit pel professor Vicente Caballer, es venien desenvolupant

“Afortunadamente, és ben clar l'enorme progrés que ha experimentat l'Economia Social a Espanya. Les xifres sens dubte ho testimonien, però fins i tot sent importants ho és més la capacitat de transformació i resiliència que ha vingut demostrant al llarg de les últimes dècades i especialment després de processos de crisis”.

activitats de formació i estudi molt centrades en el món del cooperativisme agroalimentari, que tenien a més els seus antecedents en els cursos de Cooperació promoguts a mitjans dels setanta pel professor Juan José Sanz Jarque.

De fet, ja a mitjan dels anys huitanta iniciem el Màster en Direcció de Cooperatives Agroalimentàries, animats per l'inestimable suport de Lluís Font de Mora, Conseller d'Agricultura, i sens dubte un dels millors i més entusiastes defensors de la nostra agricultura i cooperativisme. Aquest programa s'ha vingut desenvolupant des de llavors i sense interrupció, any rere any, superant en aquest moment les 35 edicions. Això ens converteix en el Centre universitari amb el programa més consolidat i reconegut en aquest camp dins del sistema universitari espanyol.

La labor de formació del CEGEA, durant tants anys, unida a la multitud d'estudis desenvolupats per a les administracions i algunes de les principals cooperatives agràries espanyoles, han valgut perquè CEGEA ja fora reconegut com el centre líder en l'estudi i formació en cooperativisme agrari en el Llibre blanc de l'Economia Social a Espanya, i actualment siga considerat un referent en la matèria.

-Professor Juliá, permeta'm que li pregunte per les seues perspectives en relació amb el seu sector objecte d'estudi: el cooperativisme i l'economia social. En el context actual, tan complicat, i en el qual les empreses d'economia social han destacat per la seua capacitat de resposta, adaptació i solidaritat creu vosté que l'economia social està te-

nint el reconeixement i el suport adequat per part de les administracions públiques?

-Afortunadament, és ben clar l'enorme progrés que ha experimentat l'Economia Social a Espanya. Les xifres sens dubte ho testimonien, però fins i tot sent importants ho és més la capacitat de transformació i resiliència que ha vingut demostrant al llarg de les últimes dècades, i especialment després de processos de crisis.

D'altra banda, és cert que ha avançat i molt el reconeixement de l'Economia Social, i també el seu reconeixement social, en el que em permet assenyalar que en alguna cosa hem contribuït les professores i professors universitaris que ens venim dedicant a això, i que sempre és veritat i vull agrair-ho i assenyalar-ho, hem trobat suport, col·laboració i diria que molt d'afecte de les empreses i persones que conformen aquest sector. En el nostre propi àmbit, l'universitari, per desgràcia a vegades aquest reconeixement ha costat, i al meu entendre no sempre en la nostra història ha rebut el suport que mereix per desconeixement, la qual cosa ha dificultat injustament el progrés en la seua carrera acadèmica d'alguns professors i professores, fins que aquest camp d'estudi ha sigut ben entès i valorat.

La veritat és que en aquest punt el paper d'institucions com CIRIEC-Espanya, baix l'encertada Presidència durant tants anys de José Luis Monzón, i ara de la Professora Adoración Mozas, i d'AECCOOP i l'Escola d'Estudis Cooperatius, dirigides també encertadament per la Professora Paloma Bel i el Professor Gustavo Lejarriaga, han sigut determinants perquè això haja anat canviant.

Com el progrés de les dues revistes acadèmiques impulsades per aquestes institucions i dedicades a l'economia social i el cooperativisme. Em referisc a la revista d'Economia de CIRIEC-Espanya, en la qual actua com a editor Rafael Chaves, i a REVESCO, dirigida per la professora Josefina Fernández, ambdues ja indexades en les més importants bases de dades de revistes científiques del món, com SCOPUS, on se situen en els primers quartils per nombre de citacions. Per descomptat, no vull deixar d'agrair a tots ells el seu treball i mostrar el meu reconeixement per l'excel·lent labor que han vingut desenvolupat. Sense la seua contribució hui l'economia social no hauria aconseguit en l'acadèmia el reconeixement que té, mereix i esperem acresca.

Dit això, d'igual forma crec també que afortunadament l'Economia Social a Espanya gaudeix d'un gran reconeixement institucional. Vaig tindre ocasió de comprovar-ho en l'última Assemblea de CEPES, on vaig escoltar amb atenció dues bones intervencions, tant de la Ministra de Treball i Economia Soci-

al i Vicepresidenta del Govern, Yolanda Díaz, com la del President de CEPES, Juan Antonio Pedreño, que testimonien el grau de compromís i reconeixement entorn de l'Economia Social i el seu paper clau en la recuperació i transformació de la nostra economia, en la sostenibilitat, i en l'ordre social, econòmic i mediambiental.

No podem oblidar que l'Economia Social, com bé ens van recordar tots dos en els seus discursos, posa en el centre a les persones, i per això contribueix com cap altra a la desaparició de bretxes socials, territorials i de gènere.

I permetam recordar l'excel·lent informe de Dave Grace Associates per al Secretariat de Nacions Unides, on s'observa que aquells països amb major grau de presència del cooperativisme en la seua economia i societat es troben entre els que presenten millors indicadors de progrés social, alguna cosa que sempre els faig veure en les meues classes als estudiants en la universitat quan els parle de l'Economia Social.

-I per tant, en quina mesura haurien de participar el cooperativisme i l'economia social en els Fons de Recuperació de la UE post COVID, en particular, en el Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència de l'Economia Espanyola?

-En el webinar que organitzarem fa uns mesos des de la Xarxa ENUIES i l'AECA, i que com he dit comptem amb la col·laboració de CEPES i del Ministeri, va quedar clar que l'Economia Social ha de tindre una participació molt destacada, alguna cosa que es desprén immediatament de la lectura del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència, on veiem els reptes i les polítiques que es proposen per a abordar-los, igual que en el document que porta per títol 'Espanya Nació Emprenedora', on l'emprenedoria social és ben visible.

Si el que volem és una recuperació i transformació amb resiliència, una economia sense que ningú quede arrere, com deia recentment el Comissari Europeu d'Ocupació i Drets Socials Nicolas Schmit en el nou butlletí 'Social Economy News', l'Economia Social ha de tindre un rol essencial per a una recuperació justa i sostenible, i d'ací la necessitat d'impulsar un Pla d'Acció per a l'Economia Social, que òbviament hauria de tindre el seu desenvolupament en tots els Estats membres de la UE, i per descomptat a Espanya, on comptem amb un sector d'Economia Social, com recordava el president de CEPES, fortament compromés socialment.

L'ECONOMIA SOCIAL EN ACCIÓ · LES NOSTRES FEDERACIONS

FEDERACIÓ VALENCIANA D'EMPRESAS COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT (FEVECTA)

- C/Arzobispo Mayoral, 11-bajo, 46002-València
- Tel: 96 352 13 86

- Any de constitució: 1988
- E-mail: fevecta@fevecta.coop
- Web: www.fevecta.coop
- Blog: <https://blog.fevecta.coop>
- Facebook: <https://www.facebook.com/FEVECTA>
- Twitter: <https://twitter.com/FEVECTA>
- LinkedIn: <https://www.linkedin.com/fevecta>

FEVECTA és l'organització representativa del cooperativisme de treball associat en la Comunitat Valenciana. És una organització empresarial independent i plural, amb més de 30 anys de trajectòria, que aglutina en l'actualitat a 623 cooperatives de treball associat de tots els sectors d'activitat.

La Missió de FEVECTA és la representació i defensa de les cooperatives de treball en la Comunitat Valenciana; la promoció i foment del cooperativisme i la prestació de serveis a les cooperatives associades i altres institucions.

L'objectiu és donar a conèixer la fórmula empresarial cooperativa com a alternativa d'autoocupació, difondre els seus avantatges com a fórmula d'emprenedoria col·lectiva i posar en valor que es tracta d'una forma d'empresa amb valors arrelada al territori i al servei de les persones, dels seus interessos i necessitats.

La seua funció també és acompanyar a les cooperatives federades en la seua creació, creixement i consolidació, amb tot el que això comporta quant a prestació de serveis d'assessorament, oferta de formació a la mesura, representació i defensa dels seus legítims interessos, en definitiva d'estar quan ho necessiten.

Un poc d'història

La promulgació de la primera Llei Valenciana de Cooperatives, en 1985, va suposar un clar revulsiu per a impulsar l'agrupació del sector cooperatiu de treball, fins a aqueix moment carent d'una representació uni-

tària i cohesionada a la regió. La intervenció de persones lligades a entitats com Grupocoop i el Centre d'Educació Cooperatiu va ser el germen del que més tard esdevindria en la creació d'una entitat de representació i defensa de tot el sector cooperatiu de treball de la Comunitat Valenciana.

Al març de 1987 es constitueix la Unió d'Empreses Cooperatives de Treball Associat (UECTA) i al gener de 1988 la UTECO de cooperatives industrials se suma a la nova entitat mitjançant la qual es coneix com a Declaració de Xàtiva.

Com a conclusió d'aquest procés, la Unió d'Empreses Cooperatives de Treball Associat (UECTA) i la Unió Territorial de Cooperatives de Treball Associat de València (UTCTAV) es fusionen en una sola entitat, donant com a resultat el naixement de la Federació Valenciana d'Empreses Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA), durant l'Assemblea Constituent celebrada el 27 de febrer de 1988.

FEVECTA hui

En l'actualitat, FEVECTA assumeix la Vicepresidència de la Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana (CONCOVAL), a més de participar en altres

La Missió de FEVECTA és la representació i defensa de les cooperatives de treball en la Comunitat Valenciana; la promoció i foment del cooperativisme i la prestació de serveis a les cooperatives associades i altres institucions.

instàncies representatives del sector, com el Consell Valencià de Cooperativisme (CVC), i representar al cooperativisme en el Consell Valencià de l'Emprenedor.

En l'àmbit estatal, FEVECTA és membre de la Confederació Espanyola de Cooperatives de Treball Associat (COCETA), de la qual ostenta la vicepresidència 2a, integrada al mateix temps en la Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES).

En el marc d'aquestes responsabilitats, la federació participa en multitud de trobades, reunions, projectes i iniciatives de divers calat i àmbit d'actuació. A tall d'exemple destaca la participació de FEVECTA en la reunió de CONCOVAL amb el president de la Generalitat, Ximo Puig, per a abordar la participació del cooperativisme en els plans de reconstrucció; o la participació també en el Pla Fent Cooperatives.

Estructura organitzativa

FEVECTA compta amb una doble estructura: un equip tècnic que s'ocupa de la vida diària de l'organització, i els òrgans de representació política i decisió, formats per l'Assemblea General, el Consell Rector i la Comissió Executiva i integrats per les pròpies cooperatives associades a la Federació. El Consell Rector està integrat per 11 cooperatives federades.

El cooperativisme de treball en xifres

"Per descomptat, aquest últim any i mig de pandèmia serà difícil d'oblidar", com reconeix el president de FEVECTA, Emilio Sampedro. No obstant això, malgrat les dificultats econòmiques derivades del context d'incertesa provocat pel Covid-19, el sector cooperatiu de la Comunitat està aguantant l'embat de la pandèmia.

En 2020 es van crear 152 noves cooperatives de treball en la Comunitat Valenciana (70 a València, 64 a Alacant i 18 a Castelló), quasi les mateixes que abans de la pandèmia. En nombre d'ocupacions, la creació d'aquestes cooperatives es va traduir en 358 llocs de treball indefinits (59% homes i 41% dones). Per a Emilio Sampedro, "tenint en compte que la reducció en la creació general d'empreses a la Comunitat Valenciana ha sigut del 13% valorem que el sector cooperatiu ha aguantat millor l'embat de la pandèmia".

"Seguint la tendència del que està ocorrent en la resta de l'Estat, podem dir que les cooperatives estan resistint també aquesta crisi. La qual cosa no vol dir que el sector no l'estiga passant malament, perquè la situació no és bona, en general, per a cap empresa. El que sí que és cert és que la flexibilitat i capacitat d'autoregulació del model cooperatiu eleva la capacitat d'aguant de les nostres empreses. La pandèmia ens ha posat a prova i el que ha fet el sector cooperatiu ha

Composició actual del Consell Rector de FEVECTA

Presidència:	SAMPEDRO Y TORRES Coop. V., D. Emilio Sampedro Baixauli
Vicepresidència 1ª:	CAIXA POPULAR Coop. V., D. Francisco Alós Alabajos
Vicepresidència 2ª:	FLORIDA CENTRE DE FORMACIÓ Coop. V., D. José Manuel Campo Ruíz
Secretaria:	MARTÍ SOROLLA Coop. V., D. Ramón Rodríguez Magán
Vocalies	GRUPO PROFESIONAL LEX Coop. V., Dña. Sonia Sánchez Hernández
	JUAN COMENIUS Coop. V., Dña. Paula Benlliure
	MAKINACCION Coop. V., Dña. Verónica Ascensión Cerdán Molina
	TRANSPORTES LA VALL Coop. V., D. Rafael Iborra Alonso
	POVINET Coop. V., Dña. Rebeca Requena Casado
	SOLUCIONS GRÀFIQUES Coop. V., D. Ramón Fort Díaz
	CENTECO Coop. V., D. Wifredo Valls Barberá

Emilio Sampedro: “La pandèmia ha sigut per a FEVECTA un nou repte, perquè ja havíem passat altres crisis, però la provocada pel Covid-19 ens ha exigut estar més presents que mai al costat de les nostres cooperatives federades en tot el que han necessitat: assessorament, informació puntual de tot el que anava ocorrent, acompanyament en la tramitació de les ajudes, defensa d'interessos de les cooperatives...”

sigut resistir de moltes maneres: adaptant-se, diversificant la seua activitat, creant noves línies de negoci... i sempre mantenint al màxim l'ocupació perquè aqueix és el principal tret que ens diferencia. Les persones són el primer en les nostres empreses”, explica el president de FEVECTA.

Amb 2.180 cooperatives (última dada publicada pel Ministeri de Treball i Economia Social a 30/06/2020), la valenciana continua sent la tercera comunitat autònoma en nombre de cooperatives i ocupacions. El sector cooperatiu de treball representa el 89% del total del sector cooperatiu de la Comunitat.

Per **sectors d'activitat**, el major nombre de cooperatives de treball associat existent a la Comunitat Valenciana es concentra en el sector serveis, amb un 57,8%, on en els últims anys s'ha accentuat la creació de cooperatives de treball associat, sobretot en àrees qualificades com a nous jaciments d'ocupació (cultura, oci, medi ambient, educació, cuidat a les persones, etc.). Li segueixen els xicotets comerços, amb el 12,7%; les cooperatives del sector industrial, amb el 11,8%; les del sector de la construcció, que se situen en el 9,8%; el transport, amb el 5,1% i, finalment les dedicades al sector primari, que representen el 2,8%.

Projectes en desenvolupament

Al costat de la seua labor de representació i assessorament, en l'actualitat FEVECTA duu a terme diversos projectes amb l'objectiu de promoure i fomentar el cooperativisme en la Comunitat Valenciana. Aquests són:

LLAMP, serveis d'assessorament i mentoria avançada per a estimular l'emprenedoria de triple impacte: social, mediambiental i innovador

La Conselleria d'Economia Sostenible, a través de la Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme, ha posat en marxa en 2021 una iniciativa, anomenada Llamp, dirigida a impulsar l'emprenedoria valenciana de triple impacte, basat en la innovació social, tecnològica i en els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Es tracta d'estimular i acompanyar projectes que apuntalen les bases d'un nou model productiu més innovador i sostenible a través de serveis d'acompanyament i mentoria avançada. FEVECTA és l'entitat de l'ecosistema emprenedor valencià triada per a oferir aquests serveis a l'emprenedoria col·lectiva valenciana en forma de cooperativa.

Web: <https://www.fevecta.coop/llamp/>

A la foto de l'esquerra, Teresa García, directora general d'Emprenedoria i Cooperativisme; Emilio Sampedro, president de FEVECTA, i Paloma Tarazona, directora de FEVECTA, en una reunió en 2019; a la dreta, Emilio Sampedro, en l'assemblea de FEVECTA de 2020.

'SALVA LA TEUA EMPRESA' iniciativa per a la transformació d'empreses capitalistes en crisi o sense relleu en cooperativa de treball

Amb el lema "Salva la teua empresa, crea Cooperativa de Treball i no et pares", FEVECTA va llançar en 2020 una campanya per a fomentar les transformacions empresarials d'empreses mercantils en crisi o sense relleu generacional en cooperatives de treball per part dels seus treballadors. L'objectiu, evitar el major nombre possible de tancaments empresarials a conseqüència de la pandèmia del Covid-19.

"Les empreses s'estan enfrontant a un context de gran incertesa. Quan acaben els ERTO i la resta de les ajudes públiques, no sabem quantes d'elles plantejaran el tancament. Allí on siga viable, volem treballar perquè, els treballadors puguin continuar amb l'activitat transformant-se en cooperativa de treball", explica el president de FEVECTA, Emilio Sampedro.

La campanya "Salva la teua empresa" pretén deixar constància que moltes persones, amb el seu esforç i treball personal, han aconseguit reconduir situacions empresarials adverses mitjançant la reconversió en cooperativa; de manera que allí on hi havia precarietat, crisi i aparença de desocupació, finalment s'han aconseguit crear empreses sanejades que, a poc a poc han trobat el seu lloc en el mercat i han sobreviscut a un tancament que semblava irremeiable.

Aquesta campanya, que té continuïtat en 2021, és finançada per la Conselleria d'Economia Sostenible, el Ministeri de Treball i Economia Social i el FSE.

<http://www.fevecta.coop/salvatuempresa/>

MigraCOOP: un projecte obert per a 'desescalar' la València buidada

Projecte promogut per la Fundació per a la Cooperació i el Foment del Cooperativisme (FCFC) i FEVECTA,

l'objectiu del qual és la dinamització de territoris rurals i de l'interior de la Comunitat, atraient a població migrant i promovent en el seu entorn projectes cooperatius.

Per a això busca generar un espai per a experimentar i co-crear pràctiques de gestió col·laborativa, treballant sobre un repte, en aquest cas la migració i la revitalització del medi rural a l'Espanya buidada.

<https://www.migracoop.org/>

PIONERA, la nova manera d'emprendre en municipis de l'interior de la Comunitat

Partint de l'experiència i el rodatge de Betacoop, la primera cooperativa d'iniciatives empenedores posada en marxa en 2017 a la ciutat de Castelló i promoguda per FEVECTA en col·laboració amb l'Ajuntament de Castelló, ara s'està treballant en impulsar 'Pionera', una nova manera d'emprendre en poblacions d'interior, que se suma així a l'impuls del projecte migraCOOP.

L'objectiu és portar aquests espais d'empenedoria a poblacions valencianes d'entorns rurals i de l'interior. Per a aquests municipis, en la seua majoria de petit o mitjana grandària que han anat perdent població a causa de l'emigració a zones urbanes, aquesta iniciativa pot convertir-se en una via per a atraure població nova que ajude a revitalitzar la vida dels seus municipis.

<https://www.beta.coop/>

Tota aquesta activitat fa de FEVECTA una entitat representativa extraordinàriament activa, l'activitat de la qual està tenint com a resultat el creixement del cooperativisme de treball valencià, i el seu major reconeixement i representativitat.

→ **TENS UNA BONA IDEA?**

ESTÀS PENSANT EN ★ ★

CREAR UNA EMPRESA?

#CLARILLAMP

#CLARILLAMP

◆ ◆

CREAR UNA EMPRESA?

#CLARILLAMP

Amb Llamp, l'acceleradora pública de la Generalitat Valenciana, t'ajudem en l'aventura d'iniciar un nou negoci. Ajudes, Assessorament i Acceleració!

GENERALITAT
VALENCIANA

LLAMP

FEVECTA

L'ECONOMIA SOCIAL EN ACCIÓ · LES NOSTRES ENTITATS

FUNDACIÓ VICENTE FERRER, MÉS DE 50 ANYS TREBALLANT PEL DESENVOLUPAMENT COMPLET DE LES PERSONES A L'ÍNDIA MÉS DESFAVORIDA

- Tel: 900 111 300
- E-mail: info@fundacionvicenteferrer.org

VicenteFerrer

- Any de constitució: 1969
- Web: <https://fundacionvicenteferrer.org/es/>
- Facebook: <https://www.facebook.com/fundacionvicenteferrer>
- Twitter: <https://twitter.com/FVICENTEFERRER>
- LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/fundacionvicenteferrer>
- Youtube: <https://www.youtube.com/user/fundvicenteferrer>

Posar fi a la pobresa, protegir el planeta i promoure la pau i prosperitat per a totes les persones són els principals objectius de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible (ODS), aprovada per Nacions Unides. I l'economia social és un actor central en la consecució d'aquests objectius, d'igual forma que ha sigut i és eix fonamental del model de desenvolupament que ve aplicant la Fundació Vicente Ferrer en la seua zona d'actuació a l'Índia, en un context a més agreujat per la pandèmia de la Covid-19.

En 1969 Vicente i Anna Ferrer van arribar a Anantapur, una terra condemnada a l'oblit, amb la finalitat de treballar al costat de les comunitats més desfavorides per al seu desenvolupament complet, en totes les facetes de l'ésser humà. Aquesta regió es caracteritza per un clima extrem, en la qual a penes plou. Una dada dramàtica si tenim en compte que prop de 3.200.000 persones, dels seus quatre milions d'habitants, depenien d'una agricultura que a penes es podia desenvolupar. El resultat de la combinació d'aquests dos factors és fàcil d'intuir.

Al mateix temps, aquesta escassetat de pluges obligava les persones amb menys recursos a desplaçar-se contínuament per a treballar com a jornalers en els pocs camps que els propietaris decidien cultivar, i aquesta migració constant els impedia el seu arrelament, la presa de consciència de pertànyer a un lloc on tirar arrels i compartir el present, per molt difícil que aquest fora, en comunitat. Aquesta falta d'identitat dificultava encara més les seues opcions de futur.

Amb la posada en marxa en 1969 de RDT (Rural Development Trust, la Fundació Vicente Ferrer a l'Índia), Vicente i Anna van fer els primers passos per a posar en marxa un pla de treball a llarg termini, tant com fora necessari, amb la finalitat d'impulsar el desenvolupament integral i sostenible de la societat de Anantapur, però posant els seus principals esforços al servei de les comunitats més desfavorides. Per a complir correctament els seus fins, Rural Development Trust deuria estar formada íntegrament per persones de la pròpia regió de Anantapur o del país, i l'organització motivaria al canvi mostrant el positiu que seria canviar, en comptes de posar el focus en els aspectes negatius de la realitat que vivien. Donat el context social de llavors, van pensar que seria més efectiu, per exemple, mostrar el positiu d'escolaritzar a les xiquetes en comptes de reclamar mitjançant la denúncia el seu accés a les escoles, o que en comptes d'assenyalar les dificultats de les persones sense treball seria millor mostrar com la cessió de xicotetes parcel·les de terra per al cultiu a les persones sense recursos redundaria en el benefici general gràcies a una millor i major disponibilitat d'aliments en la zona.

En definitiva, Vicente i Anna Ferrer van pensar que els millors canvis, els més duraders i sòlids, serien els impulsats per la pròpia societat, enfront dels forçats o exigits només d'una banda d'ella, que normalment solen acabar en conflicte i ruptura social. Es tractava, doncs, de mostrar una alternativa, i que fora la pròpia societat local la que triara de quina forma volia viure.

Per a aconseguir-ho, la Fundació Vicente Ferrer en Anantapur, formada per persones de la zona, va apostar, i aposta, per dos eixos transformadors. El primer, el de la dona. Vicente i Anna Ferrer van saber veure en aquest col·lectiu, el més desfavorit, al col·lectiu que inspiraria a tota la comunitat. El raonament que els va portar a aquest convenciment va ser tan senzill com sòlid: la societat global només sobreviurà si la societat global evoluciona. I aqueixa evolució només pot vindre de la mà de valors com la justícia social, la igualtat i la solidaritat. Si aquests valors són percebuts com a positius per la comunitat es transmetran amb força de generació en generació. I si la principal transmissora d'aqueixos valors, donada l'estructura social i familiar en la zona, és la dona, aqueixa evolució social només podrà donar-se si la dona reclama per a si mateixa el paper protagonista que li correspon. Hui, 52 anys després, la dona de Anantapur ha tornat a escoltar el so de la seua veu, una veu que ara reclama de manera pacífica, segura de si mateixa, una vida justa i en igualtat. I ho fa amb la convicció de qui sap que el que reclama per a si és bo per a totes i tots.

Si aquest primer eix posa el focus en la transformació dels valors que inspiren a la societat en general, el segon eix centra la seua atenció a proposar un tipus d'economia concorde a aqueixos valors, i aquest eix és el de **l'economia social**, un model econòmic que contempla a l'economia no com una fi, sinó com un mitjà posat al servei del bé comú.

Atés que l'economia local depenia d'una agricultura que a penes es podia desenvolupar per l'escassetat de pluges, els primers projectes es van centrar precisament a trobar el bé més preuat en Anantapur: l'aigua. Així, en els primers sis anys de treball la població local va construir 10.000 pous. I amb l'aigua d'aquests pous van començar a cultivar-se terres abans ermes, i amb això es va començar a generar el treball suficient perquè els habitants d'un grapat de llogarets no hagueren d'emigrar a la recerca de treball. I així va ser com va començar tot.

Hui, més de 3.000 estructures hídriques, 652 embassaments inclosos, reguen de vida més de 45.000 hectàrees de terra guanyada al desert, recuperant la sobirania alimentària i proveint els mercats locals de productes de proximitat que consumeix tota la població. El treball que aquests camps generen ha ajudat a l'estabilització de la població en més de 3.600 poblets, on les seues gents han tirat arrels i es reconeixen unes a altres com una comunitat que comparteix les dificultats diàries, però sobretot reptes, esforços, somnis i esperança. I gràcies a aquesta estabilització s'han construït prop de 80.000 habitatges, que han facilitat l'accés a un habitatge digne a més de 380.000 persones, i més de 1.400 escoles, que han obert el futur a més de 150.000 xiquets i xiquetes.

Tots els recursos materials, tècnics i humans invertits en l'impuls d'aquesta revolució silenciosa han sigut locals, desenvolupant l'economia de la zona, creant nous oficis, nous comerços i futurs, de manera que ha sigut el propi camí cap al desenvolupament social el que ha impulsat l'economia, una economia única, eficaç i eficient, perfectament dirigida a procurar benestar abans que riquesa. Una economia, en definitiva, social.

En aquest context, **l'associacionisme** s'ha revelat com una de les millors eines per a fer front als reptes socials i econòmics als quals s'enfronten les comunitats més desfavorides. Alguns exemples: prop de 100.000 dones han unit la seua força en 7.269 associacions, on posen en comú les seues problemes individuals, familiars, socials i econòmics per a fer-los front de manera conjunta, igual que les més de 33.000 persones amb capacitats diferents que han optat per associar-se amb els mateixos fins. En els més de 3.600 llogarets en les quals treballa la Fundació Vicente Ferrer, els veïns i veïnes trien d'entre els membres de la seua comunitat als integrants del Comité de Desenvolupament Comunitari (CDC), un òrgan paritari que exerceix de portaveu del llogaret i els representa enfront de tercers. Per a la gestió de

l'aigua procedent de les estructures hídriques, els veïns i veïnes dels llogarets, amb independència del seu estatus social, s'organitzen al voltant del Comité de Desenvolupament de l'Aigua, el qual fixa el calendari i horari de reg, acorda el seu propi sistema tarifari, contracta al personal tècnic necessari per al manteniment de les estructures i instal·lacions, i gestionen les aportacions de les persones associades per a fer front als pagaments i generar estalvis de cara a contingències futures.

Aquests són alguns dels fruits de l'esforç d'una societat local, que ha volgut viure fidel a la seua identitat, a la seua tradició i a la seua cultura, però d'una manera diferent, diluint la discriminació i la desigualtat en la cerca del bé comú.

La resposta enfront de la pandèmia

Però sens dubte ha sigut precisament en els moments més difícils quan s'ha revelat la dimensió completa del programa de desenvolupament integral que la població local està realitzant al costat de la Fundació Vicente Ferrer.

El mes d'abril d'enguany, l'Índia es va convertir en l'epicentre global de la pandèmia pel COVID-19, aconseguint pics de més de 400.000 contagis diaris i el major número en el món de defuncions comptabilitzades en un sol dia: 6.200 persones.

La zona d'actuació de la Fundació Vicente Ferrer també està sent colpejada amb una força extraordinària per la pandèmia, fent del districte de Anantapur la zona amb major incidència dins de l'estat al qual pertany, Andhra Pradesh.

I quin impacte han tingut aquests 52 anys de treball a l'hora de fer front a aquesta emergència? Durant el confinament declarat en la primera ona, els embassaments abans esmentats van adquirir una importància no prevista, ja que van proveir d'aigua per al consum humà a totes les famílies, amb independència de la classe social, durant el temps que no es va poder eixir dels poblets, evitant d'aquesta manera un drama major, no sols per a les comunitats més humils, sinó per a tots i totes.

Per part seua, els habitatges construïts van permetre a més de 380.000 persones un confinament en millors condicions que el que van haver de patir aquells per als quals una llar digna continua sent un somni.

L'hospital de la Fundació en Bathalapalli va ser declarat pel govern centre de referència COVID-19, i davant l'allau de casos, va augmentar el personal sanitari i nombre de llits fins a 307, de les quals 270 estan dotades per al subministrament d'oxigen. Hui dia, aquest hospital ha atés a més de 12.000 pacients

per COVID-19. Mentrestant, els parts s'han derivat a un altre dels tres hospitals de la FVF, l'hospital de Kalyandurg, que ha duplicat la seua activitat atenent 900 parts mensuals, ja que pràcticament totes les clíniques de l'entorn estaven tancades.

Altres edificis, com a escoles o oficines tancades a causa de la pandèmia, han sigut posades a la disposició de les autoritats locals, amb les quals treballa la FVF, braç a braç, perquè servisquen com a centres de quarantena.

El comportament de les comunitats

Aquests són alguns exemples que il·lustren com el treball de tants anys en el desenvolupament d'infraestructures pensades per a l'enfortiment de les comunitats més desfavorides ha reduït de manera dràstica l'impacte d'aquesta emergència, beneficiant així a tota la societat.

Però el més destacat ha sigut el comportament de les comunitats. Comentàvem al principi d'aquest article com un dels objectius principals de la Fundació és proposar a les persones una manera diferent de percebre's, tant a si mateixes com als altres. Una nova mirada inspirada en valors com la solidaritat, la igualtat i la justícia social. Aquests 52 anys de treball han suposat algun avanç en aquest sentit? Quin ha sigut la resposta, per exemple, dels xicotets agricultors davant aquesta pandèmia? Molts d'ells i d'elles, que després de molt d'esforç havien pogut desenvolupar una agricultura de subsistència en extensions de terreny no superiors a una hectàrea, van decidir donar part de les seues molt escasses collites a la Fundació Vicente Ferrer. I gràcies a ells i a elles es van poder entregar més de 400.000 racions de menjar entre la població més vulnerable, posant-se així de relleu la solidaritat de qui té molt poc en favor de qui no té res.

Un altre exemple: durant els primers dies de la pandèmia no hi havia pràcticament màscares per a entregar a la població de Anantapur. Doncs bé, en 200 llogarets més de 2.000 dones, a les quals la FVF va entregar màquines de cosir i matèria primera, van treballar dia i nit, sense descans, per a fabricar en les primeres setmanes més de cinc milions i mig de màscares amb la finalitat de distribuir-les de manera gratuïta entre tota la població.

Un altre exemple: Somashekar és fill de jornalers sense terres i el seté germà d'una família de nou. Va ser apadrinat per la Fundació Vicente Ferrer quan tenia set anys, i amb el seu suport, hui està a punt d'acabar els seus estudis de Belles arts. Quan es va decretar el tancament dels centres educatius, Somashekar va decidir tornar al seu poble, i en 16 dies va pintar 250

murals en els pobles de la zona amb la finalitat que la població, especialment la que no sap llegir, sabera quines són les principals mesures preventives per a frenar la propagació del virus.

Per a acabar, l'exemple de Bharathi, que va ser apadrinada de xicoteta i va estudiar a l'Escola d'Infermeria de la Fundació Vicente Ferrer. En aquesta escola s'han format 760 infermeres, la majoria d'elles pertanyents a famílies sense recursos, de les quals 150 formen part de la xarxa sanitària de la FVF i la resta treballa en altres hospitals del país. Abans de la pandèmia treballava en l'UCI de l'Hospital de Bathalapalli. Des d'abril s'encarrega dels casos semicrítics de COVID-19 d'aquest hospital i la seua labor és hui més essencial que mai. Malgrat les interminables jornades, el més complicat per a Bharathi és estar lluny de la seua família, per a dedicar-se exclusivament a ajudar a la seua comunitat combatent la pandèmia.

La força dels valors

Per tant, l'esforç i la dedicació d'aquests anys han servit, i de molt. Hui, valors com la solidaritat i la igualtat inspiren a les persones més humils de Anantapur, que senten que són persones valuoses i reclamen el seu paper en la societat, però ho fan compartint el poc que tenen, posant al servei dels altres el que han après i entregant-se més enllà del deure. Tot això en benefici del bé comú.

En paraules de **Sergio Moratón**, delegat a la Comunitat Valenciana i la Regió de Múrcia de la Fundació Vicente Ferrer, "aquesta és la gran lliçó que aquesta pandèmia insisteix a ensenyar-nos tots els dies: el benestar individual ja depén del benestar global. El sistema operatiu de la nostra societat global s'ha demostrat obsolet i no hi ha pegat ni actualització que corregisca les seues principals fallades, perquè aquestes fallades venen produïdes per la pròpia naturalesa del sistema. Necessitem, doncs, un nou sistema operatiu, que incorpore tant el que funcionava

de l'anterior com allò que permeta donar resposta a les noves necessitats que hui té l'ésser humà, el planeta i tot allò que ho habita. I l'economia social i el cooperativisme sens dubte formaran part d'aqueixa evolució a la qual estem cridats com a societat, tant per ser un dels elements positius que contenia el sistema anterior com per la seua capacitat de donar resposta a les noves necessitats. I mentre aqueix nou sistema arriba, la Fundació Vicente Ferrer continuarà treballant com ho ha fet fins ara, guanyant terreny dia a dia a la pobresa, a la desigualtat i a la falta d'oportunitats".

Moratón llança un profund agraïment als milers de persones i empreses, i als centenars d'institucions públiques d'Espanya, que volen somiar el somni impossible de Vicente i Anna Ferrer perquè aquest arribe cada dia a més persones. Un agraïment que és especialment sentit cap a les **cooperatives valencianes**, que van decidir ja fa uns anys unir les seues forces a les de la FVF, i a les de les gents de Anantapur per a fer d'aquest un món millor. Gràcies al seu suport s'han construït 21 habitatges que han permés que 101 persones, entre elles 34 xiquets i xiquetes, accediren a una llar digna, (uns habitatges que han resultat clau durant aquesta pandèmia), i una escola de secundària, gràcies a la qual en els pròxims 10 anys prop de 1.000 joves optaran a un futur amb el qual ni tan sols els seus pares i mares haguera somiat. Aquest suport del cooperativisme valencià, que també ha continuat durant la pandèmia, ha permés la signatura d'un conveni de col·laboració amb CEPES, gràcies al qual aquesta aliança ja s'ha estés a les cooperatives de les Illes Balears i de la Regió de Múrcia.

Tal com diu Sergio Moratón, citant al mateix Vicente Ferrer: "El nostre treball no ha fet més que començar". I conclou: "No tenim dubte que en el futur moltes de les millors pàgines d'aquesta història que van començar a escriure Vicente i Anna Ferrer fa 52 anys s'escriuran al costat de l'economia social espanyola, amb la qual comparteixen la seua raó de ser: el servei al bé comú".

La acción transforma el mundo

Creemos en las personas y en el poder de la acción. Trabajamos de manera directa con las comunidades en los ámbitos que garantizan una vida digna y oportunidades de futuro.

VicenteFerrer

Transforma la sociedad en humanidad

Actúa ahora

www.fundacionvicenteferrer.org

900 111 300

L'ECONOMIA SOCIAL EN LES LLEIS

L'ECONOMIA SOCIAL EN LA LEGISLACIÓ ESPANYOLA. PRINCIPALS NOVETATS (D'OCTUBRE DE 2020 A ABRIL DE 2021)

per Gemma Fajardo

Professora Titular de la Universitat de València

Directora del Butlletí Jurídic de l'Observatori Espanyol de l'Economia Social

La situació sanitària que vivim de propagació de la infecció causada pel SARS-CoV-2 ha fet necessària per segona vegada la declaració de l'estat d'alarma pel RD 926/2020 de 25 d'octubre. Aquesta situació ha tornat a afectar greument l'ocupació i a l'economia, entre altres sectors, i com en butlletins anteriors, cal deixar constància de les diverses **mesures adoptades per a combatre els danys produïts per la situació de crisi sanitària**, quan afecten especialment les empreses de l'economia social.

Entre altres poden citar-se: a) les mesures urgents de suport a les entitats del **Tercer Sector d'Acció Social, en l'àmbit estatal (RDL 33/2020, de 3 de novembre)** i a **Catalunya (DL 42/2020, de 10 de novembre)** perquè puguin mantindre les activitats d'atenció i defensa dels drets socials dels col·lectius vulnerables i en risc d'exclusió, que venien desenvolupant; b) les convocatòries d'ajudes del Govern de les **Illes Balears** per a pal·liar els efectes produïts en les **cooperatives, micro-cooperatives i societats laborals** per la COVID-19; les ajudes per al foment i la difusió de l'economia social i el suport a l'**associacionisme de cooperatives, de societats laborals i empreses d'inserció** afectades pel COVID-19, o les ajudes per a mantindre els llocs de treball en **empreses d'inserció**, de l'1 i 3 d'octubre de 2020; c) la convocatòria d'ajudes a **Extremadura** per **Resolució de 17 de setembre de 2020**, per al foment de noves contractacions de personal qualificat i de gestió administrativa i el manteniment dels llocs de treball ja existents en **entitats de l'economia social**; o d) el **Decret llei 47/2020, de 24 de novembre, de Catalunya**, el capítol II del qual prolonga i adapta algunes de les mesures extraordinàries adoptades al maig de 2020 (DL 19/2020) en relació amb la convocatòria i celebració d'assemblees generals de les **cooperati-**

ves; reunions i acords del seu consell rector, causes de dissolució i pròrroga de la vigència dels nomenaments dels càrrecs dels òrgans socials de les cooperatives.

Més recentment, ja en 2021, però també relacionat amb la crisi sanitària, cal destacar el **RDL 2/2021, de 26 de gener**, de reforç i consolidació de mesures socials en defensa de l'ocupació; a **Catalunya**, el **DL 7/2021, de 9 de febrer**, de mesures extraordinàries en matèria de cooperatives, empreses i entitats de l'economia social, i a **Castella-la Manxa**, el **Decret 20/2021, de 9 de març**, que regula la concessió directa de subvencions destinades a projectes d'inversió en actuacions sobre la nova economia de les cures en el Sistema de Serveis Socials.

El primer recull els acords adoptats en el IV Acord Social en Defensa de l'Ocupació per representants de les organitzacions sindicals, patronals i dels ministeris de treball i inclusió, en relació amb la pròrroga dels expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO) continguda en l'RDL 30/2020, però amb una important simplificació dels tràmits de gestió. Entre les mesures de suport als treballadors autònoms, es troben prestacions extraordinàries per cessament d'activitat per a aquells que no poden causar dret a la prestació ordinària de cessament d'activitat, mesura que s'estén també als socis treballadors de les cooperatives de treball associat que hagen optat pel seu enquadrament com a treballadors per compte propi en el règim especial de la seguretat social (art. 6.8).

El segon integra dos capítols: a) el primer dona continuïtat a les mesures adoptades en el DL 47/2020 (anteriorment citat) en relació amb les cooperatives i el compliment de les seues obligacions legals i estatutàries, ampliant el termini per a celebrar assemblees generals fins al 31 de desembre de 2021, mentrestant,

Com en butlletins anteriors, cal deixar constància de les diverses mesures adoptades per a combatre els danys produïts per la situació de crisi sanitària. Entre elles destaquen les mesures urgents de suport a les entitats del Tercer Sector d'Acció Social, i les convocatòries d'ajudes de diferents governs autonòmics per a l'Economia Social en el seu conjunt o les seues diferents famílies.

no es procedirà al tancament registral per no depòsit dels comptes anuals; el consell rector podrà nomenar excepcionalment l'auditor; es prorrogarà la vigència dels càrrecs dels òrgans de les cooperatives i aquests podran suspendre totalment o parcialment l'activitat cooperativitzada de totes les persones sòcies treballadores i sòcies de treball; i b) el segon, modifica el DL 16/2020 de mesures urgents a empreses i entitats d'economia social en matèria de transparència, ajudes de caràcter social, contractació i mobilitat per a fer front a la COVID-19. Entre altres mesures, es declaren objecte d'ajuda els projectes singulars de inter-cooperació i / o fusió per a la reactivació econòmica; els projectes singulars d'alt impacte estratègic de l'economia social, com els orientats a la transició energètica, o els projectes singulars de cooperativisme de plataforma i/o distribució logística, que promoguen el consum cooperatiu en forma de plataforma tecnològica i/o que tinguen incidència en el posicionament de l'economia social com a model logístic de consum i distribució (nou art. 29 del DL 16/2020).

El tercer té com a finalitat establir ajudes, amb caràcter excepcional i urgent en favor d'entitats privades (associacions i fundacions) titulars o gestores de centres i serveis destinats a l'atenció de majors, persones amb discapacitat, persones en situació de dependència, persones sense llar, i xiquets, xiquetes i adolescents tutelats per l'Administració autonòmica baix mesura judicial en l'àmbit de la justícia juvenil; en atenció a l'augment significatiu de despeses que ha suposat per a elles la recent crisi sanitària i les manques que s'han evidenciat, en infraestructures i equipament.

Deixant al marge les mesures adoptades per a fer front a la crisi sanitària, mereix destacar-se, en matèria d'ECONOMIA SOCIAL, el **RD 117/2021 de 23 de febrer de l'Estat**, que modifica el RD 219/2001, sobre organització i funcionament del **Consell per al Foment de l'Economia Social (CFES)**, o la Resolució

de 26 de novembre de 2020 d'Aragó per la qual se sotmet a informació pública l'**Avantprojecte de Llei d'Economia Social d'Aragó**.

El CFES es constitueix arran de l'aprovació de la Llei de Cooperatives 27/1999, i després de l'aprovació de la Llei d'Economia Social 5/2011 havia d'actualitzar-se la seua regulació. Per fi l'RD 117/2021 ha dut a terme aqueixa actualització, adoptant el concepte d'economia social de la Llei 5/2011, enumerant les funcions del CFES; ampliant la seua composició en nombre de vocalies, encara que segueix limitada a una part només de l'economia social, la representada per les cooperatives, societats laborals i mutualitats de previsió social; i reconeixent la possible participació de persones expertes de reconegut prestigi, en els grups de treball que constitueixen, per a la realització d'estudis i propostes en els temes de la seua competència.

L'Avantprojecte de Llei d'Economia Social d'Aragó pot consultar-se en el Portal de Transparència del Govern d'Aragó: <https://tinyurl.com/y4lenvk7>. Aquest text defineix l'economia social com un model econòmic que abasta entitats i grups de la societat civil que, desenvolupant activitats econòmiques, empresarials i socials, des de l'àmbit privat, es regeixen per determinats valors i principis i persegueixen bé l'interés col·lectiu dels seus integrants, bé l'interés econòmic o social, o tots dos (art.3). El text incorpora els valors que han d'inspirar a les entitats de l'economia social, integrant els valors cooperatius, així com, la sostenibilitat ambiental. Quant als principis orientadors, es basen en els previstos en la Llei 5/2011 d'Economia Social, però els complementa amb referències a la inserció de persones amb discapacitat i dependència, a la corresponsabilitat o a l'autonomia de gestió. S'incorporen nous principis com: el compromís amb el territori i el desenvolupament local, enfront de la despoblació i l'envelliment en el medi rural aragonés, el desenvolupament sostenible afavorint formes de

Mereix destacar-se també l'aprovació del RD 117/2021, del 23 de febrer, que modifica l'organització i el funcionament del Consell per al Foment de l'Economia Social, o la Resolució de 26 de novembre de 2020 d'Aragó, per la qual se sotmet a informació pública l'Avantprojecte de Llei d'Economia Social d'Aragó.

producció i consum sostenibles i respectuosos amb el medi ambient, o la participació i representació equilibrada de dones i homes.

En relació amb les entitats de l'economia social poden destacar-se en aquest període algunes normes relatives a les **COOPERATIVES I CONFRARIES DE PESCADORS**. Entre altres, l'**Ordre de 5 de març de 2021** per la qual s'habilita la legalització telemàtica dels llibres obligatoris de les cooperatives en el Registre de Cooperatives de la **Comunitat de Madrid**, o la **Resolució de 22 de març de 2021** per la qual se sotmet a tràmit d'informació pública l'avantprojecte de llei de primera modificació de la Llei del **Principat d'Astúries** 4/2010 de Cooperatives. Aquesta reforma, que pot consultar-se en el portal www.asturiasparticipa.es, té com a objectiu, modificar els articles 46, 48, 70 i 101 amb la finalitat d'afavorir el funcionament de les cooperatives en aquesta situació de crisi sanitària. Així, es regula la celebració a distància de les sessions dels òrgans de govern de les cooperatives, i s'autoritza destinar el Fons d'Educació i Promoció de la cooperativa a fins diferents dels establits en la pròpia Llei, prèvia autorització de la Conselleria competent en matèria d'economia social. La **Llei de Cantàbria** 1/2021, de 4 de març, de Pesca Marítima, Marisqueig i Aqüicultura, desenvolupa les competències reconegudes en matèria de pesca en l'Estatut d'Autonomia (art. 24.12), i a més de la protecció, conservació i gestió dels recursos marins, regula les Confraries de Pescadors, les seues funcions, la seua federació, el seu registre i el règim econòmic, comptable i pressupostari (arts. 68 a 72).

En matèria de **SERVEIS SOCIALS** cal destacar, d'una banda, la **Llei 3/2020, de 14 de desembre** per la qual es reforma la Llei 16/2010 de Serveis Socials de **Castella i Lleó**. Aquesta reforma té com a objectiu que la Comunitat Autònoma assumisca la competència en la prestació del servei de tele assistència, tan necessari durant el confinament, amb la finalitat d'afavorir economies d'escala, un servei a menor cost i l'homo-

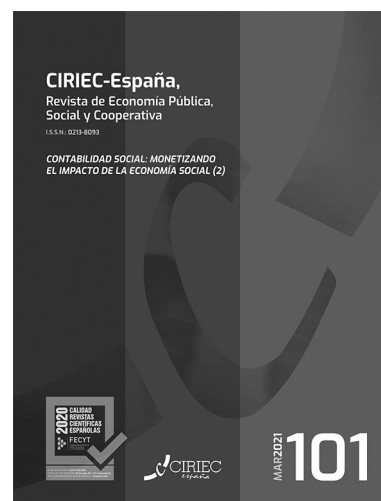
geneïtzació dels diversos continguts del servei en tot el territori i per a tots els ciutadans. I per una altra, el **Decret 34/2021 de 26 de febrer**, de regulació del Mapa de Serveis Socials de la **Comunitat Valenciana**. Aquest Decret ve a desenvolupar la Llei 3/2019, de 18 de febrer, de la Generalitat, de Serveis Socials Inclusius, que estructura funcional i territorialment els serveis socials, creant demarcacions territorials que, a vegades, exigeixen vincular municipis per a la gestió compartida d'alguns serveis socials. El Mapa constitueix, per tant, un instrument de plantificació i gestió del Sistema Públic Valencià de Serveis Socials, que ha de propiciar i garantir una distribució equitativa dels recursos i prestacions.

Finalment, en matèria d'**ECONOMIA CIRCULAR**, volem fer esment al **Decret 17/2021, de 2 de març**, pel qual s'aprova l'Estratègia d'Economia Circular de **Castella-la Manxa**. Amb aquest Decret es vol donar resposta als reptes plantejats per l'Estratègia Espanyola d'Economia Circular, publicada el 2 de juny de 2020, de reduir per a 2030 en un 30% el consum nacional de materials i retallar un 15% la generació de residus (respecte a 2010); i complir els objectius establits en la Llei 7/2019, de 29 de novembre, d'Economia Circular de Castella-la Manxa. A més, s'incorporen els principis de l'economia circular com a element clau de transformació cap a un model de desenvolupament i creixement més innovador, competitiu i sostenible. Aquests principis són: Acció preventiva, protecció i millora del medi ambient; Descarbonització de l'economia; Qui contamina paga; Protecció de la salut; Racionalització i eficiència; Cooperació i coordinació entre les administracions públiques; Participació pública; Palanca clau per a aconseguir els ODS de l'Agenda 2030; Solidaritat entre persones i territoris; Integració dels aspectes ambientals en la presa de decisions; Millora de la competitivitat de l'economia; Generació d'ocupació de qualitat; Perspectiva de gènere en el disseny de mesures i implementació d'aquestes.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

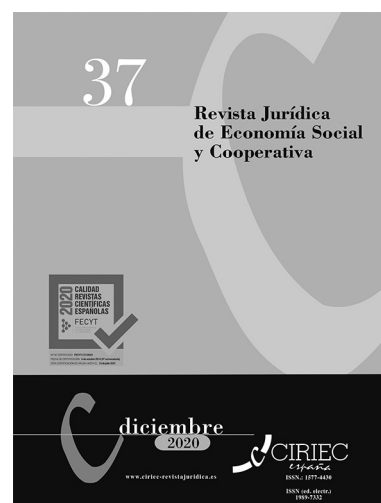
CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa, n° 101, marzo de 2021

Està disponible un nou número, el 101, de la revista científica 'CIRIEC-España, revista de economía pública, social y cooperativa'. El número inclou onze articles, cinc d'ells sobre monetització del valor social de l'economia social, constituint la segona part del monogràfic que va començar a publicar-se en el número 100. Els altres sis articles tracten temes diversos, entre ells sobre la comunicació dels ODS en les organitzacions d'economia social; comunicació digital en les cooperatives; economia del bé comú i la seua comparació amb altres enfocaments de la sostenibilitat; predicció del fracàs empresarial; revitalització sindical, i economia circular. El número estrena el nou posicionament de la revista en l'índex SJR Scimago Scopus, en el qual ha aconseguit el lloc màxim (Q1) en l'àrea de Ciències Socials, i el Q2 en la categoria d'Economia. La Revista millora així la seua ubicació en tots dos indicadors, trobant-se a l'entorn d'altres revistes ja indexades en JCR. És la revista espanyola que aconsegueix major posició en aquesta base de dades en la categoria de Sociology and Political Science, així com la segona en l'àrea Economics, Econometrics and Finance. És també la primera vegada que una revista de la xarxa internacional de CIRIEC aconsegueix posicionar-se en tan alt nivell. Tots els seus números poden descarregar-se en la Web: <http://ciriec-revistaeconomia.es>.

CIRIEC-España, Revista de Jurídica de Economía Social y Cooperativa, n° 37, diciembre de 2020

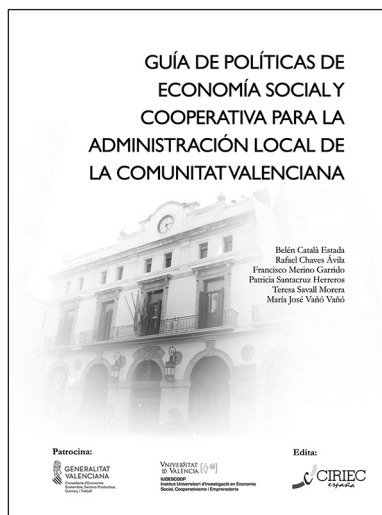
CIRIEC-Espanya ha publicat un nou número, el 37, de la seua Revista Jurídica d'Economia Social i Cooperativa. El número inclou 9 articles, comentaris de jurisprudència, la recensió de publicacions d'interés jurídic, i ressenyes de legislació estatal i autonòmica sobre entitats d'economia social. Obri la revista la secció d'articles, coordinada per la professora Mª José Senent. En aquest número i en aquesta secció es troben estudis sobre l'acte cooperatiu en el Dret espanyol; la nova Llei d'Economia Social i Solidària de l'Uruguai; la unificació del sector cooperatiu cubà; un marc jurídic per a l'empresa social a la Unió Europea; noves fórmules entorn de la responsabilitat dels socis de les cooperatives a Euskadi; les cooperatives d'habitatges en règim de cessió d'ús; Cooperativa i Empresa Familiar; la tributació de les Societats Agràries de Transformació, i el rol de la moneda i criptomoneda social en el nou context econòmic social i digital. La revista ha tornat a superar amb èxit el rigorós procés d'avaluació de revistes científiques realitzat per la Fundació Espanyola de Ciència i Tecnologia (FE-CYT), havent renovat el segell de revista Excel·lent, que atorga l'esmentada Fundació, dependent del Govern d'Espanya. Superar aquest procés permet continuar gaudint a la revista jurídica de CIRIEC del Segell de Qualitat FE-CYT, de reconeixement de la qualitat editorial i científica. D'aquesta manera, la revista jurídica de CIRIEC-España continua la senda de la revista d'Economia, que també és posseïdora d'aquest segell de qualitat des de fa 10 anys, havent-ho renovat ja en quatre ocasions.

Memòria d'Activitats 2020 de CIRIEC-Espanya

Està disponible la Memòria d'Activitats 2020 de CIRIEC-Espanya, la primera que publica l'associació de finalitat científica, i que va ser presentada en l'assemblea de l'associació del passat 11 de juny. En la Memòria es dona testimoni de la intensa activitat d'investigació i difusió de l'economia social i cooperativa que realitza CIRIEC-Espanya, i que es plasma a través de les seues nombroses publicacions, butlletins informatius, congressos i altres tipus d'esdeveniments i convocatòries. En la seua carta de presentació de la Memòria, la presidenta de CIRIEC-Espanya, Adoración Mozas, resumeix que en 2020 la pandèmia ha marcat l'activitat del CIRIEC, però lluny de ser un obstacle, assegura que "aquest revés per a la societat en general ha suposat un revulsiu per al CIRIEC. No sols s'han dut a terme totes les activitats previstes, sinó que el confinament ha accelerat l'activitat i s'han incrementat els resultats". Per part seua, el director de CIRIEC-Espanya, professor José Luis Monzón, destaca que la Memòria d'activitats "constitueix un testimoni fefaent dels continuats esforços dels investigadors i els emprenedors de l'economia social en pro del reforçament de l'acció col·lectiva, tan necessària en aquesta conjuntura històrica". CIRIEC-Espanya agraeix el patrocini de moltes de les activitats al Ministeri de Treball i Economia Social, i especialment a la Generalitat Valenciana que, al costat dels propis socis de CIRIEC, fan possible el treball de l'associació per a posar de manifest científicament la importància de l'economia social, visibilitzar les seues actuacions i afavorir i potenciar els seus resultats.

CATALÀ, Belén; CHAVES, Rafael; MERINO, Francisco; SANTACRUZ, Patricia; SAVALL, Teresa y VAÑO, Mª José: *Guía de políticas de Economía Social y Cooperativa para la Administración Local de la Comunidad Valenciana*, IUDESCOOP y CIRIEC-España editorial, 2020

L'objectiu d'aquesta Guia, coeditada per CIRIEC-Espanya i el IUDESCOOP, és oferir als responsables de les administracions públiques locals, així com als actors del cooperativisme i de l'economia social dels diferents territoris de la Comunitat Valenciana, un recurs eminentment pràctic per a comprendre tant el que és l'economia social com els dispositius de política pública amb els quals compta a fi de donar-li un impuls i desenvolupar-la. La Guia conté tres blocs: el primer en té per objecte oferir una visió precisa i clara de la realitat de l'economia social valenciana, conceptualment, jurídicament i quantitativament. En aquesta part s'evidencia "el que té de bo l'economia social". El segon bloc ofereix el marc teòric i jurídic de referència per a les polítiques públiques; i presenta l'elenc de polítiques susceptibles de ser utilitzades i desplegades pels ajuntaments i altres entitats locals de la Comunitat a fi de fomentar l'economia social, i amb ella, l'ocupació, la cohesió territorial i el desenvolupament sostenible. El tercer bloc, la part més extensa, té per objecte presentar una selecció de 20 casos paradigmàtics, a manera de fitxes tècniques, de polítiques de foment de l'economia social desenvolupades per ajuntaments valencians. Aquests casos pretenen ser referents reals per a d'altres administracions públiques que desitgen impulsar l'economia social en el seu territori.

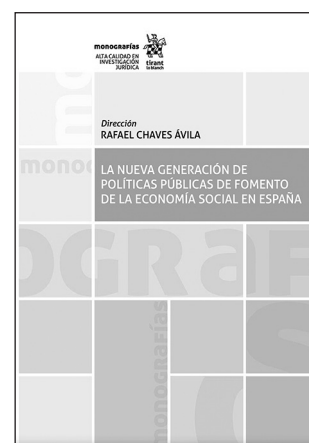
MONZÓN, Jose Luis y VAÑÓ, Mª José: *Guía de Responsabilidad Social para las Empresas y entidades de la Economía Social*, IUDESCOOP y CIRIEC-España editorial, 2020

L'objecte principal d'aquest treball consisteix a elaborar una Guia que, inspirada en les principals aportacions públiques i privades sobre la RSE, establisca els principals àmbits o dominis de la responsabilitat social i formule un sistema d'indicadors que permeten avaluar el seu compliment per les empreses i entitats de l'Economia Social. Per a això, la Guia sintetitza els aspectes més rellevants que concerneixen el propi concepte de responsabilitat social, així com el desenvolupament normatiu que ha tingut en la legislació. Una fita més que significatiu va ser l'aprovació en 2015, per l'Assemblea General de l'ONU, de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible. Aquesta Agenda va formular 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible que, no obstant això, estan dissenyats per a avaluar el grau de compliment dels ODS per part dels governs, però no de les empreses. Considerant la importància dels ODS en el desenvolupament de la RSE, aquesta Guia introdueix els 71 indicadors de mesurament dels ODS elaborats per a avaluar a les empreses per les organitzacions GRI (Global Reporting Initiative) i Global Compact.

CHAVES ÁVILA, Rafael (Dir.): *La nueva generación de políticas públicas de fomento de la economía social en España*, Tirant lo Blanch, 2020

L'editorial Tirant lo Blanch ha publicat aquesta obra col·lectiva, dirigida pel professor Rafael Chaves Ávila, catedràtic de la Universitat de València i president de la Comissió Científica de CIRIEC-Espanya, en la qual han participat 22 autors d'universitats espanyoles i del sector de l'economia social. Aquesta obra realitza, primer, una anàlisi de la trajectòria de les polítiques de foment de l'economia social a Espanya, amb una atenció especial al context europeu, "el qual les ha condicionades decisivament", afirma el professor Chaves. A continuació s'analitza la denominada "segona generació" de polítiques de foment de l'economia social, les desplegadas des de la passada crisi financera, de 2008. Aquestes polítiques van començar a implementar-se fonamentalment des de l'any 2015, en el context del canvi polític en molts governs locals i regionals. Com a exemple, el llibre aborda les polítiques de foment de l'economia social d'Andalusia, Comunitat Valenciana, Galícia i Euskadi; iniciatives de governs locals com els de Barcelona i Madrid, i propostes de xarxes i de polítiques locals com les de l'associació Garapen (Euskadi) i de València.

MONZÓN, Jose Luis; CUÑAT, Rubén y HERRERO, Mercedes (Coords.): *Las empresas sociales en la Comunitat Valenciana, tipologia, perfiles e impacto*, Florida Universitèria y CIRIEC-España, 2020

Florida Universitèria ha publicat conjuntament amb CIRIEC-Espanya el llibre 'Les empreses socials en la Comunitat Valenciana, tipologia, perfils i impacte'. El llibre és resultat del projecte realitzat amb l'ajuda aconseguida per a la promoció de l'economia sostenible en la Comunitat Valenciana de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball. L'objectiu principal del llibre consisteix a difondre la cultura i pràctica de les empreses socials, a partir d'una anàlisi rigorosa de la seua presència i impacte a la Comunitat Valenciana. D'aquesta manera, es contribueix a una de les recomanacions que el grup d'experts europeu GE-CES realitza sobre la manera d'abordar les qüestions que actualment impedeixen que l'economia social i les empreses socials treballen al seu màxim potencial, i que han de veure amb l'objectiu de "incrementar de manera efectiva la visibilitat i el reconeixement de les empreses socials, contribuint d'aquesta manera a augmentar el seu impacte social positiu".

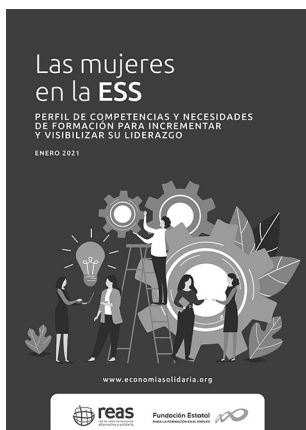

ÁLVAREZ, Juan Fernando y MARCUELLO, Carmen (Dirs.): *Experiencias emergentes de la Economía Social en Iberoamérica*, OIBESCOOP y CIRIEC-España editorial, 2020

El grup de treball sobre “Experiències emergents de l'Economia Social a Iberoamèrica”, propiciat des de CIRIEC-Internacional en col·laboració amb l'Observatori Iberoamericà OIBESCOOP, va començar la seua tasca al començament de 2020. Al llarg d'un any tan difícil i complex, l'equip, format per 33 investigadors i investigadores, va realitzar diversos seminaris en els quals es van compartir reflexions, propostes i idees. Aquest treball conjunt ha donat com a fruit el llibre que es presenta, en el qual es descobreixen experiències de l'economia social de l'Argentina, Bolívia, el Brasil, Xile, Colòmbia, Costa Rica, l'Equador, Espanya, Guatemala, Hondures, Mèxic, Nicaragua, Portugal i Puerto Rico. En el text es fan referències a associacions d'agricultors, aqüeductes rurals, mingas indígenes, cooperatives de ex-combatents, organitzacions de recicladors, treballadors comunitaris, organitzacions de comerç just, associacions per al bon viure, incubadores tecnològiques de cooperatives, empreses socials, empreses recuperades pels seus treballadors, organitzacions de defensa de l'aigua, mercats i monedes socials, etc. Aquestes lectures creuades han generat que les experiències en unes i altres latituds servisquen de referent per al desenvolupament d'algunes expressions emergents de l'economia social i solidària.

MARTÍN, Diana; WENCELL, Daria y ATIENZA, María: *Las mujeres en la ESS, perfil de competencias y necesidades de formación*, REAS Red de Redes, 2021

El present estudi té la finalitat de conèixer el perfil competencial de les dones que emprenen, treballen, col·laboren o lideren empreses de l'Economia Social i Solidària (ESS) en l'estat Espanyol. Identifica aquelles competències en les quals les dones tenen majors marges d'aprenentatge i millora, i aquelles que requereixen visibilitat, promoció i impuls per a aconseguir un estil de lideratge propi. Des de la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS) es té el convenciment que la singularitat competencial de la dona pot suposar un recurs competitiu important en el procés emprenedor en general, i en les entitats de la ESS. Les propostes de formació que s'han dissenyat es promouen amb formats innovadors que acompanyen i donen seguiment continu, per a ajudar així a les entitats de la ESS a millorar les qualificacions de les dones i augmentar la seua visibilitat i lideratge.

VVAA: *Impacto de la pandemia en las personas contratadas y voluntarias del Tercer Sector de Acción Social*, Plataforma del Voluntariado y Plataforma del Tercer Sector, 2021

Aquest informe recull els resultats de l'enquesta realitzada per la Plataforma del Tercer Sector (PTS) i la Plataforma del Voluntariat d'Espanya (PVE) a les persones contractades i al voluntariat de les entitats del Tercer Sector d'Acció Social (TSAS), dirigida a conèixer l'impacte de la pandèmia en les seues activitats, condicions, situació i necessitats. Presenta i analitza la informació aportada per dues mostres, amb un total de 4.130 persones: 3.083 persones contractades i 1.047 persones voluntàries. Es tracta de persones que treballen o col·laboren amb entitats del TSAS en diferents Comunitats Autònomes, sent una mostra diversa de la situació en tot l'Estat. Entre els temes analitzats figuren l'impacte de la pandèmia en les condicions laborals, i les necessitats de conciliació dels treballadors; i l'impacte en els voluntaris en la seua activitat de col·laboració. Per a tots ells s'ha analitzat també l'afectació de la Covid-19 en la seua pròpia salut i la del seu entorn, així com els canvis emocionals derivats de la situació.

València

Sobre Economía Pública,
Social i Cooperativa

33 Congrés Internacional de CIRIEC

Noves dinàmiques mundials
en l'era post-COVID: desafiaments
per a l'economia pública, social
i cooperativa

13 – 15 juny
de 2022

